

Kerekes Tamás

A SvájciBicska esete a TóthMarival

2012

TARTALOM

Charles Henderson: A mesterlövész	
Babonalexikon	
Karafiáth Orsolya - Filó Vera: Cigánykártya	
Szőcs Géza: Nyestbeszéd	
Norman Mailer Hitler életrajza	
Aki feltalálta a szakadékot	
A beteg szélhámós	
Pivárcsi István kultúrtörténeti kalandozása - Avagy a vámpírokról általában	
Tudományos tévhitek	
A Titanicon is cseh sört mértek	
Mr. Kán	
Ferenc József első frakkja	
Robert Menasse	
Izgalmas, fordultatos regény a zsidók üldözete Kasztíliaából	
Corinne Hofmann: Visszatérés Afrikába	
A motoros naplója	
Talmud - évezredek bölcsessége	
Barry Yourgrau: Szexegypercesek	
Két költő találkozik	
Az orosz lélek	
Kokain	
Diktátorok az ágyban	
Ihlet és nemzedék	
Egy börtön, amely nagyobb, mint Magyarország	
Szikével a vaginális orgazmusért	
Robin White: A tajgai tigris	
Az orosz gazdasági BUMM	
Így kezdődött: Márai szerint	

**„A tojás az egy csonthéjas gyümölcs -
mondta Tökszár Csarli Parkőrnek”**

Kész prikézsia

Charles de Gontaut Biron herceg, marsall - akit utóbb XIII. Lajos a Bastille-ban lefejeztetett - udvarmestert akart fogadni a palotájába. Az egyik jelentkezőt megfelelőnek találta.

- Olyan ajánlatot teszek, ami minden igényét nyilván ki fogja elégíteni - mondta a marsall. - Annyi fizetést adok Önnek, hogy semmi értelme ne legyen meglopnia engem.

A tisztas udvarmester-jelölt szomorúan rázta a fejét.

- Nem fogadhatom el, kegyelmes uram - felelte. - Erre én nagyon ráfizetnék.

Kerekes Tamás
By ©Rajko Félix

Charles Henderson: A mesterlövész

- Gold Book Kiadó, Debrecen (info@goldbook.hu)

Félszemű cowboy iddógál egy vadnyugati ivóban. Előtte a whiskysüveg. Csetepaté tör ki. Az első lövés az ép szemét találja el. Örömeiben felrikkant: Ez az fiúk! Először a lámpát!

Aki egy embert megöl, az gyilkos. Aki százat megöl, az katona. Aki mindenkit megöl, az Isten.

Persze, aki erre a nehéz pályára lép, sok versenyen kell, hogy keresztülverekedje magát, és rászokhat a dohányrágásra, hisz a vietkongok az erdőben könnyen kiszimatolták a cigifüstöt. Ugyanígy, ha be akarunk kerülni a hét mesterlövész közé, sose fényezzük a bakancsot, csak zsírozzuk, így nem csillan meg rajtuk a napfény, és nem válnak oly könnyen áldozatokká - tanítja a mesterlövész: Henderson.

„A szél minden mesterlövész rémálma, és a célpontok életének megmentője: 10-15 kilométeres oldalszél, vagyis egy könnyű tavaszi szellő is képes a lövedék röppályáját akár 2-300 méteres távon is annyira módosítani, hogy az elvétse a célpontot. Tökéletes látási viszonyok és teljes szélcsend mellett egy jó mesterlövész a megfelelő fegyverrel akár 2,5 kilométerről is képes halálos találatokat elérni.

Országsszerte elismert lövészbajnok csak különleges emberből lehet. Ahhoz, hogy valaki mesterlövészként a harcmezőn is hatékonyan tevékenykedhessen, még kiemelkedőbb képességekre van szükség.

Carlos Hathcock törzsőrmester egyike azon ritka embereknek, akik mindkét követelménynek megfelelték, és ezzel beírta magát a tengerészgyalogság történetébe.

Különleges bátorság kell ahhoz, hogy valaki egyedül legyen: egyedül a gondolatokkal, a félelmekkel, a kételyekkel. Ez a fajta bátorság nem az a felszínen izzó parázs, amit az adrenalin táplál, és nem is a félelemből eredő merészség.

Ezt a bátorságot a becsület szüli.

A harctéri becsület a mesterlövész etikai kódexe. Megmutatkozik fegyelmében és a normákban, melyekhez életét igazítja a csatamezőn. A bajtársai felé mutatott tisztességében. És a szabályokban, melyekhez következetesen tartja magát, amikor találkozik az ellenséggel.

A mesterlövész nem gyűlöli az ellenséget; inkább tiszteli, akár egy nemes vadat.

Pszichológiai szempontból csak az a tudat motiválja a mesterlövészt, hogy fontos munkát végez, és amit tesz, arra ő a legmegfelelőbb személy. A harcmezőn a gyűlölet bárkit képes elpusztítani - és egy mesterlövészt sokkal gyorsabban, mint bárki mást.

A mesterlövész a harcmező vadásza, rendelkeznie kell egy erdőjáró, egy céllövő és egy vadász minden szakértelmével. Otthonosan kell mozognia a terepen, hogy a megfelelő pozícióba kerülhessen a gyilkos lövéshez, és képesnek kell lennie rá, hogy pontos találatot érjen el célpontján.

Hathcock törzsőrmester birtokában volt mindezen tulajdonságoknak, továbbá rendelkezett egy valódi bajnok bátorságával és csendes optimizmusával.”

A mesterlövész - eredeti címén Marine Sniper - Carlos Hathcock élettörténete, regényes formában. A szerző számtalan órát töltött a legendás lövész, illetve legközelebbi kollégái társaságában a kötet megírására fordított másfél évben, hogy élményeit a lehető leghitelesebb formába öntse. Tengerészgyalogosból és mesterlövészből sok van, de Carlos Hathcockból csak egy volt. A tengerészgyalogos legenda az ellenséges vonalak mögött cserkészte be a vietkongokat, és eredményét sohasem szárnyalták túl: 93 hitelesített találat. Ezt mások vitatják.

Ez az ő története. Erőtéljes. Dermesztő. És az utolsó szaváig igaz.

Carlos Norman Hathcock

Az 1942-es születésű Hathcock kisgyermekkorától tengerészgyalogos akart lenni. Mivel fiatalságától kezdve szeretett vadászni a sűrűben, nem csoda, hogy a céllövészettel is hamar megbarátkozott. Számos lövészversenyt nyert (ideértve a Wimbledon-kupát), s elsődleges szakterületévé hamarosan a mesterlövészet vált. 1966-tól Vietnamban szolgált, és amellett, hogy gyakran járt bevetésekre, iskolát is alapított egyik bajtársával a leendő mesterlövészek számára. A kommunisták 30.000 dolláros vérdíjat tűztek ki a Fehér Tollra keresztelt tengerészgyalogosra, aki a kalapjába tűzött madártoll után kapta ezt a nevet. Legnevezetesebb hőstettét egyedül hajtotta végre: egy észak-vietnami tábornokot likvidált, akihez kétnapos kúszásmászás után került elég közel ahhoz, hogy célba vehesse. Sokáig hozzá fűződött a mesterlövészek távolsági rekordja is, miután egy optikai irányzóval ellátott 50-es kaliberű M-2 géppuskával 2286 méterről ölt meg egy vietkongot. 1969-ben visszatért Délkelet-Ázsiába, hogy újra kivegye a részét a harcokból. 93 elismert találatával nem ő volt a konfliktus legeredményesebb amerikai mesterlövésze, de minden bizonnyal a legismertebb. Egy ízben súlyos égési sérüléseket szenvedett, mikor az őt szállító páncélozott jármű aknára futott - harctéri szolgálatának ez vetett véget. Gyógyulása után még sokáig dolgozott lövész-kiképzőként. 1999-ben hunyt el.

Hathcock 35 éven át (1967-2002 között) tartotta a távolsági rekordot is: 1967-ben egy távcsöves Browning M2-es géppuskával 2.286 méterről oldotta meg véglegesen egy vietkong összes, evilági problémáját. Róla terjedt el az a hír is, hogy egyszer az ellenséges mesterlövész távcsövén keresztül juttatta be a végzetes lövedéket a célszemély jobb szemébe. Ha nem is igaz, mindenesetre szép kép lehetett.

(A világrekordot 2002-ben bizonyos Robert Furlong kanadai tizedes döntötte meg Afganisztánban, az Anakonda fedőnevű művelet során, amikor egy McMillan TAC-50-es fegyver - és két segítője - közreműködésével 2.430 méterről távolította el egy tálib harcos koponyatetőjét).

A tengerészgyalogosok Camp Pendleton-i mesterlövész-laktanyájában a folyosón egy kínai közmondás olvasható: **Ölj meg egyet, félemlíts meg ezret.**

http://lemil.blog.hu/2008/01/30/kulonlegesek_a_mesterlovesz_3_0

Összeállította
Kerekes Tamás

Babonalexikon

Nem lehetünk elég óvatosak. Ha az ember csak élete alkonyán nem téveszt össze egy barátságos kézfogást egy gyilkossági kísérlettel, akkor jobb, ha az előjeleket figyelembe vesszük.

A magyarországi babonakínálat eddig is széles volt: televíziós távgyógyítás, horoszkóp-készítők, antropológia, mágusképzők, rontáslevétel, grafológia, druidaképzés, sámán-főzet a konyhában, Boszorka.com, és mágusok szövetsége (külön a fehér-külön a fekete mágia!).

A félreértés is gyógyít

Vas József Pál írja Egy elmeorvos tévedései c. könyvében: Anekdotaszerű az a Bécsben megtörtént eset, amelynek főszereplője egy életveszélyes állapotban lévő beteg. A klinika orvosai nem tudták megállapítani, milyen betegségben szenved. Konzílium konzíliumot követett, eredmény nélkül. Végül közölték vele, hogy holnapra várnak egy amerikai specialistát. Ha ő meg tudja nevezni a betegségét, akkor biztosan meggyógyul. Másnap valóban megérkezett a híres szakember. A betegágyánál hosszasan ismertették a páciens leleteit, mire a világhírű tudós csak ennyit mondott: moribundus (magyarul gyógyíthatatlan). Két hónap múlva az időközben felgyógyult beteg telefonon megköszönte az orvosnak, hogy végre megmondta a diagnózisát. A szó hatalma határtalan, a szó hatalma gyógyít, még ha félreértik is - teszi hozzá Szilágyi Gyula

Felebarátaink nagy része bevallottan nem hisz a babonákban, de azért megborzong, ha fekete macska szalad át előtte az úttesten - ez emberemlékezet óta rosszat jelent! -, s fokozott figyelemmel várja a postást, ha medvével álmodik. (A medve azt jelenti, pénz áll a hához...) Alább fragmentumokat közlünk Temesi Ferenc zseniális könyvéből. A Babonáskönyv - visszatérve a nagy sikerű Por című regény formájához, a lexikonhoz - ábécérendben és címszavakban foglalja össze a bizonyos tárgyakhoz, képzetekhez fűződő babonákat, s nemcsak magyar, hanem (láthatjuk) az egész öreg kontinensre kiterjeszkedve angol, német, spanyol etc. példákkal is színesíti amúgy is izgalmas és érdekes tárgyát... Mert nem vagyunk babonások, dehogy vagyunk. Csak!... Csak azért öntudatlanul is mélyebb értelmet tulajdonítunk bizonyos dolgoknak, mert türelmetlenül izgat bennünket a könyörtelenül közelítő jövő, s szeretnénk tudni, ebben a jövőben mi vár ránk - mondja Bogdán László. A szócikkek természetesen földézik tárgyuk mellett az író sajátos világlátását.

Babonák Lexikona

Ditte és Giovanni Bandini (2003): Babonák Lexikona, Szekszárdi Kiadó, lektorálta és magyar jegyzetekkel kiegészítette Tátrai Zsuzsanna.

Ebben a világban annyiszor tanácsos enni, ahányszor a disznó reggel röffent. A beteghez üvegen keresztül szólnak, az achátot nyelv alá helyezve szomjat oltanak. Advent körül különösen vigyázni kell, mert útra kelnek a koboldok, manók, pánok és lidércek. Kísértetkutya és adventi malac leselkedik a látogatókra. A boszorkányok a harangozás elől az állatok hajlékába menekülnek. A fa hasadékába rejtett áfonya gazdag szüretet ígér. Kilenc sírról hozott föld gyógyítja az impotenciát, talált ezüst a szárazvést. Kalotaszegen holdfogyatkozásakor kökénybokr tövisével átszúrt bogarat törnek újholdkor és teszik a legény pálinkájába. Szerszámot nem raknak ágyra, mert „elalszik”.

A denevér megeszi a kürtőben lógó szalonnát, a töviszúró gébics pedig mindig kilenc állatot öl meg és szúr fel, mielőtt hozzálátna az evéshez. Aki február vége előtt olvassa el ezt a cikket, annak hosszú és gazdag élete lesz, nem bántja a famacska, morgóegér és a legveszedelmesebb állat, a sírdisznó. Gyermekeit boldognak látja, nem bántja őket soha a pócegér, se a tündérmacska.

Az előjeleket fontos értelmezni...

Szépségünket - egy vend népszokás szerint - úgy növelhetjük, hogy egy hónapig a nemi szervünk tájékán almát kell hordanunk. A másnaposság ellen is a babona kínál menedéket: ametisztet kell viselnünk. A görög améthüosztosz jelentése: „nem mámoros”. Eduard Mörike szerint „azért viselik oly szívesen világi és egyházi urak az ujjukon, mert a bornak nehéz gőzét a fejükből kiűzi, mert már kezdettől az ellen hat, hogy az enyhe spicc a lelket megérintse.” Az előjeleket fontos értelmezni. Egy bajor falu öreg pásztor, Martin, a napóleoni háborúk idején homokot szórt a padlóra, berajzolta a városokat: Bern, München, Drezda stb. Leült a kemencepadkára és éjfélig várt. Egy sereg fehéregér menetelt át a homokon, mintha katonák lennének. Az embereknek elmesélte, merre mentek az egerek és tavasszal a franciák valóban a megjósolt módon távoztak.

Kerekes Tamás

Karafiáth Orsolya - Filó Vera: Cigánykártya

- Ulpus Ház

Már Stephen King ültette el a kis magot, mely hamar szárba szökken, miszerint a cselekménybonyolításnál ő a Ji King nevű kínai jórendszert használja, ezt adoptálta Temesi Ferenc urunk, és itt van nekünk két hölgy verseskötete, akiktől hiába várnánk az epikai ívet és cselekménybonyolítást, hisz pusztán líra mindez. Cigánykártya.

Királycseletről még az is hallott, aki csak látott sakktáblát, királyáldozatról eleddig senki. Üres tartomány ez a matematika nyelvén. Blikkfangos címként szánta tehát a szerző (Temesi Ferenc). A tizenhét éves Villám Zsuzsa /gimnazista/ és negyvenéves Temesi Gábor /jobb híján író/ kapcsolatáról és annak befejezéséről szól a regény, melynek a keretét a rendszerváltás illúziótlansága és keserősége szolgáltatja. A regény külső formája egy valóban megtörtént játszma, melyet New Orleansban 1921-ben egy Adams nevű amatőr játszott Torre Repetto nagymester ellen, amelyben a Vxb7 után a játszmát sötét feladta.

Temesi mindig jelét adta, hogy nagyobb epikus alkotásainak rendezőelvét, valami, a regényen kívül levő rendszerből kölcsönözze, mint a Pest c. regény esetében, melyeket Temesi Mipen Pingfa művéből vett, mely a kínai hadművészet harminchat titkos hadicseletről szól egyfajta tolvajnyelven.

És akkor itt van nekünk a **Cigánykártya**, csilivili kiadásban, noha megért volna egy marokén változatot is.

Alaposan kivesézte már Dunajcsik Mátyás úr, Harangi Andrea kisasszony (http://elofolyoirat.blog.hu/2009/12/15/egy_finom_no_karafiath_orsolya_ciganykartya_cimu_konyverol) és az sem lephet meg bennünket, hogy a Parászka Boróka névvel jelzett romániai magyar nyelvű lap, **A hét** is foglalkozott vele: <http://www.ahet.ro/content/view/3094/45/>

A hívószavak: *önirónia és túlbonyolítottság* - más recenziókban. A szolnoki Verseghy Könyvtár példányából azonban hiányzik a kártya, azaz a jó öreg pakli, mely egyfelől magas felvásárlási igényt jelez - nesze Neked denotátum!! - másfelől azt, hogy így még remekebbül lehet vele blöffölni, csakúgy, mint az ecceri elmegyógyintézetben, ahol a páciensek már nem vicceket mesélnek egymásnak, hanem csak a viccek sorszámain. Ügyes. (Kerekes Tamás) Jópofa ötlet, én is átveszem, következő regényemet, az ötödiket autók alvázszámaira építem, mint epikus közlésformákat, tűnődjön rajt a magasságos Szegedy-Maszáék úr.

A kötet kedvező elbírálásban részesült eleddig:

„A versek sorrendjét a címek betűrendje adja, ám az olvasás menete nem tetszőleges, hanem a címből adódóan a „sors” befolyásolja. A kötet belsejébe speciális nyomdai eljárással behúzásra kerül egy 40 lapból álló kártyapakli, ebből kell kivetni az olvasási és a befogadási sorrendet, ami minden egyes olvasónál, befogadónál, és minden egyes újraolvasásnál más kompozícióba helyezi a verseket. A kötet grafikai anyagát és a kártyát magát Filó Vera tervezte. A kötet mellé a versekből lemez is készül, **A fekete macska** címmel, amely az EMI/Hunnia Records gondozásában jelenik meg. A lemez a szerző előző hanganyagához, a Maffia-klub című regényhez készült a Maffia-klub című film zenéje CD-vel rokonítható annyiban, hogy ez is a hangoskönyv és hagyományos lemez ötvöze, a dalszövegek alapját a kötet versei képezik.

(Dobok D s András, cimbalom Lukács Miklós, billentyű és zeneszerzés Bartók György,  nek Tóth Evelin, felolvasás, hangeffektek Karafiáth Orsolya, valamint közreműködnek a Luddit k). A Cigánykártya az elmúlt  t év verseit tartalmazza, melyek témája a szerelem, a depresszió, a jóslás, a sors és a jövő kif rk szhetetlens ge és természetesen az öregedés.” Ez kissé hasonl t számomra ahhoz a Woody Allen megjegyzéshez, miszerint gyorsolvas si módszerrel elolvas-ta a Háború és békét három óra alatt. S hozzáfűzte dodonai módon: a könyv Oroszországról sz l. (Kerekes Tamás)

[http://www.freeblog.hu/konyv/archives/2009/11/27/Konyvbemutato_Karafiath_Orsolya -
_Ciganykartya/](http://www.freeblog.hu/konyv/archives/2009/11/27/Konyvbemutato_Karafiath_Orsolya_-_Ciganykartya/)

Mivel a rendelkezésemre álló kötetből hiányzott a pakli,  gy nem áll módomban a hiányzó tartalomról m g a lukácsi visszatükrözés-elmélettel sem, de hermeneutikai módszerrel sem semmi épkézláb dolgot mondani. De elhatároztam, hogy  n szimbolikus, illetve szimbiotikus regénnyel kísérletezem, mely egy telekkönyv és egy telefonkönyv keveredése lesz, hadd  r lj n Pynchon.

A versek közt akad jó is. Szerencsés lehet az, aki boltban veszi meg, és nem lopják ki belőle a paklit. Eleddig  gy vagyok vele, mint az egyszeri zsidó, aki bedobja a bostoni reptéren a cigaretta-automatába az apr t, de az nem ad ki egy sz l cigit sem, mire hamiskásan megjegyzi maga elé dörmögve: „Hm,  gyes”

Kerekes Tamás

Szöcs Géza: Nyestbeszéd

- Ulpius-Ház Kiadó

A kötetben sokhelyt eltérő élethelyzetben lévő lírai-én szólal meg, s fájdalmas nekem a magyar politikai történésekre reagáló önkifejezés, ugyanakkor megrendítő és szép. Nincs személyiségbe zárkózás, homály, hermetizmus, de transylvanizmus sem. Szöcs Géza versei nem várják, hogy az olvasó a saját olvasatával mintegy velük együtt olvassa meg a verset, mindig közöl valamit, ami lehet, hogy személyes, de mindig jelentése és jelentősége van. Néhány verse szinte az epika határát súrolja, mások elvontabban szólnak a világról, de mindig van mondanivalójuk. A könyv 2011 február elsején került a kezembe, de biztos állíthatom, hogy a válogatás az év egyik legjelentősebb lírai produktuma lesz. (Kerekes Tamás)

„Fölöttébb misztikus a két poéta eme egymásra találása, hisz merőben különböző világokból, korokból és kultúrkörökből származnak.

Faludy György az örökbohém magyar Villon, az örökös fenegyerek, míg *Szöcs Géza* a leheletfinom érzelmek költője, a leglíraibb versek művelője. Az egyik szobrász, a másik ékszerész és ötvösművész, az egyik Michelangelója, a másik Benvenuto Cellinije kortárs költészetünknek.

Kalandos életük az ezredvégen találkozott, és olyan barátság alakult ki belőle, melyet majdan az irodalomtörténet is emlegetni fog.

Ebben a kötetben a költőfejedelem válogat ifjabb kollégája fájdalmasan szép verseiből, mégpedig oly mesteri különlegességgel, hogy Szöcs Géza Faludy-formálta arcán még az is meglepődik, aki jól ismeri a költészetét.”

Orbán János Dénes

„A friss versgyűjtemény címe: Nyestbeszéd; a szokásos „Szöcs Géza-s” áthallásokkal. Mit jelent itt a nyest?

Nyilvánvaló, hogy a „testbeszéd” akusztikája is rezonál itt. Azonkívül akinek volt alkalma már vidrát hallgatni mondjuk, az tudja... Ahogyan a vidrák kommunikálnak egymással, az világosan artikulált beszéd, leginkább talán a majmokéhoz hasonlítható, no meg az emberéhez. Világosan felismerhető szavaik nagyon drámai, ősi, fontos üzenetnek tűnnek egy történelem előtti, időtlen nyelven. Persze a vidra nem nyest, meg nem is menyét, de erdeink prémes kis őslakóit olyan fokú rokonságban vagy sorsközösségben látom együtt, hogy a különbségek már nem is számítanak... Számomra ez egyetlen család.

Forrás: Kapuhelyzetben (Szöcs Gézával Csontos János és Száraz Miklós György beszélget). Nagyítás 2010/18”

Kántás Balázs

„A kötet legelején a szerző vall Faludy Györgyhez fűződő barátságáról. A záró részben aztán maga a mester is megszólal a fiatalabb költőtársának dedikált, A Duna című hosszúversével. Így üzen ő Szöcs Gézának, a poétának és az embernek még odaátról is. Ezt a pályatársi megnyilvánulást követi Szöcs Géza naplójegyzete, melyben a műfajra jellemző személyességgel számol be Faludy György temetéséről, hogy aztán mestersége eszközeivel, az öt rövid versből álló, Vízcsap a temetőkapunál című ciklussal is utolsó útjára kísérje a huszadik századi magyar költészet e nagy alakját. A kötet legvégén pedig, mintegy váratlan ráadásként, be-

kapcsolódik a két költő lírai-emberi párbeszédébe egy harmadik hang - Faludy-Kovács Fanny, Faludy György özvegyének rövid és bensőséges hangvételű jegyzete a két alkotó barátságáról. Az idős költő özvegyének memoárszerű szövege olyan eseményekről számol be, amelyek közül egyik-másik néhány évtized múlva talán irodalmi legenda lesz - például az, hogy Szócs Géza ugyanabban az öltönyben fogadott hűséget harmadik feleségének, amelyben aztán nem sokkal később lerótt a kegyeletét agg költőbarátja sírjánál.

A Nyestbeszéd tehát nem csupán rövid válogatás egyik jeles költőnk életművéből. Dialógus és vallomás is ugyanakkor, tudósítás egy irodalomtörténeti jelentőségű barátságról, annak mind költői, mind pedig emberi oldaláról. Izgalmas költői portré, amelyet Faludy rajzolt a kortárs magyar olvasónak Szócs Gézáról és lírájáról. Alanyi és képviselői, játékos és komoly költészetének egymást ellentétezően erősítő, biztos kézzel kiválasztott mintadarabjai tovább árnyalják a napjaink magyar lírájának egyik ellentmondásosan megítélt, ám mindenképpen igen jelentős alkotójáról eddig kialakult képet.

Forrás: Irodalmi Jelen

Norman Mailer Hitler életrajza

Hitler gyermekkoráról vall a szemtanú.

A félfaszú óriás nyilatkozata 1941-ből: „A salzburgi táj fölött messzire eltekintve, eltávolodva a mindennapoktól, érnek meg zseniális, világ-felforgató alkotásaim. Az ilyen pillanatokban úgy érzem, már nem is tartozom a halandók közé.” (Hitler)

Fura példa a vezér egykori osztálytársának, Eugen Wasner-nek esete. Wasner, aki a déli fronton szolgált, egy gyalogsági csapatnál, bajtársainak egy mulatságos történetet mesélt el a nyolcéves vezérről, amelyet „leondingi gyerekcsínyként” részletesen ecsetelt. Dr. Güstrow, Wasner későbbi védőügyvédje, Wasner pedig maga a bíróság előtt mondta jegyzőkönyvbe a történetet.

„Ugyan már, az Adi? Hisz az kiskorától lökött, azóta, hogy egy kecskebak leharapta a fél fütykösét!... Igenis, magam láttam. Fogadott velünk az Adi, hogy egy kecskebaknak a pofájába vizel. Amikor kinevettük, azt mondta: ‘Gyertek csak velem, kimegyünk a rétre, ott van egy kecske bak!’ A réten én tartottam a lábam közt a kecskebakot, egy barátunk pedig bottal szétfeszítette a kecskebak pofáját, és az Adi belepisilt a kecske bak pofájába. Amikor épp csinálta, a barátunk elvette a botot, a bak összecsukta a pofáját és beleharapott Adi fütykösébe. Na, szörnyen üvöltött ám az Adi és elrohant.’ Eugen Wasnert a történetért előbb a spandaui börtönbe vitték, majd dr. Gastner kétségbeesett erőfeszítései ellenére „a vezér galád rágalmazása és a hadsereg bomlasztása miatt” halálra ítélték és ki is végezték. Adi, Adolf Hitler volt.

Anton Neumayer: Diktátorok orvosi szemmel (Perfekt Kiadó)

Mi lett volna, mire vitte volna, ha az egész megmarad? - Kerekes Tamás

Nos, a közismert Norman Mailer is Hitler gyermekkorát választotta legújabb regénye tárgyául. (Várkastély a vadonban)

A kötet címének a magyarázatát maga a narrátor meséli el: hisz a Várkastély a vadonban német fordítása így szól: Das Schloss im Wald, a foglyok hívták így a felszabadított koncentrációs tábort. Schlossimwald egy sík mezőn állt, amely valaha burgonyaföld volt. Fát nem sokat látni, és kastélynak sincs nyoma sem. A láthatár, mondhatni, teljesen érdektelen. Nos, éppen ezért nevezték el a tábort a foglyok, közülük is a legeszesebbek. Akik tudták, hogy a humorukat bármi áron meg kell őrizni. Ebben volt az erejük. Talán nem meglep, hogy azok a foglyok, akik ezt kitalálták ezt a gúnynevet, mind berliniek voltak. A Krafft - Ebbing, Jungon, Szondi Lipóton és katolikus interperszonalizmuson nevelkedtek és lélekben vagy a valóságban talán gyakorolják is a pszicheoterapeutikát, meg lesznek a döbbenve, a most következő problémák tömegével szembesít bennünket, Mailer, mondhatni azzal a szándékkal, hogy ezek voltak a hitleri személyiség kibontakozás fontos csomópontjai. - „Úgy kezdődött, hogy a szép, nagy malac egyszer csak kedvetlen lett és ingerlékeny. És a helyzet napról napra romlott. Angela annyira el volt keseredve, hogy Alois (Hitler apja - Kerekes Tamás) lenyelte a büszkeségét, és tanácsot kért a három legközelebbi szomszédjától. Csak későn eszmélt rá, hogy megfélemezett arról az aranyszabályról, amire még Johann Nepomuk tanította meg, amikor még tízéves sem volt, nevezetesen, hogy nincs szabály, főleg, ha az embert, balszerencséjére, valami baj éri. A legnagyobb eszű barátok se tudnak majd megegyezni, hogy mi volna a teendő. Mi sem természetesebb ennél. Hiszen minden parasztnak megvan a maga módszere a beteg disznók gyógyításnak. A három szomszéd közül az egyik hánytatót javasolt, a másik valami olyasmit, ami eldugítja, a harmadik pedig épp az ellenkezőjét. Az egyik tanács

sem vált be. A kocának előbb elállt a lélegzete, aztán vért hányt, és akkor vége lett. Mind a három szomszéd azt gyanította, hogy a beleivel vagy a gyomrával van valami baj. Mi baja lehet egy disznónak? Ki hallott már olyat, hogy egy ekkora állat tüdővésztes legyen? Csakis valami más nyavalyája lehetett. Még az utóbb kihívott állatorvos sem tudta megmondani biztosan. Nem beszélve arról a fáradságról, hogy gödröt kell ásni egy ekkora dögnök. Ach, ach, ach! Norman Mailer végigkíséri a Hitler (előbb Hídler) család pályafutását. Költözködéseiket, stációikat. A jelen pillanatban a volt vámtiszt apa így gondolkodik? Miféle haszonra számíthat a gyatra krumplitermésből? Ha összeadja a vetőkrumpli és a koszt árát, majd levonja a napszámos bérét, a kocát és az állatorvos költségét, akkor bizony semmi nem marad a végén. Ha nem lenne dió, amely állítólag jó pénzt hoz, és nincs vele munka, akkor veszteséges lenne a gazdálkodás.

Norman Mailer

Amerikai regényíró, publicista. 1923. január 31-én született Long Branchban. Brooklynban nevelkedett. A középiskola elvégzése után, 1939-ben a Harvardon folytatta tanulmányait. 1943-ban repülőmérnökként diplomázott. Már egyetemi éve alatt írni kezdett, első novellája 1941-ben jelent meg a Story magazinban. 1944-ben behívták katonának, és részt vett a csendes-óceáni harcokban.

Miután 1946-ban leszerelt, kezdte írni első regényét, a Meztelenek és holtakat, melyben a fülöp-szigeteki hadszíntéren átélt eseményeket dolgozta fel. A regényt, mely 1948-ban jelent meg, a kritika és a nagyközönség egyaránt hatalmas lelkesedéssel fogadta. Nemcsak az amerikai, de a nemzetközi elismerést is meghozta a mindössze 25 éves író számára. A Meztelenek és holtakat máig az egyik legjobb amerikai háborús regényként tartják számon.

Következő regényeivel nem sikerült átütő sikert elérnie. Az 1951-ben megjelent Barbary Shore-t, és az 1957-es Szarvasparkot egyaránt fanyalogva fogadta a kritika. Ez utóbbit ráadásul hosszú próbálkozás után csak a hetedik kiadó volt hajlandó megjelentetni. A negyvenes évek végén forgatókönyvíróként dolgozott Hollywoodban, a Szarvasparkban az itt szerzett élményeit dolgozta fel.

1951-ben New York híres művésznegyedébe, Greenwich Village-be költözött. 1954-ben feleségül vette Adele Morales színésznőt, de Mailer alkoholizmusa miatt házasságuk hamarosan megromlott. 1960-ban egy átmulatott éjszaka után késsel megszúrta a feleségét, amiért felfüggesztett börtönbüntetést kapott. Mailer később még hatszor nősült, és házasságaiból összesen kilenc gyereke született.

Regényei kudarcai miatt Mailer inkább az újságírással kezdett foglalkozni, és ebben a műfajban az ötvenes évek közepétől egyre nagyobb elismertségre tett szert. Mailert, aki cikkeket is regényei stílusában írta, a publicisztika megújítójaként tartották számon. Társalapítója volt az egyik első amerikai underground lapnak, a Village Voice-nak, de más lapokba is írt, többek között a Playboy is megjelentette írásait. Cikkei, versei, elbeszélései 1959-ben az Advertisements for Myself (Önmagam hirdetése) című kötetében jelentek meg. Radikális publicisztikájában Mailer támadta a hivatalos politikát, szót emelt az emberi jogokért, a liberális eszmevilágért.

A hatvanas években Az amerikai álom (1965) és a Miért vagyunk Vietnámban (1967) című munkáival visszatért a regény műfajához. Ugyanakkor tovább üzte a publicisztika és a regény keverékéből kialakított műfajt, melynek legjelentősebb eredménye az 1968-ban megjelent Armies of the Night című kötete, melyben egy 1967-es Vietnám-ellenes tüntetést dolgozott fel. A kötetrel 1968-ban Mailer egyaránt elnyerte az év könyve díjat és a Pulitzer-díjat is.

Az 1970-es években számos, a széles olvasóközönséget érdeklő témával foglalkozott. Könyvet írt a holdra szállásról, megírta Marilyn Monroe életrajzát, feldogozta Muhammad

Ali és George Foreman egyik összecsapását. A *The Prisoner of Sex* (A szex rabja) című írásában a női emancipáció kérdését tárgyalta. Mivel azt állította, az ember neme befolyásolja, hogyan észleljük a valóságot, a feminista mozgalmak támadásainak kereszttüzebe került.

1979-ben jelent meg nagy sikert aratott tényregénye, *A hóhér dala*, melyben egy kivégzett gyilkos, Gary Gilmore igaz történetét írta meg. A regény hatalmas sikert aratott, regényével ismét elnyerte az Év Könyve és a Pulitzer díjat.

1983-ban jelent meg az ókori Egyiptomban játszódó *Ancient Evenings* (Ókori esték) című regénye. A nyolcvanas években Mailer visszatért a film világába. Az 1984-es *A kemény fiúk nem táncolnak* című thrilleréből saját maga rendezett filmet. A történetben egy hosszabb ideje alkohalmámorban levő, sikertelen író kijózanodás közben nyomozni kezd, hogy miként került egy levágott női fej a kocsijába.

1992-es *Harlot's Ghost* című kötetében a CIA történetét dolgozta fel. Miközben ehhez gyűjtötte az anyagokat, addig ismeretlen dokumentumokat talált Kennedy gyilkosáról, Lee Harvey Oswaldról. Ezek alapján írta meg az Oswald meséit 1995-ben. Legutóbbi regénye az 1997-ben megjelent *A fiú evangéliuma*.

FORRÁS: Ulpius-ház Könyvkiadó Bt

Mailer Hitler gyermekkoráról

A kötet az amerikai kiadó döntése nyomán a szerző, Norman Mailer 84. születésnapjára jelenik meg Amerikában és Magyarországon. Huszti Gergely, az Ulpius-ház főszerkesztője az MTI-nek elmondta: a kötet fordítója, Bart István a mű megszületése után azonnal megkapta a kéziratot, a szerző a fordítás alatt végezte az utolsó simításokat a kötetben. Fontosnak tartották, hogy egy ilyen „illusztris, idős mester” esetében ne hónapok teljenek el a fordítással, kiadás-sal.

Norman Mailer korábbi, *Meztelenek és holtak* című regénye a mai napig a második világháborús irodalom egyik legkiemelkedőbb alkotása - olvasható a kiadó ismertetőjében. Az új, Adolf Hitler egykori német kancellár gyermekkoráról szóló fikciós történetet 11 év hallgatás után írta meg a szerző. A kötetet, amelyben a gyermek Adolf Hitler egy sátáni terv főszereplőjévé válik, Norman Mailer számos előtanulmány alapján írta.

Az olvasó a kötet narrátora - az SS-hírszerző Dietrich - nyomozása alapján kap választ arra, hogy ki volt, honnan jött, és hogyan lett a világtörténelem „legdémonikusabb figurája” Adolf Hitler - áll az Ulpius ismertetőjében.

A kétszeres Pulitzer-díjas amerikai író és rendező, Norman Mailer 1923. január 31-én született a New Jersey állambeli Long Branchben, és New York Brooklyn negyedében nőtt fel. Első regénye, a *Meztelenek és holtak* 1948-ban jelent meg. Összesen 40 könyve, köztük 11 regénye látott napvilágot, de írt színdarabokat, forgatókönyveket és verseket is. Több filmet rendezett, amelyekben a főszerepet is ő alakította.

http://www.fn.hu/kultura/0701/hitler_gyerekkoráról_szol_norm_mailer_153728.php

Kastély az erdőben (The Castle In The Forest)

Hitler gyermekkorát meséli el egy ördög hangján, akinek az a feladata, hogy egyengesse a leendő diktátorban a születő gonosz útját.

Regényeimben ábrázolt összes alak közül Hitler a legtitokzatosabb és a legizgatóbb. A múltban nagyobb sikerrel értettem meg Marilyn Monroe pszichológiáját, mint Jézus Krisztusét, de azt hiszem, Hitlernél telibe találtam - mondta az író.

A Hitler-jelenség már gyerekkora óta foglalkoztatta. Kilencéves volt, amikor anyja, aki nagyon intelligens volt, tudta, hogy Hitler démon és megöli a zsidókat. Ha valaki zsidó, mint én, nem tudja ezt soha elfelejteni, mint ahogy egy afro-amerikai sem tudja egy pillanatra sem elfelejteni, hogy fekete. Hitler előtt a zsidók a politika és a gondolkodás élvonalában álltak, nyíltak és érdeklődők voltak. Hitler kasztrálta nagyon sokunkban a kreatív gondolkodás képességét és egyszerű robotokká váltunk, akik alárendelik létüket egyetlen kérdésnek. Jó-e ez vagy az a zsidóknak, vagy nem. Ez a zsidó lélek és gondolkodás halála és a náciizmus által okozott károk még ma is hatnak - magyarázta.

Mailer azért választotta könyve témájául Hitler életének első 15 évét, mert a gyökerei érdekelték és meg van győződve arról, hogy rejtélyének megvilágításához a gyermekkorából kell kiindulni. Ha lesz még ideje, megírja a felnőtt Hitlert is. - Mint író, óriási felelősséget érzek, hogy megpróbáljam megérteni őt, mint embert, mert ő az emberi lény korlátairól alkotott fogalmainkat rendíti meg, elképzelhetetlen, felfoghatatlan.

A könyv, véleménye szerint, nem szenzációhajhász, de nem is egyszerű vagy unalmas, mivel az ördögnek, aki elmeséli, számtalan akadállyal és problémával kell szembenéznie, hisz „Isten és angyalai éjjel-nappal dolgoznak és keményen szurkálják a Sátán segítőit.” De a Sátán sohasem beszél Hitlerről, mint kiválasztottról, mindig csak mint legfontosabb klienséről - szögezte le.

Arra a kérdésre, hogy a végén ki győz, így válaszolt: Ki tudja, a végén Isten is kudarcot vallhat. A középkorban csak két erő létezett: Isten és az ördög. Ma, hála a technológiának, az ember is hozzájuk hasonló erőt érez magában és a háború is hármában folyik.

Ma nincsenek új Hitlerok, mivel Hitler kivétel volt - mondja az író. És állandó párhuzamba állítása Szaddám Huszeinnel az iraki háború örületének szánalmat keltő jele. Szaddám szörnyeteg volt, de nem egy másik Hitler.

A regényben Mailer ragaszkodott a történelmi tényekhez, nincs benne semmi kitalált, bár úgy véli, az olvasók sok friss anyagot találnak benne. Lehet, hogy sérteni fog valakit, ezt a kockázatot vállaltam, de nem hiszem, hogy a Vatikán tiltakozni fog, mert nem támadom a katolikus teológiát - tette hozzá.

[http://www.elmebajnoksag.hu/index.php?data\[newsid\]=2577](http://www.elmebajnoksag.hu/index.php?data[newsid]=2577)

New York-i találkozás a 84 évesen új könyvvel jelentkező Norman Mailerrel

Népszabadság • Horváth Gábor • 2007. január 27.

Két bottal jár, de világoskék szemei kristálytisztán tapadnak a kérdezőre. Norman Mailer, a világirodalom egyik élő klasszikusa szerdán lesz 84 éves. A számítógép korában is tollal papírra ír, de szabatos, nyomdakész bekezdésekben ömlenek belőle a kifogástalanul mai gondolatok. Új könyve, a Várkastély a vadonban Amerikán kívül húsz országban jelenik meg közel egyidőben (magyarul az Ulpius-Háznál), de egyelőre nincs német és osztrák kiadója. Talán azért nincs, mert a regényben a kis Adinak a linzi Realschule végében attól van erekiója, hogy a többi fiúnál tovább tudja negyvenöt fokos szögben feltartani a jobb kezét. Vagy azért, mert a könyvben Alois Hitler és Klara Pölzl a tényszerű másod unokatestvérségen túl apa és lánya. Hitler családjáról és gyermekéveiről egy ördög mesél, aki ügyfelét apró lökésekkel készíti fel majdani szerepére.

- Miért Hitler és miért most? A világháború óta eltelt több mint hatvan év alatt nem történt elég gonosz a világban ahhoz, hogy témát adjon a jó és a rossz örök küzdelmének ábrázolásához?

- Rengeteg gonosz történt azóta is, de ez részben Hitler műve. Ő mérgezte meg a civilizációval kapcsolatos optimizmusunkat. Hitler és Sztálin óriási krátereket vájt az emberiség civilizáció-felfogásába, de én Hitlert tartom ördögibbnek, mert Sztálint fel lehetett fogni emberi ésszel. Nagyon hideg, kegyetlen környezetből jött, abból a borzasztóan egyszerű felfogásból indult ki, hogy ha győzni akarsz, el kell pusztítanod az ellenfeledet. Lehet, hogy még több embert ölt meg, mint Hitler, de ő mindig az ellenségeinek vélte őket. Hitler ellenben egész kategóriákat gyilkolt, ki akarta irtani a zsidókat és a cigányokat, ami túlmegy az emberi képzeleten. A szelleméből valami pedig kisebb adagokban most is itt van velünk. George Bush persze nem Hitler, még csak nem is feltétlenül gonosz, lehet, hogy csak kártékony, mert kis tudással ártja magát nagy dolgokba. Persze ezen az alapon a legtöbb író is kártékony.

- Hitler gyökereit vizsgálva egyszerre akarja megmagyarázni emberi és szörnyeteg lényét?

- Ha valaki annyi ideje ír, mint én, a témán túl a feladat is izgatja. Vizsgáztatja magát, mint a magasugró: sikerül-e? Tíz éve megpróbáltam Jézus nevében írni, és a saját mércém szerint finoman szólva sikertelen maradtam. Azt gondoltam, ha nem tudok megbirkózni az Istentől foganttal, talán sikerül valakivel, akit az ördög hozott létre. Saját természetemnél fogva ez könnyebb feladatnak tűnt. A vérfertőzés azért kapott ekkora szerepet a könyvben, mert azt kérdeztem magamtól, ha ördög lennék, milyen alanyt keresnék. A vérfertőző kapcsolatból született személy azért lehet vonzó, mert, mint Heinrich Himmler annak idején mondta, vagy rendkívüli, vagy borzasztó képességekkel rendelkeznek. A gének közelsége miatt megkétszereződnek a jó és a rossz lehetőségek. Persze ez egy regény, amelytől nem lehet elvárni, hogy minden részletében valós tényen alapuljon. Például csábítónak tűnt az ötlet, hogy az ördög jelen volt Hitler fogantatásánál. Az igazán nagy íróknál, a Tolsztojoknál, a Stendhaloknál azonban a képzelet valósabb történetet képes teremteni, mint az ember felfogásában úgylis gyakran torzultan jelentkező tények.

- Hisz Istenben, és az ördöggel való harcában?

- Azt gondolom, részben ez a magyarázata a létezésünknek. A középkorban az emberek hittek Istenben, ördögben és a harcukban. A felvilágosodás azonban ezt annyira korlátozónak érezte, annyira intenzív volt az emberi lehetőségek kiterjesztésének vágya, hogy teljesen visszaszorították Istent és az ördögöt. Ma ott tartunk, hogy ha erről kezdesz beszélni, nézned kell a partnered arcát, mert ha azt hiszik, komolyan beszélsz, aggódni kezdenek érted. Legalábbis azok, akik szeretnek, mert akik utálnak, azok rögtön felcsuklanak a nevetéstől. De igen, én hiszek Istenben. Nem a fundamentalisták istenében. Róluk azt tartom, hogy valójában a Sátán ügynökei. Aki abban hisz, hogy Isten törvényeket szab, és végleges ítéleteket hoz, az szerintem éppen az ő ellentéte. Isten szerintem rendkívüli teremtmény, aki maga is harcban áll az univerzum végtelen erőivel. Mondjuk, mintha a Naprendszer lenne az ő munkája, más istenek pedig más rendszereket alkottak. A terep roppant veszélyes, és Isten minden tőle telhetőt megtesz, hogy a kedvezőtlen esélyek ellenére diadalmaskodjon. Ez a séma feltételezi az ellenerő, a Sátán jelenlétét. Az ember a játszma harmadik résztvevője, aki gyakran elveti a másik kettő létezését, és újabban a technológiát abszolutizálja: ha Isten és az ördög nem tud elpusztítani minket, talán majd a technológia. Úgyhogy a könyv szükségszerűen sokakat irritálni fog. Főleg a németeket. Azt hittem, hogy a regény először németül fog megjelenni, bestseller lesz, és onnan jön majd át Amerikába. Erre kiderül, hogy nincs német és osztrák kiadó.

- A könyvben arra céloz, hogy a Gonosz figyelme 1945 után a Közel-Keletre és Amerikára irányult. Mi a helyzet „a Gonosz birodalmával”, ahogy Reagan a Szovjetuniót elnevezte, és „a Gonosz tengelyével”, a tömegpusztító fegyverekkel rendelkező diktatúrákkal?

- A kommunizmus nagyon nagy téma, már történelem, most nem szeretnék belemenni. Ami „a Gonosz tengelyét” illeti, Bush a legkevésbé hozzáértő elnök az Egyesült Államok történetében. Néha valamelyik segédje feldob egy kifejezést, ami megtetszik neki. Tudja, hogy Amerika egyik fele pont olyan buta, mint ő. Így született „a Gonosz tengelye”. Amerika annak a felének tetszett, pedig egy lehetetlenség, hiszen minden egyes ország rendkívül komplex. Iránt például egyszerűen nevetséges „gonosznak” nevezni. Az is abszurd feltételezés, hogy a terroristák le tudnak győzni minket. Amerika hatalmas. Ha a tíz főterroristát elfognák, és autókkal keresztülutaztatnák Amerikán, feladnák a harcot. Egy ekkora és ilyen sokszínű országot nem lehet leigázni - hacsak előtte nem sikerül halálra ijeszteni. No ebben Bush minden tőle telhetőt megtesz. Azt akarja elhitetni, hogy mindenki halálos veszélyben van, amint kilép az ajtaján. Ez borzalmas ostobaság. 2001. szeptember 11-e után megerősíthette volna a terrorelhárítást, még Afganisztán elfoglalása is rendben volt. Erre bevonultunk Irakba azzal a fikcióval, hogy majd meghonosítjuk a demokráciát egy olyan országban, ahol a két tábor ezer éve öli egymást. Ilyen helyen nem lehet demokrácia. Mi itt Amerikában sokat vitatkozunk, de egy liberális se akarja kiirtani Texast, és egy konzervatív se akar mindenkit megölni New Yorkban. A demokrácia kegyelmi állapot, egy ország kultúrájának virága, olyan, mint a szerelem, nőhet vagy gyengülhet, sőt, el is múlhat.

- Az ördögi közreműködés nem ad részleges felmentést a szörnyetegnek?

- Amikor a regény véget ér, Hitler még nem Führer. Még csak egyike az ördög lehetséges alanyainak, rajta kívül lehetett tíz vagy száz másik is. Még az is lehet, hogy nemcsak Ausztriában vagy Németországban, hanem világszerte. Amikor a regény 1905-ben véget ér, Adolf pályája éppen elkezdődik. Még csak potenciális Hitler, még nem szörnyeteg, csak egy ördögien kellemetlen kamasz.

- 1962-ben azt jósolta, hogy a hidegháború után a konzervatív és a rebellis szellem fog összecsapni, és még vér is folyhat. Most lát esélyt a békés végkifejletre?

- Ez országról országra változik. A Közel-Keleten mást jelent konzervatívnak lenni, mint Amerikában, Nagy-Britanniában vagy Németországban. A bal- és a jobboldal is követett el nagy hibákat, de vannak erényei is. Én mindenesetre baloldali konzervatívként határozom meg magam. Mint a politikával foglalkozók többsége, olyan leírást találtam ki magamra, amely nem magyaráz meg az ég egy adta világon semmit. Pont, mint a „szociáldemokrata” vagy a „konzervatív”.

- Folytatja Hitler történetét?

- Mindjárt 84 leszek. Ilyenkor az ember már ijesztő ütemben öregszik, én is sokkal öregebb vagyok, mint akár csak három éve. Nem ígérek már semmit. De ha sikerül, örömmel folytatom majd. Heinrich Himmler is érdekel: nagyon visszataszító ember volt, de a náci hierarchia kevés eredeti gondolkodójának egyike. Tényleg azt hitte, hogy tökéletesíteni fogja a civilizációt, voltak tervei húsz évre előre és utána a következő kétszázra. Ez persze nem azt jelenti, hogy szimpatizálok vele. Az övé volt az egyik legcsúnyább arc, amelyet valaha láttam.

- Mit élvez jobban, az írást, vagy a megjelenés utáni vitákat?

- Mindig azt, ami a könnyebb. De amit a legjobban élveztem, az a filmrendezés volt. Imádtam. Sajnos nem volt hozzá különösebb tehetségem, így nem tudtam megélni belőle. Remek, hogy minden, amit egy férfi az életben nem tehet meg, filmrendezőként szabad neki. Hatszor voltam nő, de ha bármelyik feleségemnek azt mondtam volna, göndörítse be a haját, elküldött volna a fenébe. Erre ott áll Isabella Rossellini, mondom, egy kis göndörítést kérek, és a válasz: „Igen, uram.” Az ember vérontás nélkül is tábornoknak érezheti magát.

- Vannak országok, ahol az író csak úgy „lesz”. Amerikában viszont képezik őket. Melyik módszer a jobb?

- Amerika egészségtelenül arrogáns. Nem szeretem az időt az erényeire fecsérelni, mert az ország legrosszabbjai mérhetetlenül sokat locsognak róluk. Az igazi hazafinak mindig tisztában kell lennie azzal, hol téved le a hazája a helyes útról. Amerikában azt hiszik, hogy a tehetséges író ugyanúgy előállítható, mint a jóízű paradicsom. Amerika hisz a „meg tudjuk csinálni” elvében. Így vonultunk be Irakba is: „El tudjuk vinni a demokráciát azoknak a kib...tt hülyéknek!”

- Huszonöt évesen lett híres író. Áldás vagy átok a korán jött siker?

- Annak idején átoknak véltem. Nem voltam rá készen, egy csomó időmet elvitte. Már akkor identitásválságom volt, amikor még nem is hallottam a kifejezést. Amikor átlagos huszonöt évesnek érzed magad, legfeljebb egy kis írói vénával, és ágyúgolyóként hirtelen felível a pályád, amerikai „híresség” leszel, anélkül, hogy készen állnál, átoknak érzed az egészet. Meg kell változtatnod az egész életedet, a szokásaidat. Az évek távlatából visszatekintve azonban szerencsém volt, mert nem kellett fájdalmas éveket azzal töltenem, mint sok más regényírónak, hogy hevesen utált emberek utasításait követve, megvetett munkakörökben dolgozzanak, ami lassan erodálja a tehetségüket. Nekem viszont volt időm gondolkodni, ami áldás.

New York-Washington, 2007. január

Norman Mailer 1923. január 31-én brooklyni zsidó családban született. Kilencévesen 250 oldalas tudományos-fantasztikus regényt írt. Tizenhat évesen vették fel a Harvard Egyetemre. Repülőgép-tervezésből diplomázott, a háborúban a csendes-óceáni hadszíntéren szolgált, majd hazatérve megírta a Meztelenek és holtakat (1948), amely egy csapásra ismertté tette.

Később írt a kor antikommunista légköréről, Hollywoodról és az amerikai rasszizmusról. Szabadszájúsága és fékezhetetlen természete miatt sokszor szerepelt az újságok botránykrónikáiban. Feleségül vette Marilyn Monroe-t, akitől elvált, de később életrajzot írt róla, amelyben a CIA-t és az FBI-t vádolta a haláláért. Összesen hatszor volt nős, kilenc gyermeke van. Az éjszaka hadai című dokumentumkönyvéért Pulitzer-díjat kapott (1968). Alapítója volt a The Village Voice nevű New York-i alternatív újságnak, próbálkozott filmrendezéssel, segített egy gyilkosságért elítélt rabnak feltételelesen kiszabadulni (az illető heteken belül újra embert ölt), letartóztatták egy vietnami háború elleni tüntetésen és indult a New York-i polgármesteri választáson. A hóhér dala című kötet 1979-ben újabb Pulitzer-díjat hozott.

Összesen több mint 40 könyv és négy film fűződik a nevéhez. Magyarul a következők jelentek meg: Meztelenek és holtak (1967), A hóhér dala (1984), Marilyn (1986), Az éjszaka hadai (1988), A kemény fickók nem táncolnak (1993), Oswald meséi (1996), A Fiú evangéliuma (1998), Szarvaspark (1998), Amerikai álom (1999), Várkastély a vadonban (2007).

Mailer kétségbevonhatatlanul olvasmányos könyve sem történelmileg, sem eszkatológikusan, sem kórlélektanilag nem oldja meg a Hitler problematika létrejöttét, amit pedig egy, az ördög szolgálatában dolgozó titkosszolgálati narrátorral próbál megértetni az olvasóval. Szó sincs Jó és Rossz örök küzdelméről, felejtjük el a manicheizmust. Több részadalékot kapunk viszont a Romanovok naplójáról, a méhészkedés nehézségeiről, nagy terjedelmet szentel a koronázásának, imádja az intimitást. Nagy teret szentel a bevezetőben a Hitler családban többször bekövetkezett incestusnak és mértéktartó módon, számára szerfölött gusztusosan - gemütlichkeit - ír az anális erotikáról. Vérfertőzésből és az eredetileg Hiedler család zsidó múltjából indítja Norman Mailer monumentális regényét, mely sajnos semmit nem tesz hozzá a diktátorok kialakulásának létrejöttéhez, s a Hitler-jelenséget sem magyarázza meg kétségbevonhatatlanul.

Cikkemben teljes terjedelemben idézem a NOL interjút. Mert az érzésem, hogy maga az interjú, Norman Mailer szavaival fogalmazva ezerszer többet mond a regényíró szándékairól, mint maga a regény.

Kerekes Tamás

Norman Mailer: Várkastély a vadonban

Ulpus Ház Kiadó

www.ulpiushaz.hu

Budapest, 2006, 2980 forint

Aki feltalálta a szakadékot

Márai Sándor, a Naplójában

Green azt mondja: a Mallarmé-féle gögös költőfanyalgás, amely megtiltja az írónak, hogy munkájáért pénzt fogadjon el, teljesen hazug magatartás. Shakespeare-t idézi, ki egész életében pénzért írt. Ez igaz. Csak a dilettáns tagadja, hogy az írónak pénzre is van szüksége, munkájának anyagi ellenértéke is van. Más kérdés, hogy mit írt Shakespeare pénzért.

(Márai Sándor)

A könyvtárból hazahozom Valery Introduction a La Methode Leonardo da Vinci-jét. A bevezetőben, még az autóbuszon, megtalálom azt a sort, amely az elmúlt években gyakran foglalkoztatott. „**Un abime le freait songer a un pont.** A szakadékról az embernek mindig egy híd jut az eszébe .” A nyavalyatörősek között, akik a szakadék szélén mitikus repülésekről vagy lezuhanásokról fantáziálnak, ez a mondat adott néha erőt.

Leonardo Vinci olyan ember volt, akik egy hídra gondolt, ha szakadékot látott, de én olyan korban éltem, amikor az ember egy híd láttán rögtön szakadékot képzelt maga elé. Minden kornak mások a lehetőségei, zsenije, Leonardo da Vincije. - Einstein. Feltalálta a szakadékot.

A beteg szélhámós

Délután öt harmincra a rendőrség megtalálta az emberét, amelyet körözött. Ifjú Clayton Blaisdell, más néven Blaze, kétszer került a rendőrség látóterébe, egyszer azért, mert megtámadta és megverte annak a Hetton House nevű állami nevelőintézetnek az igazgatóját, amelyben felnőtt, és egyszer, évekkel később, csalásért, szélhámosságért. Feltételezett tettestársa, George Thomas Rackley, más néven Reszelő megúsza, mert Blaze nem tanúskodott ellene.

A rendőrségi nyilvántartás szerint Blaisdell és Rackley legalább nyolc évvel azelőtt társultak, hogy Blaisdell lebukott szélhámosságért, ugyanis ez egy egyházi jellegű simli volt, kissé bonyolult az ő korlátozott szellemi képességeihez. A dél-portlandi fegyintézetben készítettek vele egy intelligencia-tesztet, és az eredmény alapján „retardált határesetnek” könyvelték el. Az akta margójára valaki nagy vörös betűkkel felírta: SZELLEMI FOGYATÉKOS:

Sterling, a rendőr, egész mulatságosnak találta a szélhámosság részleteit. A simliben szerepelt egy nagydarab fickó tolószékben (Blaisdell), és egy kis fickó, aki tolta, és Gary Crowell tiszteletesként mutatkozott be (csaknem biztos, hogy Rackley). Gary tiszteletes (ahogy így nevezte magát) azt állította, hogy egy Japánban létesítendő térítő mozgalomnak gyűjt. Ha a balekokat - főleg öregasszonyokat, akiknek volt egy kis pénzmagjuk a bankban - nehéz volt meggyőzni, akkor Gary tiszteletes csodát tett. Jézus erejével rávette a tolószékben ülő melákot, hogy fölkeljen és járjon.

A letartóztatás körülményei még viccesebbek voltak. Egy Arlene Merill nevű, nyolcvan körüli asszony gyanút fogott, és kihívta a rendőröket, miközben Gary tiszteletes és „segítője” a nappaliban ültek. Azután visszament a nappaliba, hogy szóval tartsa őket, míg a rendőrök megjönnek.

Gary tiszteletes megszimatotha, hogy baj van, és kereket oldott. Blaisdell maradt. A letartóztatására érkező rendőrtiszt beírta a jegyzőkönyvbe:

„A gyanúsított azt mondta, hogy azért nem menekült el, mert még nem gyógyult meg.”

Stephen King

A kiadó

Megindító, tragikus eset: egy jóra való, okos kisfiút apja részegségében súlyosan bántalmaz, amelynek maradandó következményeit a fiú élethosszan cipeli. Amikor megismerjük, huszonéves, esetlenül nagydarab fickó, horpadásos homlokkal, túlságosan is lomha észjárással. Faragatlan, bivalyerős óriás, ugyanakkor a légynek sem tudna ártani. Nem, ha életének döntéseit magamaga bírná meghozni... de valahogy mindig kicsúszik a kezéből a gyeplő. Mentora évek óta George, a kisstílű bűnöző, az ő utasításait hajtja végre közös balhéikban. Ám egyszer végre a sarkára áll, elszánja magát, hogy egyedül is boldogulni fog ifj. Clayton „Blaze” Blaisdell. S mi tanúi lehetünk egyszemélyes vállalkozása aprólékos megtervezésének, gondos kivitelezésének és kimenetelének. Blaze élete nagy dobása - egy gyermekrablás, milliós váltságdíjjal. Ahogy szorul körülötte a hurok, és hibát hibára halmoz, azt veszi észre, hogy a fejében időről időre megszólal a már halott George, az utolsó pillanatban mindig elhárítva a közeledő katasztrófát... Stephen King íróasztala mélyéről ásta elő ifjúkori írását, a Blaze eredeti kéziratát. Nem találta rossznak, s némiképp átdolgozva, álnéven, mint Richard Bachman, közrebocsátotta, tisztelgésül Steinbeck: Egerek és emberek-je előtt. A párhuzam óhatatlan és sokatmondó: King álnéven is élete egyik legjobb művét írta meg.

Pivárcsi István kultúrtörténeti kalandozása - Avagy a vámpírokról általában

Pivárcsi István kultúrtörténeti kalandozása, vagyis Nagy Vámpírkönyve mindenkit meggyőzhet arról, hogy a magyarok vérivásban megelőzték a románokat.

A nagy román vérszívó legendája régi magyar legendáriumokra nyúlik vissza - legalábbis Pivárcsi szerint - a Hadak Ura, vagyis Árpád vérszerződése a hat vezérrel alapozta meg az Erdélyben elhíresült vámpírgróf mítoszát. A Kazár Birodalomban zsidóhitet felvett magyarok eszerint saját vérüket keverték a serlegbe, csak később lettek keresztények, mindörökre elhárítván magukról a vérvádat.

A szerző szerint ugyanis a vándorlás során a magyar törzsek beékelődtek a Mohamedán Emirátus és a Bizánci Birodalom közé. Hogy a két erősen terjeszkedő, harcos egyház aktivitását elkerüljék, felvették a Kazár Birodalom területén a mindenkire érvényes, de semmire nem kötelező zsidó államvallást. Ez persze másodlagos üzenetként annyit is jelent tisztelt antiszemita barátainknak, hogy még az őseik is előbb voltak zsidók, mint keresztények. A kabarok már ekkor csatlakoztak a magyarokhoz, tehát Drakula legendája nem nyúlhat vissza ősi római múltba, a farkasember nem azonos Romulusz és Rémusz nevelőanyukájával. Viszont Álmos rituális feláldozása tanúság mindazoknak, akik a Kárpát-medence történelmét vámpírnézetből tanulmányozzák.

Vlad Tepes szobra Tirgoviste városi parkjában le kell számolnunk Drakula dákoromán eredetével is. Eszerint a vámpírnak sem könnyű: itt vannak rögtön a gazdasági nehézségek, előbb lesz Gheorghe Funar dísztag a Magyarok Világszövetségében, mint ahogy a Drakula-részvény a tőzsdére kerül. (A tréfát félretéve, a részvényt tényleg a tőzsdére kívánják juttatni, bevezetése azonban nem szülhet jó vért, bár a segesvári épített környezetet romboló Drakula-park terve elhalt.) A vámpíroknak az élethez legalább napi két-három deciliter vérre van szüksége, ez vándorlásra kényszeríti őket, mert úgy kell beszerezniük ezt a mennyiséget, hogy a Sötétség Világából át kell járniuk a földi világba, ahol kiszívhatják az emberek vérének. A strápához tartozik az ellenséges vámpírvadászok tevékenysége és a konkurencia, hiszen Brazíliában csak az idén 22 ember halálát követelték a nagytetű vérszívó denevérek.

Vámpír vámpírnak farkasa. Vámpír életre kelhet vegetatív úton is, mikor egy mit sem sejtő embert itat meg a saját vérével. Ekkor az új vámpír fölött misztikus hatalmat nyer a teremtető vámpír. A fokhagymával ízesített embervért nem is tudja a vámpírszervezet hasznosítani, de leginkább az fenyegeti őket, ha egy gyöngé nő önfeláldozása közben náluk éri őket a kakaskukorékolás. Ez betesz a vámpírnak! Jöhet a szívbe ütött karó. Különösen rettegniük kell a vámpíroknak a vérfarkasoktól és a román népi hiedelemvilágban ismert prikolicsoktól.

A klasszikus Vlad Tepes-portré. A jóslatok szerint egy újabb özönvíz minden vámpírt el fog pusztítani a Földön. A legnevesebb vámpír, gróf Drakula tevékenységéről eltérnek a vélemények. Lehet őt török ellen küzdő magyar szabadságharcosnak látni, de lehet azt is feltételezni, hogy a Havaselnén a román ügyért ontotta más vérének. Más források szerint a gróf alakja mögött a kegyetlen bánásmódjáról elhíresült Vlad Dracul, vagy Vlad Tepes (kb. 1431-1476) áll, akit támogattak a törökök, a magyarok (igaz, Hunyadi Mátyás tizenkét évre börtönre vetette, de a királyi családba nősült). Emellett igazi ellentétei a szászokkal lehettek, életét több ízben az Erdélybe menekülés mentette meg, ám rossz hírnevét is ott alapozta meg. A család korán megtanulhatta, mi az a multikulturalizmus, Tepes vajda a karóbahúztatás örökös olimpiai bajnoka ellen számos ízben fellépett a török porta, a szász polgárság, s magyar barátai többször cserbenhagyták. Hogy Erdélyt tartotta kisebbik rossznak, az többször kiderült üldöztetéseiből.

A 2001 óta napirenden tartott emlékpark lehetséges, hogy visszaállítja a kereszténység hős védelmezőjének hírnevét.

A jeles szerző továbbá beszámol Bernard Desny kutatásáról Drakula családfája kapcsán, amit a vámpírológus Temesvár környékén folytatott. A család egyik tagja, Kasper Moritznoff vérbankot tart fenn, illetve működtet Temesváron, míg a másik családtag koporsókat készít és árul. A vérbankár fekete körgalléros köpönyeget visel és büszke származására, előkelő, arisztokratikus külsejét elsősorban hölgyek elbűvölésére és elcsábítására használja. Fajfenntartási gondjai azonban akadnak, hiszen egyetlen vámpír sem teremthet magának gyermeket a Herceg (A Telihold Klánjának egy városi vezetője) engedélye nélkül áll Pivárcsi Drakula gróf és társai című kötetében, amelyet 2003-ban jelentetett meg Budapesten a Palatinus Kiadó. A Drakula-portrét mindemellett bensőséges vonásokkal gazdagítja a szerző, miszerint a vámpír alapjában véve méltóságteljes megjelenésű, nyugodt természetű, hideg szemű és megközelíthetetlen lény. Nagyjából olyannak képzelhetjük el, mint Samuel Wolfensohnt, a Világbank elnökét, mindaddig, míg a vámpír le nem lepleződik. De ebben ne reménykedjünk intenzíven, hiszen az ilyesmi hosszú folyamat, mert idézzük a kötetből: a vámpír többnyire szívélyes modorú az emberekkel szemben.

Tudományos tévhitek

Egy kutató pontyokat tanított meg rá, hogy különbséget tegyenek John Lee Hooker blues-muzsikája és Bach egyik oboaversenye között, mégpedig oly módon, hogy jutalmul kisebb halakkal etette őket. A zenét az akváriumba helyezett hangszórókon játszották le a halaknak. Később fedezte fel a kutató, hogy a pontyok a tanultakból általánosítani is képesek: a korábban soha nem hallott zenét bluesként vagy klasszikusként osztályozták. Ez a kísérlet cáfolta, hogy a halaknak rossz a memóriája. Húha.

Az igazságszérum-injekciók nem váltották be a hozzájuk fűzött hatást, mert az alany hallucinációi, félelmei és fantáziái nem voltak megkülönböztethetőek a valóságtól. Maga a gyógyszer adagolása is kritikus. Az évek során különböző gyógyszereket próbáltak ki „igazságszérum” gyanánt: ide tartoznak a scopolamint, barbiturátot, hallucinogéneket (LSD, psilocibin) tartalmazó anyagok. Az adagolás kritikus. A tudattalanságba sülyedésnek négy fő szakasza van:

- Ernyedt állapot
- Öntudatlan állapot, felfokozott reflexekkel
- Öntudatlan, reflexek nélkül
- Halál (Húha, túl messzire mentünk!)

Járt-e ember a Holdon?

Az összeesküvés-elmélet hirdetői rámutattak arra, hogy egyetlen olyan fotón sem láthatóak csillagok a fekete égbolton, amely állítólag az asztronautákat mutatja a Hold légkör nélküli felszínén. A magyarázat egyszerű. Még a mai legjobb minőségű filmek sem képesek egyszerre két nagyon fényes tárgyat megmutatni (fehér úrruha a fényben) és egy nagyon halvány tárgyat (csillag). Ugyanők azt is állítják, hogy az amerikai zászló hullámozása - ahogyan az álló fotókon látszik, azt bizonyítja, hogy a leszállás egy filmstúdióban készített hamisítvány, ugyanis egy zászló csak mozgó levegőben lehet hullámos. Ám egy filmstúdióban csak akkor van szél, ha bekapcsolják a szélgépet, ha volt szél, akkor az űrhajósok alatt lévő port is felkavarta volna.

Ténylegesen csak agyunk 10%-át használjuk?

Az egyik legkorábbi hivatkozást erre a népszerű téveszmére Dale Carnegie tette 1936-ban egy könyvében - Ő még 15%-ot emlegetett neurológiai bizonyítékok nélkül. A hírneves mondat Karl Lashley 1920-as kísérleteinek félreértelmezésén alapszik. Lashley azt próbálta kideríteni, hogy az agyban hol raktározódik el az a bizonyos dolog, amit emlékezetnek neveznek. Megtanított patkányokat labirintusban szaladni, megmérte, hogyan boldogulnak a feladattal, ahogy egyre újabb és újabb agykérget távolít el az agyukból. Lashley úgy találta, a memória nem egyetlen helyen, hanem a teljes agykéregben tárolódnak, és valószínűleg máshol is. Az eredményei tulajdonképp azt mutatták ki, hogy az agykéreg bármely részének eltávolítása memóriazavarokat okozhat. A nagyon korrekt eredményeket aztán gyökeresen félreértelmezték, hogy kimutassák, miszerint a patkányok jól végezték a feladatot, egészen addig, míg az agyuk tíz százaléka megmaradt. Ez két problémát is felvet. Lashley nem állította, hogy csak agyunk tíz százaléka van szükség, másrészt egyetlen patkány agyának sem távolította el a kilencven százalékát. A téves mondatot Einsteinnek is tulajdonítják, és egy angol orvos, Lorber doktor megfigyeléseihez kötik. A professzor sok olyan esetet tárgyalt, amelyben fiatal embereknek nem volt sok agyuk, viszont normális intelligenciával rendelkeztek. Egy

különleges esetben egy fiatalembernek, akinek csak 1 mm vastagságú szürkeállomány volt az agyában az átlagos 46 mm helyett kitüntetéssel szerzett tudományos fokozatot matematikából. A legendás téveszme végül hamisnak bizonyult, mégpedig az új letapogató/képfeldolgozó technológiák feltalálásával (mint a pozitron emissziós tomográfia és a funkcionális mágneses rezonanciaképek), amelyek képesek megmutatni az agy anyagcseréjét. Bármely egyetlen tevékenység során (beszéd, olvasás) az agyunknak csak kicsiny része működik, ám 24 óra alatt a teljes agy funkcionálni fog.

Dr. Karl Kruszelnicki ausztrál professzor tudományos téveszmék nyomába eredt a Partvonalnál magyarul kiadott könyvében. Így tudtam meg, hogy a vécéülőke sokkal tisztább, mint az íróasztallap, és az alacsony nikotintartalmú cigaretta sem egészségesebb. A professzor humorral teli, de valódi tudományos eszközöket használó, de közérthető könyvében vizsgálja, hogy a ventilátor hűti-e a szobát, öngyilkosak-e a lemmingek, rákot okoz-e az aszpartam nevű mesterséges édesítőszer. Ötvenegy tudományos babonának ered nyomába. A könyvet szellemes illusztrációk teszik még élvezhetőbbé. A könyv nem taglalja, de az a tévhit is megdőlt, hogy a pénzért szeretnek a nők. Valóban megbukott Einstein az iskolában? Csakugyan járt ember a Holdon? Vajon a vécéülőke tisztább az irodai asztalnál? A Fekete doboz tényleg Fekete? Igaz, hogy 21 grammot nyom az emberi lélek a halál pillanatában? Valóban csak a tíz százalékát használjuk ki agyunk kapacitásának? Okozhat pörsenést a csokoládé? Kiolvasható a Bibliából a jövő? A hidrogén pecsételte meg Hindenburg léghajójának sorsát? Csakugyan létezik igazságszérum? Kevesebb nikotin jut a szervezetbe az alacsonyabb nikotintartalmú cigarettából? Vízrel van teli a teve púpja? Tényleg meg van írva sorsunk a csillagokban? Szembeszegülve az élet mítoszaival és sületlenségeivel, ez a könyv arra törekszik, hogy leleplezze, kikezdje és eloszlassa a széles körben elterjedt városi legendákat - vagyis a legendás tévhiteket. Dr. Karl Kruszelnicki ausztrál fizikus, a Sidney-i Egyetem tanára. A szellemes „tévhitológus” állandó műsorral jelentkezik az ABC-rádióban, és rendszeresen feltűnik a BBC adásaiban is. (A kiadó utószava)

Kerekes Tamás

Kruszelnicki: Legendás tévhitek,
Partvonal Kiadó
www.partvonal.hu

A Titanicon is cseh sört mértek

Kalandozás Svejk konyhájában

„Aki ebből a szakácskönyvből 100 esztendeig fog sütni és főzni, az garantáltan magas kort ér meg.”

A kötet sikerére koccintva a szerző a rumot javallja, a császári kincstár hagyományos italát, egy oly korból, amelyben krumplival pótolták a hiányzó cukrot, és a hadseregnek még megvolt a maga napi pálinkanormája. Ó, azok a régi, szép idők. A miértje a dolognak így szól Lacina vezető tábori lelkész szájából: „Az ember eltengetheti az életét valami egyszerű munkával intelligencia nélkül is, ám a konyháján keresztül felismerszik a dolog.” A konyhaművészet a háborúban, mégpedig elsősorban a fronton ismerszik meg - tette hozzá mindehhez Marek újonc.

Az még kérdéses a szerző számára is, hogy megkóstolta-e Svejk 1910-ben a Muslei Cseh Részvényes Tejüzem által készített első cseh joghurtot, de a Bohnice negyedben 1911-ben megnyitott új, modern pszichiátriai intézet konyhájáról csak jókat mondhatott, hisz állítólag az intézmény a legszebb volt a társai közt a birodalomban, másrészt ott fordult elő, hogy valaki Cirillnek és Metódnak adja ki magát, csak hogy dupla porcióhoz juthasson.

„Sörben a legjobb - hát mi másban? Üdvözlünk a Szent Tamásban” - felirat fogadta az Ágoston-rendiek egykori sörfőzdéjében a vendéget, s borozót üzemeltetett mellette Masaryk köztársasági elnök testvére, Ludwig is. Híres kávéházában, Prágának, a Louvre-ban egyszerre 700 vendég is elfért. Lehetett is olvasni, írni, hírlapokat lapozni, billiárdozni, minőségi borokat és pilseni sört iddogálni. Itt irogatott Langer, Werfel, Brod, Kafka és Capek.

A svejki blöddinek alapos támasza volt. Az Unionka Étteremben tartotta 1902-ben, december 9-én alakuló közgyűlését a Szakácsok Szövetsége. Mivel nem volt idő az előkészületekre, lemásolták szó szerint a Frankfurti Szakácsok társaságának alapító okiratát. Mivel a birodalomban a tárgyalások nyelve a német volt, ennek köszönhetően a cseh szakácsok szervezetének első hivatalos elnevezése a következő volt: „Verein der koche für Böhmen in Prag”.

Persze nem minden volt felhőtlen a békeévek alatt sem. A prágai Óvárosi negyed Metternich utcájából való Egon Erwin Kisch közkatona feljegyzéseiben említést találunk „fogadókról, amelyeknek látogatása a cs. és k. hadsereg Prágában állomásozó legénysége számára tiltva van.” A száguldó riporter azonban megadja e tiltott lokálok pontos címét is, hogy a gyanútlan baka nyugodt lelkiismerettel elkerülhesse azokat...

Híres és Svejk által is kedvelt kiskocsmá volt a Karlyn és Vysocany negyed határán a Kuklik. Akkor is arrafele vezettek Svejk léptei, amikor fegyveres kíséret társaságában eszkortálták Otto Katz tábori lelkész Královská sugárúti lakásába - amely ma a Sokolowska nevet viseli.

„Menjünk a Kulik-ba - ajánlotta Svejk -, a puskát beadjátok a konyhába, a kocsmáros, Serabona úgyis szokol, tőle nem kell félni. A Kuklikban hegedű- meg harmonikazene van, utcalányok is járnak oda meg más finom társaság, akiket a reprezentákba nem eresztenek be.”

A színes, olvasmányos könyvet rengeteg eredeti cseh, szlovák, felvidéki, örmény, magyar recept dobja fel, egy olyan korból, amelyben csak gulyásból tizenötfélét főztek ugyanazon a konyhán, az innivalóról meg már ne is beszéljünk.

Pazar.

Korona Kiadó
SVEJK ÚTLEÍRÓ SZAKÁCSKÖNYVE
AVAGY MÉRSÉKELTEN HONISMERETI KULINÁRIS KALANDOZÁS
Vaclav Maloviczky

Egy szokatlan vállalkozás eredménye és igazi közép-európai kuriózum ez a könyv. Mert hát mire is vállalkozott a szerző? Nem kevesebbre, mint összegyűjteni, felkutatni, megírni és átnyújtani a nyájas olvasónak azon ételek receptjeit, elkészítési módjait, amik a Svejken, ebben a kultikussá lett könyvben csak egy-egy említés szintjén tűnnek fel. És persze nem feledkezett ám el az italokról sem! Hiányt pótol tehát ez a könyv, mert mostantól nem kell álmatlanul forgolódnunk, ha tudni akarjuk az igazi kulajdaleves, a pramborka, a legkülönbébb knédlifajták vagy éppen a balkáni csirkepiláf elkészítésének titkát. Sőt, nem marad el az osztrák, a lengyel, a galíciai konyha remekeinek ismertetése sem. És nekünk, magyaroknak külön érdekes lehet, hogy egykori monarchiabeli sorstársaink, a csehek mit és mennyit tudtak, tudnak rólunk, különösen a hazai kulináris élvezetekről. Akkor hát olvasásra és kalandra fel, kedves olvasó! A konyhai főzőcskézésben kiszáradt torkokat pedig jófajta sörrel vagy Svejken speciális italelegyével javasoljuk leöblíteni, melynek mibenléte szintén kiderül e kis könyvből... És ne feledjék: „Aki ebből a szakácskönyvből 100 esztendeig fog sütni-főzni, az garantáltan magas kort él meg.”

Mr. Kán

Képzeljünk egy férfit, aki a Csendes-óceántól a Kaszpi-tengerig terjedő területen tizenhat millió férfira gyakorolt genetikai hatást, azaz genetikai mintája minden kétszázadik ma élő emberben megtalálható. De nem a Playboy-ban elhíresült Aga kánról van szó.

Inkább arról, hogy miért nevezte 1995 decemberében a Washington Post Dzsingisz kánt az elmúlt évezred legfontosabb emberének.

A róla szóló kötet szakírója megkockáztatja azt a kijelentést, hogy amit tett, az Amerika felfedezésén is túlmutat.

A tudós szerző, ki nem kevesebb, mint egy tucat szaktekintélyre hivatkozik olvasmányos munkájában így érvel: Ha Kolumbusz nem nyit kaput az Újvilág felé, helyette megtette volna más, hiszen rajta kívül sokakat hajtott a felfedezés láza. Ő és megbízói Indiát és Kínát akarták elérni. Miért éppen Kínát? Mert Kína gazdagsága az úgynevezett selyemúton szállított áruknak köszönhető a római időktől egészen a kereskedelmet korlátozó 7. századi iszlám hódításig legendássá vált, és mert Marco Polo két évszázaddal Kolumbusz utazása előtt újra megerősítette, hogy itt található a világ legmesésebb gazdagsága, s mindez a nagy kán, Kubiláj parancsnoksága alatt. Messire Polónak azért sikerült eljutnia Kínába, mert a 13. évszázadra az Eurázsia átvezető út ismét megnyílt; mégpedig azért nyílt meg, mert ebben az időben Európától Kínáig mongolok uralkodtak, Kubilájjal az élen; Kubiláj pedig azért uralkodhatott, mert birodalmi szerepkörét nagyapjától, Dzsingisz kántól örökölte.

Amikor a mongol birodalom darabokra hullott szét, Európát az újjáéledő iszlám kultúrák elzárták a Kínába vezető szárazföldi útvonalaktól. A tengereken természetesen tovább folytatódott a kereskedelem, ám ezeket az útvonalakat valójában az arabok, indiaiak, délkelet-ázsiaiak és maguk a kínaiak tartották ellenőrzésük alatt. Kolumbusztól eredt a nagy ötlet, átszelni az óceánt, nyugat felé megkerülni a Földet, és így eljutni Kínába. Amerika csak útba esett.

Így aztán egy sor, csaknem három évszázadon keresztül továbbgyűrűző véletlen összejátszásának köszönhetően Dzsingisz birodalmi látomása az Újvilág felfedezéséhez és gyarmatosításhoz döntő módon hozzájárult.

A globalizáció előfutárának birodalma utódjai életében volt a leghatalmasabb, majd az addig soha nem látott birodalom (lényegesen nagyobb, mint a római!) különálló entitásokra szakadt - Kína, Közép-Ázsia, Perzsia, Oroszország stb.

Magellán

A tizenhatodik század elején, az első bipolárisra váló világ a tordesilassi egyezményben felosztotta ugyan a világot, csak azt nem tudták, hogy mit. A világról ugyanis nem volt valóságos ismeretük a felosztóknak. A világnak ugyanis több mint fele feltérképezetlen és ismeretlen volt. Az emberek azt hitték, hogy a sós vízű mélységben tengeri szörnyek leselkednek rájuk a valóságos cápák mellett, s meg voltak arról is győződve, hogy az Egyenlítőn áthajózva, az óceán vize felforr és halálra égeti őket.

Hittek az arimaszposzok valós létezésében, akiknek egy szemük a homlokukon van, és élet-halálharcot folytatnak a szintén emberekre leselkedő griffekkel, akik alagutakból aranyat ásnek.

Az átlagember fenntartás nélkül hitt azokban az erdőlakókban, akik lábfejüket hátracsavarva hordják, rendkívüli sebességgel futnak, mint a kutyafejű férfiakban, akiknek testét vadállati bőr fedi, beszéd helyett ugatnak, vadászatukhoz karmaikat használják. Hittek

abban, hogy Afrikában némely nő a menyegzőjén férfivá változik, Kelet-Európában az embereknek két pár szemük van, fejükön az arcuk hátrafelé néz, vagy egyáltalán nincs fejük, vagy éppen hat pár kezük van.

A nyílt óceán vizeiben még több bizzar teremtmény leselkedett, bálnák, cápák, hat láb hosszú rákok és háromszáz láb hosszú angolnák. Hittek egy képzeletbeli szigetben, mely a kezdetleges kozmológiában a Terra Australis nevet kapta, mint ahogy elhitték Ponce de Leon szavait, ki Ferdinánd király hivatásos felfedezője volt, hogy megtalálta az Ifjúság Forrását.

Egy 1560-ban kiadott tudományos mű például az óceánokban hemzseggő különböző tengeri szörnyek felsorolásában megemlíti az Örvényt, mely történetesen emberarcot viselt, azonban egy másiknak, melyet állítólag 1531-ben láttak, pikkelyes bőr borította testét, s ott volt a tengerek szatírja, a rozmár, melynek mérete fölözte az elefántét, de mindenén túltett a bámulatos százlábú rinya, lángarcával. De valóságosnak gondolták a mágneses hegyek létezését, mely úgy süllyesztette el a közelébe hajózó karavellákat, hogy a hajó fatestéből a magnetizmus kihúzta a szegeket és így a hajó magatehetetlenül elsüllyedt.

Marco Polo, Mandeville beszámolói fokozták a hatást, s így pl. III. Sándor pápa egy levelében ösztönözte Krisztus fiának, János pap képzeletbeli országának megtalálását.

Ilyen hiedelmek közt egy vélhetően kikeresztelkedett portugál zsidó, Fernando Magellán, átállva a spanyol királyhoz, miután négyszer visszautasította a portugál király, elnyerte a Fűszer-szigetekhez vezetett expedíció társkapitányi rangját. A portugál kémek kis híján megölik, kormányosát a flotta elindulása előtt meg is késelik, hazájában maradt családját zaklatják, a kor mindent megtesz, hogy hatalmas tervét megghiúsítsa. Magellán világtörténelmileg is jelentős vállalkozása párját ritkító hírszerzői bravúr is: „Magellánnak volt egy jól megfestett glóbusza, mely az egész világot ábrázolta - írta Bartolomé de la Casas történetíró és misszionárius, aki jelen volt a felfedező és az ifjú spanyol király találkozásánál. - És a glóbuszon megjelölte a tervezett útvonalát. A kereskedelmi útvonalokról szóló megbízható információk olyanmódra kényesek voltak és értékesek, hogy a kormányok minden térképet hétpecsétes titokként őriztek, hiszen ezek a nemzetbiztonság fontos részét képezték. Az, hogy Magellán a spanyol király elé tárt egy olyan térképet, amelyet valószínűleg Portugáliától lopott, konzekvenciáit tekintve megfelel annak, mint ha a legújabb korban, a hidegháború kellős közepén valaki nukleáris titkokat adna el.”

A kötet erről az útról szól, idézi a korabeli hajónaplókat, amik különösen személyessé teszik a földrajzi felfedezés regényének e fejezetét. Furcsa kor volt, Magellán nem állt a spanyol királynak bemutatni egy bennszületett, akit állítólag az akkor még ismeretlen Fűszer-szigetéről hozott, s a belső public relation, a vállalati hírlevél sajátos válfaját hozta létre, amikor az ellene támadó zendülőköt felakasztatja, felnégyelteti és sóban és ecetben pácolva tartósítja a hosszú hajóúton vele hajózók szeme előtt, mert nem az volt a legfontosabb veszély, amiről tudtak - úgy, ahogy -, szóval, mint később kiderül, nem is a lángarcú, százlábú rinya az ember legfontosabb ellensége, hanem saját maga.

Magellán nevét csak egy szoros örzi, s nem a terület, melynek hűbértartóként álmódott. A Földön legalábbis ez a helyzet. Fenn az égből azonban neve az expedíciója által felfedezett két törpegalaxissal társul: a Magellán-felhőkkel, amelyek a déli féltekéről láthatók.

Az első, valóban az egész világot felölelő vállalkozás volt az övé.

Ferenc József első frakkja

Társasági rovat

1841. február. 24-én a farsangról ír kedves Evelinejének Sophie bárónő. A „**Kauserin-Mutter** - Augusztá császárné, Ferenc császár özvegye - két pompás gyermekbált adott. „Hunyadi Júlia gyermekei, görög costumeben, a legszebbek voltak. Kinsky Marie, Esterházy Felicie gyermekei és a kis négy éves Seilern lányka, ennivalóak. A nagyok toilettjei Pazar látványt nyújtottak. Lichtenstein Loise ruhája úgy tündökölt a temérdek gyémánttól, **mint egy egész naprendszer**. A divat egyébként most a *rococo-genre* felé hajlik. Az urak Bieder-mayer-mellényei kedvesek. Bál volt elég. Schwartzembernél kettő. Az amerikai követ egyet adott, kettőt Esterházy, Esterházy Pauline hercegnő egy charmante soiré musicale-t. Őt udvari bált tartottak. Elég a fáradságból. Soyez sage et aimez votre Soffele.”

1842 márciusában csöndesen és ájtatosan töltik el a böjtöt. Hétfői napokon nagy Rout, bizonyos Stourdza hercegnőnél, aki „Bécsben telepedett le, s akihez mindenki töri magát.” Áprilisban Sophie panaszkodik a tavaszi divatra: ungracieuse s a divatszín gesztenyebarna, csúnya. **Prévostnál mégis rendeltem egy ilyen toilettet**. Megérkezik a szász királyné, akinek a tiszteletére theatre parée van a schonbrunni színházban: „valóságos gőzfürdő a zsúfoltság miatt” Majd várják a bajor királyt. Zajosabb még az 1843. év farsangja. Január elsején nagy adolescent-bál az udvarnál. Ez alkalommal mutatta be első frakkját a kis Ferenc József főherceg.

Robert Menasse

Robert Menasse, a kortárs osztrák irodalom egyik legjelentősebb képviselője, az idén a Budapesti Könyvfesztiválra látogatott szerző második magyarul megjelent regénye, a **Kiűzetés a pokolból**. A szerzőről tudtuk, hogy kedveli a meglepő párhuzamokat és szeret rávilágítani az elhallgatott, kínos kérdésekre, interjúnkban is meglepően éles kritikát fogalmazott meg korunk társadalmáról és a történelemhez való viszonyunkról.

Részlet

„Haza akart menni. Azonnal rá kellett szánnia magát, hogy elinduljon - csak hogy halálfélelem gyötörte. Félt a látomástól. Nem bírta elfordítani a tekintetét ettől a fényességtől. Az alkonyatban felnyújtózó, vakító lángtömeg megmutatta, hogy ez a sokak által megénekelt fehér város voltaképpen fekete-fehér. Fekete bazaltból és fehér pedra lios-ból építették fel, és kövezték ki utcáit. Hol rózsaszín fény derengett fölötte, hol tűz- és vérpirosan világott a nagy tér, de mindjárt felvillantak fehér kövei is, majd fekete árnyékok vettek rajta erőt, vagy fehér fényben izzott a fekete bazalt. Azonnal haza kellett mennie. A tűz fényénél azonban azt látta, hogy egész Lisszabon, az egész világ, az ő akkori egész világa. Az gyűlt össze a világ legnagyobb színpada szereplőiként és nézőiként. Nem lehetett nem odanézni, a félelem és a vele vetélkedő bámulat nem engedte, hogy Gaspar Rodriguez elfordítsa a fejét. A tér végében a vérpad: hatalmas és a hozzá vezető lépcsők is azok, az emelvényen a bírói asztal, fekete terítővel letakarva, kétoldalt tiszteletet parancsoló trónszékek sora, mozdulatlan férfiak ültek ott, fekete talárban. Oldalt rövidebb, háromszintes emelvény, korláttal, több felől hozzáácsolt lépcsővel. Legfölül egyházi méltóságok ülnek hosszú sorban, a középső szinten egy szószék és oltár áll, mellette lobogó és egy több méter magas feszület. Az egyik oldalon a lépcső a máglyához vezet, oda, ahol a teret két platánsor határolja, a másikon egy fakorláttal körülvett térségre, amelyen sárga csuklyás emberek térdepelnek. A platánok törzse és csupasz ágai hatalmas, torz csontvázaknak rémlettek a tűz fényénél. Milyen aprónak hatottak mellettük az emberek, a húsból és vérből valók. A tömeg viszont, amely betöltötte a teret, hatalmas volt, mérhetetlenül hatalmas.

Halálos csend volt ott, ahol tartózkodott. De nem maradhatott sokáig így. Még néhány perc, és itt, ebben az épületben, ezen a folyosón is el kellett szabadulnia a pokolnak, amelynek a lángjait kinn, az ablakon túl már látni lehetett. A vadul lobogó máglyatűz árasztotta hőség hátrálásra készítette a legelől állókat, a mögöttük tolongó kíváncsiak viszont, akik a hőséget még nem érezték, előre akartak tolni. Kitört a pánik. Tumultuózus jelenetekre került sor. A megrettent lovak embereket tapostak le. A lovasok, miközben igyekeztek megfékezni az állatokat, leestek a hátukról, rá a szorosan egymáshoz nyomódott gyalogosokra, akiket így ledöntöttek a lábukról. A gyaloghintók hordozói elejtették a hordszéket, mely sok esetben felborult, a belőle szabadulni igyekvő utas tehetetlenül zuhant a tömeg közé, amely agyontaposta. A földet ruhafoszlányok, gazdátlan cipők borították, amelyekben sokan botlottak el, hogy így leljék halálukat, vagy szenvedjenek súlyos sebesülést. A Hospital Real hamarosan visszhangzott a jajveszékelésektől, segélykiáltásoktól, nyögésektől, a halottak folyosóját megtöltötték a hullák, akiket hordágyon, takaróba csavarva vagy fatalicskán hoztak ide - Gaspar Rodriguez pedig ott állt az ablaknál, és nézte a fényes tüzet. Kezdődött minden előről: kiabáltak körülötte, lökdösték, taszigálták; hátrafordult, látta, mi történik, és most teljesen magánál volt. Átverekedte magát a tömegben, nem volt más választása, más gondolata, átverekedte magát, el a halottak, sebesültek mellett, a beteghordozók és ápolók mellett, kinyomakodott a menekülők rohanó áradatába.

Néhány nappal később kiérve a térre, látták, hogy a platánoknak a máglya felé eső oldala a tűz és a sokáig forró parázs melegétől a tél kellős közepén kihajtott és virágba borult. Az emberek megálltak, és keresztet vetettek. Amikor meggyújtották a máglyákat, a főinkvizítor a szószékről a szertartás szerint a János evangéliumát idézte: aki nem hisz Krisztusban, az olyan, mint az elszáradt vessző - lehullik, az emberek összeszedik, és tűzre vetik. Most pedig az elszáradt ágak, vesszők kihajtottak, virágot hoztak a hatalmas hamurakás fölé nyúlva, ott, ahol embereket égettek el.”

Az interjú:

Kiűzetés a pokolból című regénye a spanyol inkvizíció szemszögéből, azzal párhuzamba állítva próbálja feldolgozni Ausztria náci múltját. Harmadik generációs osztrák szerzőként, mennyire tud már úgy beszélni erről a kérdésről, hogy nincs teljesen közvetlen kapcsolata a zsidósághoz és a náci hagyományhoz? Jobban fel tudja dolgozni ezeket a kérdéseket?

Az én generációból mindenkinek van közvetlen kapcsolata a holokauszttal vagy a náci időkkel, mert vagy áldozatként vagy elkövetőként a szülőkön, nagyszülőkön keresztül érinti ez a dolog. Ugyanúgy működik ez, mint amikor ma születik egy gyerek Budapesten, igenis van kapcsolata a sztálinizmushoz, mert a szülei, nagyszülei átélték. Sokkal érdekesebb az a kérdés, hogy akkor is, ha már közvetlenül nem látszik a történelem, mennyire határozza meg a jelent, a jelen realitását? Mikortól végérvényesen történelem vagy múlt az, ami megtörtént? A 17. században az inkvizíció üldözött és meggyilkolt 6 millió zsidót. Ezt ma már mindenki lezártként, történelemként kezeli, de a hetven évvel ezelőtt meggyilkolt hatmillióra senki nem mondja, hogy lezárt múlt, hanem igenis közünk van hozzá. Tehát az a kérdés, hol kezdődik a lezárás, a feldolgozás mennyi időt vesz igénybe: 100 évet, 200 évet? Ma egyetlen spanyol sem szégyelli magát azért, hogy 300 évvel ezelőtt hatmillió embert gyilkoltak meg, de minden német szégyelli magát azért, ami 60-70 évvel ezelőtt történt. A spanyolok a mai napig az akkor ellopott dolgok között élnek, ebből következik az osztrákokra vetített kérdés: vajon hány generációra van szükség ahhoz, hogy a szégyen ne öröklődjön át?

Mennyire sikerült megválaszolnia ezeket a kérdéseket a regényben?

Azt akartam bizonyítani ezzel a regénnyel, hogy azt éljük át élő történelemként, amire újra képesek vagyunk ráismerni, és nem is oly meglepő módon a jelenhez is azonnal találunk kapcsolódási pontokat. Például, ha elkezdünk az inkvizíció történetével foglalkozni, sok olyan dologra bukkanunk, amely hasonlít a jelenünkhöz, és persze olyanokra is, amelyek a hatvan-hetven évvel ezelőtt történelemmel rokoníthatók. Minden dolog, amely ismeretlen számunkra, már a történelem kategóriájába lesz sorolva, ha így nézünk a történelemre, olyan lesz mint egy tükör, amelybe belenézve mi magunk ugyanolyan öregnek tűnünk majd, mint a kor, amit éppen vizsgálunk.

Miért pont ezt a traumát állította párhuzamba a 60 évvel ezelőtt történelemmel?

Mert Európa történelme az etnikai tisztogatások fonalára is felfűzhető. Az Ibériai-félszigeten, ezekben a városokban a katolikus hatalomátvétellel tetten érhető a terror kialakulása. Érdekes mozzanat, hogy eddig a történelemben mindig eljött egy pillanat, amikor az egyén képtelen volt nemet mondani a terrorra, nem tudott küzdeni tovább ellene, mert ő is áldozatává vált, nem tudott kibújni alóla. Aztán eljött az az idő is, amikor végre nemet lehetett mondani, például ma. Ma is van terror, ott van a média terrorja, a konzumterror. Ezekre már lehet mondani, hogy nem érdekkel minket, nem akarjuk, hogy köze legyen hozzánk, ám az igaz, hogy ennek a döntésnek az eredménye nem is lesz olyan brutális, mint régebben. Ma már senkinek sem kell börtönbe mennie, mert lázad. A problémáink szép lassan egyre banálisabbá, nevetségesebbé válnak. Úgy tűnik, egyre jobban kiüresednek a tapasztalataink: öt-hat generációval ezelőtt az

emberek vállalták volna a halált a szabad sajtóért, nézzük meg most a sajtót, ki vállalná a halált, ezekért az újságokért. A történelem és a tapasztalatok egyre nevetségesebbé válnak, erről szól ez a regény. Éppen ezért a regénynek három idősíkja van: a patetikus sík, amely a felvilágosodás kezdetétől, a szabad Európa megteremtéséig tart, ez után jön a második idősík a holokauszt és a náci Németország, és az utolsó a mi generációnk, amely mindennél nevetségesebb és banálisabb. Ma egyedül csak szórakozni akarunk, nőt szerezni, az a lényeg, hogy ne legyen fájdalmas az élet. Ma már senki sem kényszeríthet minket itt Európában, hogy elvekért vállaljuk a halált, bár úgy látom, még akár ez az időszak is eljöhet egyszer újra.

www.litera.hu

Robert Menasse 1954-ben született Bécsben, a kortárs osztrák prózairodalom középnemzedékének egyik legjelentősebb képviselője. Egyetemistaként Bécsben, Salzburgban és Messinában tanult. Doktori disszertációjának befejezése után 1981-től 1988-ig előadóként dolgozott São Paulo-i Egyetem Irodalomelméleti Intézetében. Később több művet is lefordított portugálról németre. Első jelentős írása, a *Sinnliche Gewissheit* (1988), egy önéletrajzi ihletésű történet, a braziliai száműzetésben élő osztrákokról szól. Következő regénye (*Selige Zeiten, brüchige Welt* 1991) már magyarul is megjelent, 1995-ben a Jelenkornál, A regény kora címmel. Legutóbbi 2001-es regénye *Kiűzetés a pokolból* címmel idén a Könyvfesztiválra jelent meg az Ulpius-ház Kiadó gondozásában. Európába való visszatérése óta Berlinben és Amszterdamban is megfordult, jelenleg Bécsben él. Írásainak gyakori témája a napjainkban is fokozatosan, csöndben terjedő, lappangó antiszemitizmus.

A *Kiűzetés a pokolból* című regénye megjelenése után hatalmas siker volt, számos irodalmi díjat nyert, tulajdonképpen ez tette nemzetközileg ismertté Menassét. Cselekménye két szálon fut; az egyik a 17. századi portugál inkvizíció idején játszódik, egy titkos zsidó család sorsát, az akkori Amszterdamba való menekülését mutatja be, a másik szál pedig egy, az '50-es, '60-as évek langyos osztrák kultúr-közegeiben élő középkorú történész sorsát követi nyomon. A szerző zseniálisan váltogatja a két idősíkot, miközben a lezáratlan múlt kérdésével küszködik. A két történet-szál összefonódásával kibontakozik az európai történelem sötét tablója. Menasse könyvében nem ad egyszerű válaszokat és folyamatos társadalmi vitára ingerel.

Forrás: www.litera.hu

A regény kisebb vihart kavart Magyarországon. A hozzászólók általában vitatták különböző online fórumokon azt a Menasse-tételt, mondatot, miszerint hatmillió zsidó áldozatot tudhat maga mögött a spanyol inkvizíció is.

Idézet:

Honnan vette azt, hogy a XVII. században meggyilkoltak a spanyolok 6 millió zsidót? Összesen nem laktak abban az időben annyian Spanyolországban. Akkor ezt most hogyan csinálták? A másik problémám ezzel az egész kérdéssel: ha így állunk hozzá, hogy szégyelljük magunkat a 300 évvel ez előtti bűnökért (nem arról van szó, hogy felejtjük el), amiket az ük-ük nagyszüleink követtek el (Ismeri itt valaki az ük-ük nagyszüleit? Tudja, hogy hol és mit csináltak anno?) akkor szégyelljük magunkat a 400 - 500 - 1000 sőt az 5000 évvel ezelőtti bűnök miatt is. Akkor minden nép (a magyartól az angolon és spanyolon keresztül a zsidóig) szégyellje magát az összes bűnért, amit elkövetett a múltban. Ha viszont ez így van, akkor mára ott tartunk, hogy senki sem róhat fel semmit a másiknak, hiszen valamit ő is elkövetett. Valamikor. Ez elvezet a kollektív bűnösség fogalmához, ami OK, legyen így, de akkor minden nép bűnös, sokszorosán. Sőt, például én (mi mindannyian valamilyen fokon), akinek

az ősei magyarok, csehek, lengyelek, németek, akkor én négyszeresen vagyok bűnös. Senki (vagy nagyon-nagyon kevesen) vezethetik vissza magukat egy adott népcsoportra. Akkor mindenki szégyellje magát minden bűnért? Itt visszajutunk a nagy vallások bűnös vagy eredendően alapvetéséhez. Akkor Menasse ennek az „új” „vallásnak” a főpapja?

Több ezer évig sikerült úgy vezetni az embereket, hogy rájátszottak az eredendő bűnösségükre. De azokkal ellentétben itt még a feloldozás ígérete sem jelenik meg. Hiszen még halálodban is az leszel. Bűnös, a bibliai háborúkért is ezerszeresen. De ez az állítás így, ebben a formájában maga is egy morális büntetés. A második világháború idején történt zsidóüldözésért, tömeges halálért sem én vagyok a felelős, még akkor sem, ha mélyen megrendít, és messzemenően elítélem az akkor történeteket. Sőt, még akkor sem, ha most kiállok a neonácik, vagy bármely szélsőség ellen. (De még akkor sem terhel semmilyen múltbeli dologért felelőség, ha netán mellettük állnék ki).

A felelősség nem örökölheto. Akkor ez alapján ítéljük el a betörő gyerekeit, sőt hetedízíglén minden leszármazottját. Hiszen az ő családja követte el a bűnt.

Szóval messzire vezet ez a hozzáállás, ami nem más mint egy eltévelyedett, magányos elme ötletelése, amivel ismét lehúz egy bőrt a holokausztról. De ez már magának a holokauszt emlékének árt. Mert emlékezni kell, de hasznot húzni belőle ugyanakkora bűn, mint az eredeti, amiből húzza azt.

A szerző vihart arathat:

„A 17. században az inkvizíció üldözött és meggyilkolt 6 millió zsidót.”

Ez a mondat újabb bizonyíték arra, hogy a zsidók pofátlanságának nincs határa.

Ha a regényben a portugál inkvizícióról van szó, akkor hogy keveritek bele az első kérdésbe a spanyol inkvizíciót, és az író, ahelyett, hogy javítana, miért beszél a spanyolokról?

Viszont tényleg megkérdezném, hogy biztos, hogy ezt mondta Menasse? (Az interjúban - Kerekes Tamás) Tényleg 6 millió inkvizíció által meggyilkolt zsidóról beszélt? Nincs itt valami félreértés? Félrehallás? Jó volna, ha utána néznél, esetleg újra meghallgatnátok az interjúfelvételeket.

A magyarországi interjúból:

Az én generációból mindenkinek van közvetlen kapcsolata a holokauszttal vagy a náci időkkel, mert vagy áldozatként vagy elkövetőként a szülőkön, nagyszülőkön keresztül érinti ez a dolog. Ugyanúgy működik ez, mint amikor ma születik egy gyerek Budapesten, igenis van kapcsolata a sztálinizmushoz, mert a szülei, nagyszülei átérték. Sokkal érdekesebb az a kérdés, hogy akkor is, ha már közvetlenül nem látszik a történelem, mennyire határozza meg a jelent, a jelen realitását? Mikortól végérvényesen történelem vagy múlt az, ami megtörtént? A 17. században az inkvizíció üldözött és meggyilkolt 6 millió zsidót. Ezt ma már mindenki lezártként, történelemként kezeli, de a hetven évvel ezelőtt meggyilkolt hatmillióra senki nem mondja, hogy lezárt múlt, hanem igenis közünk van hozzá. Tehát az a kérdés, hol kezdődik a lezárás, a feldolgozás mennyi időt vesz igénybe: 100 évet, 200 évet? Ma egyetlen spanyol sem szégyelli magát azért, hogy 300 évvel ezelőtt hatmillió embert gyilkoltak meg, de minden német szégyelli magát azért, ami 60-70 évvel ezelőtt történt. A spanyolok a mai napig az akkor ellopott dolgok között élnek, ebből következik az osztrákokra vetített kérdés: vajon hány generációra van szükség ahhoz, hogy a szégyen ne öröklődjön át?

Österreichischer Schriftsteller und Germanist (Kapfenberg, 21.6.1954 -)

Robert Menasse wurde am 21. Juni 1954 in Wien geboren. Er studierte Germanistik, Philosophie und Politikwissenschaft in Wien, Salzburg, und Messina. 1979 war er Mitbegründer der Studentenzeitschrift Zentralorgan herumstreunender Germanisten in Wien. Er promovierte mit einer Arbeit Der Typus des Außenseiters im Literaturbetrieb. Am Beispiel Hermann Schürer.

1981-88 war Menasse Gastassistent am Institut für Literaturtheorie der Universität Sao Paulo; er ist seit 1988 freiberuflicher Schriftsteller. Erste Gedichtveröffentlichungen erfolgten mit Kopfwehmut 1989 in der Zeitschrift Literatur und Kritik. Bereits 1990 war er erster Preisträger des Heimato-von-Doderer-Preises. 1994 folgte ein Aufenthalt in Berlin im Rahmen eines Stipendiums des DAAD; Menasse beschäftigte sich fortan mit Übersetzungen aus dem brasilianischen Portugiesisch.

Er ist Mitglied der Grazer Autorenversammlung seit 1981, des Österreichischen P.E.N. Clubs seit 1993 und war 1995 Eröffnungsdredner des „Österreich-Schwerpunktes“ bei der Frankfurter Buchmesse (Land ohne Eigenschaften). Bereits zuvor und gleichfalls danach war Menasse mehrfach ein scharfer Kommentator der österreichischen Literatur, Kultur und Politik - mit Rudolf Burger und Konrad Paul Liessmann wurde er mancher Äußerungen wegen als „Wendephilosoph“ verunglimpft.

1999 war er für drei Monate als „Writer in Residence“ in Amsterdam. Er lebt in Wien.

Quellen

Zeyringer, Klaus. 1999. Österreichische Literatur 1945-1998. Überblicke, Einschnitte, Wegmarken. Innsbruck: Haymon.

<http://www.wdr.de/tv/kulturweltspiegel/20000206/5.html>

Bericht bei WDR-online mit dem Titel: „Sieg Haider? Österreichs Künstler und Intellektuelle über die Macht des FPÖ-Chefs Jörg Haider“ - Robert Menasse

<http://www.literaturhaus.at/buch/buch/rez/robertmenasse/bio.html>

Homepage des Literaturhauses Wien: Kurzbiographie, Werkverzeichnis, Leseproben

<http://www.literaturhaus.at/buch/buch/rez/robertmenasse/werke.html>

Homepage des Literaturhauses Wien: Werkverzeichnis

<http://www.lyrikwelt.de/autoren/menasse.htm>

Kurzbiographie

http://www.groene.nl/1995/09_27/menass.html

Menasse-Rezeption in den Niederlanden: Interview in De Groene Amsterdammer vom 27 september 1995

Pályakép

Robert Menasse 1954-ben született Bécsben. A kortárs osztrák prózairodalom középnemzedékének egyik legjelentősebb képviselője. Egyetemistaként Bécsben, Salzburgban és Messinában tanult. Doktori disszertációjának befejezése után 1981-től 1988-ig előadóként dolgozott a São Paulo-i Egyetem Irodalomelméleti Intézetében. Később több művet is lefordított portugálról németre. Első jelentős írása, a Sinnliche Gewissheit (1988), egy önéletrajzi ihletésű történet, a braziliai száműzetésben élő osztrákokról szól. Következő regénye (Selige Zeiten, brüchige Welt 1991) már magyarul is megjelent 1995-ben a Jelenkornál A regény kora

címmel. Legutóbbi, 2001-es regénye, Kiűzetés a pokolból címmel idén a Könyvfesztiválra jelent meg az Ulpius-ház Kiadó gondozásában. Európába való visszatérése óta Berlinben és Amszterdamban is megfordult, jelenleg Bécsben él. Írásainak gyakori témája a napjainkban is fokozatosan, csöndben terjedő, lappangó antiszemitizmus.

A most megjelent Kiűzetés a pokolból című regénye megjelenése után hatalmas siker volt, számos irodalmi díjat nyert, tulajdonképpen ez tette nemzetközileg ismertté Menassét. Cselekménye két szálon fut; az egyik a 17. századi spanyol inkvizíció idején játszódik, egy titkos zsidó család sorsát, az akkori Amszterdamba való menekülését mutatja be, a másik szál pedig egy, az '50-es, '60-as évek langyos osztrák kultúrközegében élő középkorú történész sorsát követi nyomon. A szerző zseniálisan váltogatja a két idősíkot, miközben a lezáratlan múlt kérdésével küszködik. A két történetszál összefonódásával kibontakozik az európai történelem sötét tablója. Menasse könyvében nem ad egyszerű válaszokat.

Litera.hu

Szekeres Dóra

A Nagyvilágban meg lehet csípni egy-egy novelláját:

Régen nem láttalak

Elbeszélés a háború után kialakult rend végéről

<http://www.inaplo.hu/nv/200104/05.html>

ellenvélemény: Robert Menasse: a 17. században 6 millió zsidót végzett ki a spanyol inkvizíció.

Pár évvel ezelőtt volt egy kis nézeteltérésem valakivel, mert az úriember megpróbálta megmagyarázni, hogy az a „néhány” ember, akit az inkvizíció máglyára juttatott az nem számít meg befér. Én meg úgy gondoltam, ha csak egyet megöltek, már az is elég nagy baj. Számomra ez még akkor se elfogadható, ha egyébként azt elfogadom és megértem, hogy a középkori ember világa más volt. Mert nagyon más volt! Ott voltak a brutális világi ítélezések például! Vagy a hit szoros összefonódása a mindennapokkal, ahol az üdvözülés kontra örök kárhozát mindennél súlyosabb napi megélt valóság volt.

Na szóval akkor pár éve kicsit utána keresgéltem ennek és azt találtam, hogy a legdurvább becslés szerint is valahol 30 000 - 40 000 között volt az áldozatok száma. Bevallom nagyon magasnak tartottam és tartom is ezt a számot, mintha a szülővárosomban az utolsó csecsemőig mindenkit kiirtának...

Osztrák „író” barátunk állítása elbizonytalanított. Rosszul emlékszem? Zsidókra se emlékeztem, sőt mintha csak megkereszteltek felett ítélezhetett volna az inkvizíció! Az előbb lezavartam egy gyors keresést a neten és jól emlékeztem, ámbár azt, hogy csak a megkereszteltek fölött ítélezhettek, azt a spanyol inkvizíció kapcsán nem találtam (de azt se írták, hogy kimondottan zsidó ellenes akciózás lett volna).

Én egy egyszerű paraszt családban nőttem fel, ahol egy csomó téma tabu volt és az ősök előttem ezekről soha nem beszéltek. Talán féltek is, nehogy a kölkök járassa valahol a száját. Ki tudja? Mindenesre kb. 14-15 éves koromig a zsidókról is csak annyit tudtam, hogy vmi bibliai nép meg hozzánk közel van egy elhagyott zsidó temető, ahol tők jókat lehet játszani. Persze tanultam valamit a II. világháborúról meg a koncentrációs táborokról, de valahogy nem rögzült bennem hogy azt elsősorban zsidóknak találták ki és főleg nem kapcsoltam össze a másik két zsidó ismeretemmel.

Összességében jó sokáig teljesen semleges voltam érzelmileg ebben a kérdésben. Az úgynevezett rendszerváltás után viszont csöstül zúdul rám az információ, köztük nem egy ehhez

hasonló ordas hazugság is. Csak mellékesen mondom, ez az Orwell nem is volt olyan nagy író, hisz semmit se kellett kitalálnia, csak dokumentálta a világ dolgait (mint pl. a történelem aktuálpolitika által vezérelt átírása). Mint keresztény és magyar azt látom, hogy ez az ország ma mindenkié, csak nem a miénk, minden náció minden problémája fontosabb, mint a miénk, gyűlölködés van minden oldalon, „hazudnak reggel, délben és este” és oly ritkák az igazán pozitív építeni akaró lelkek. Már éppen torkig vagyok minden antifasisztával, fasisztával, kommunistával, radikálissal, zsidóval, cigánnyal, liberálissal, demokratával.... Áldott jó lelkekre vágyom, akiknek ez a kis ország valóban a hazájuk, itthon vannak és elsősorban építeni akarnak, a gyűlölködésre, betartásokra nem gyűlölködéssel és betartással válaszolnak. Csak teszik a dolgukat és jól. Szerencsére vannak ilyenek és remélem napról napra egyre többen lesznek.

Robert Menasse meg húzzon haza, ha tudja, hogy az mit jelent és hol van neki ilyen. A könyvét meg kár volt magyarra lefordítani, gyűjtöst olcsóbban is elő lehet állítani, WC papírnak meg jobb anyagot is lehet találni.

http://retkes.freeblog.hu/archives/2008/05/04/Robert_Menasse_a_17_szazad...

A kiadó

A Kiűzetés a pokolból egyszerre megrázó és mulattató, véresen komoly és groteszk regény a történelmen átívelő zsidóüldözésről, a kívülállásról. Díjnyertes és botrányos mű, amely egyben kemény kritika Európa sötét múltjáról. Egy zseniális párhuzam: a 17. században, a portugál inkvizíció korában élt híres író-rabbi, Samuel Manasseh ben Israel és Viktor Abravanel, korunk kisemberének története és benne két fiú, két család és egy nép sorsának alakulása. Robert Menasse korunk egyik legfontosabb osztrák szerzője, akinek főművét számos nyelven nagy sikerrel publikálták.

„A kisfiúnak sok neve van.

Ha egy fiúgyereket, akinek zsidó származását titkolni kellett, Manoelnek kereszteltek, akkor az a beilleszkedés kifejezett vágyával történt. Ugyanakkor egy ősi zsidó név is rejlett az álcázó név mögött, amelyet csak szűk családi körben ejtettek ki; Samuel, a próféta neve. A harmadik nevet Amszterdamban, a szabadság földjén kapja, ahol a marranók végre nyíltan vállalhatják magukat: így lesz belőle Manasseh. Ezen a néven lett végül híres, mint író és értelmiségi, mint rabbi és diplomata. De bármilyen jól csengett is ez a név, egy szabad és sikeres ember neve - lelke legmélyén örök visszhangot vert a rég múlt időkből Manoel, a Beilleszkedő, Samuel, a Látnok és Mané, a Hiszékeny.”

A mai osztrák középnemzedék, az ötvenes-hatvanas évek fordulóján született szerzők világirodalmi paradigmában is igen nagy jelentőségre szert tett derékhadát szemlélve, mindenképp ki kell jelentenünk, hogy Ausztriában, az osztrák irodalomban valami megint történni látszik...

Robert Menasse: Kiűzetés a pokolból

Ulpus Ház Kiadó

www.ulpiushaz.hu

Izgalmos, fordulatos regény a zsidók üldözte Kasztíliaból

A szerző Robert Graves lánya, s megtudható, hogy a kabbala nem egy új fogyószer (mint Madonna hiszi), hanem egy ősrégi mnemotechnikai módszer.

A rabbi, a felesége, és a szeretője

A Kabbala egy olyan gyakorlati módszerre tanít meg bennünket, amellyel a felső világokat és a létünk forrását, eredetét érhetjük el. Az élet valódi céljának a megvalósításával az ember eléri a tökéletességet, nyugalmat és határtalan örömet, illetve a képességet, hogy átléphesse a tér és idő határait, mialatt még ebben a világban él.

Michael Laitman, PhD

1492. Kasztíliai Izabella és Aragóniai Ferdinánd, a spanyol birodalom mindenható uralkodópárja rendeletbe adja a zsidók kiűzetését.

A gyönyörű és titokzatos Alba de Porta egy forró éjszakával vesz búcsút szerelmétől, aki családjá akaratának engedve felveszi a katolikus hitet, hogy az országban maradhasson. Egy fiatal kabbalista rabbi kérésére a leány egy láthatatlan kincset visz magával az útra: egy olyan zsidó írást, melyet saját otthona tárgyaihoz kötve memorizál, megvédve ezzel az inkvizíció által elégetéssel fenyegetett könyv évszázadok óta őrzött misztikus tudását. Szerelem nélküli házasságra lép a rabbival, majd veszélyes és kalandos utazásra indul - a Pireneusokon keresztül Dél-Franciaországba, majd onnan Itáliába és az Ottomán Birodalomba -, egzotikus vidéken, mágikus alakok között, keresve az elvesztett szerelmet és saját múltjának titkát.

Feszültség mindenütt. A kikeresztelkedett és a hagyományukhoz hű zsidók közt, és Vidal a maradás mellett dönt.

Felépítheti-e még valaha gyermekkora és álmai palotáját? Átölelheti-e még valaha örök szerelmét? Megfejtethi-e még valaha a kabbalisták titokzatos könyvét?

Alba de Porta, a csodálatosan szép fiatal hölgy elválni kényszerül szerelmétől, aki inkább kikeresztelkedik, hogy üzleti érdekeltségeit Spanyolországban megtarthassa. Új, nem kívánt házasság, száműzetés, és egy titkolt könyv, melynek különleges mnemotechnikai bevésését kéri tőle, (a rabbi) hogy megőrizhesse a szent, kabbalista könyvet is menekülése közben. Eközben képzeletben részt vehetünk egy 15 századi, egész Európán keresztül tartó utazáson.

Robert Graves - a Claudius könyvek világhírű írója - leányának első regényében választ kaphatunk mindezekre a kérdésekre, miközben Alba de Porta szenvedélyes életének történetét olvassuk. És még Madonna sem kell hozzá. Szerelem, titok, menekülés, elválás, misztikum. Kihagytam valamit?

Lucia Graves: A rabbi, a felesége, és a szeretője

Ulpus-Ház Könyvkiadó, Budapest

www.ulpiushaz.hu

Corinne Hofmann: Visszatérés Afrikába

Már olyan messze kerültem a Kilimandzsáró havától, hogy Afrika is túl messzinek tűnik, egy farmmal, és az is biztos, hogy egy ilyen könyvet megírhatott volna Li Taj Po, Flaubert, Márai, (Kittenberger nemigen), de jól állt Corinne Hofmannak, hogy 14 év után megírja találkozását maszáj (szurumbu) férjével és családjával, és a csodálatos Kenyával... Testvérével, anyósával (akiről a legszeretetteljesebb, bensőségebb portrét rajzolja). Irány a film-forgatóstábbal Hamburgtól Belga-Kongóig. A könyv föllapozása előtt már sejthettük, hogy aki nekivág át-úszni egy folyót és partot ér, az már nem azonos maradéktalanul azzal, aki elindult. Mindezeket a változásokat színesen, pergően, érzékletesen és szívbemarkolóan adja elő a szerzőnő. Igazi multikulturális mű: „Hogy az emberek mennyire másképp tudják nézni dolgokat - kiált fel a narrátor. - Nyugati társadalmunk egyenesen az elmagányosodás felé tart, mert tagjai egyre kevesebbet kommunikálnak egymással és ebbe sokan bele is betegszenek. Az itteni bennszülöttek viszont a kevés beszéd alapján éppen azt szűrik le, hogy nekünk, fehéreknek, nincsenek problémáink.”

A hősnő tizennégy éve neveli maszáj harcos férjétől született lányát a modern Európában, ami fogós kérdést állít fel a nemzetközi jogászoknak, hiszen hiába válik el Corinne jogilag Brüsszelben, ha Kenyában a férje nem ismeri el a válást, még a harmadik kenyai felesége után sem. Ám a dolgok emberségebben zajlanak, mint az írásbeli törvények engednék. A távolléttöltött 14 év tanulsága az, hogy a globalizáció utoléri Kenyát is. Férjének öccse, akinek motorkerékpárja második a sivatagban, az elsőik közé tartozik ugyan, aki áttért a modern életvitelre. „Elgondolkodtató volt, hogy ez már a természetes kommunikációnak a végét jelezte, s valószínűleg a maszájok is az elmagányosodott európaiak sorsára jutnak.”

A változások egy részével Lketinga (Corinne volt férje) sem ért maradéktalanul egyet: „- Ami viszont nagyon nem tetszik nekem - vetette közbe Lketinga - hogy sok maszáj harcos (moran) ma már nem visel hosszú haját. Egyszerűen nem akarnak, miután iskolába járnak. A lányok sem hordanak annyi ékszer, mert az iskolás fiúktól nem kapnak annyit ajándékba. Az iskolába járó lányoknak már egyáltalán nincs is ékszere, mert az iskolában megtiltották. Még a vörös okkert sem hajlandók magukra kenni. Azok sem, akik nem tanulnak. Inkább a Nairobiból hozott krémeket használják. A lányok ma már nem viselnek állatbőrből készült, gyöngyökkel díszített szoknyát sem. Ezeket már csak a szertartásokhoz veszik fel.” Pont olyan lehet mindez a mi számunkra, mintha egy kalotaszegi szőttes elmúlását panaszkodnánk el egy hollandnak, kezében egy laptoppal, mikor mi még a mángorlót sírjuk vissza a Bosch automata mosógépek korában. A utazás, illetve a találkozás lehetőségét az adta, hogy Corinne korábbi könyvét (Az afrikai szeretők) nemcsak megírta, de meg is filmesítették. Az események feldolgozásánál is két különböző kultúra csapott össze. A filmesek és a stáb elkísérték Corninnét korábbi lakhelyére Kenyába, ahol a lányok körülmetélése törvényes, szabályos, mindennapos.

A megoldás

„Hát jó, kezdte James (Corinne volt férjének testvére - Kerekes Tamás). - Mint tudjátok elég sokszor kerestek meg minket idegenek, legtöbbjük kenyai újságíró volt. Folyton azt akarták, hogy áruljuk el a könyv tartalmát. - Kérdezték, tudjuk-e Corinne miket fecsegett össze a szamburukról, és ezért egy halom pénzt szedett össze. Erre mindig megmondtuk nekik, hogy ismerjük a könyv tartalmát, sőt mi is megkapjuk az utána való részesedést, és eddig nem tapasztaltunk semmi kifogásolnivalót. Corinne a családukról írt benne, és csakis mi tudjuk megítélni, hogy mindez helyénvaló-e, vagy sem, igaz-e, vagy csak kitalálmány. Voltunk a

kenyairi nagykövethél, aki maga is szamburu, és tud németül. Kikértük a véleményét a könyvről, és ő biztosított bennünket afelől, minden a legnagyobb rendben van. Ezt hallva a legtöbb újságíró el is ment. Akadtak viszont olyanok, akik mindenképpen ki akartak csikarni belőlünk valami rosszat a könyvvel vagy a filmmel kapcsolatban, és még pénzt is kínáltak cserébe.”

A romantikarajongó élvezni fogja a sztorit. Döngenek a tamtam-dobok, félmeztelen maszáj harcosok rázzák a lándzsát, szaporodnak a kecskék, birkák, üstökben fő a fűszeres kecskehús, nő az egy főre jutó feleségek száma, mások a szokások, törvények, de mindvégig emberi marad a regény csúcspontja, a kulturális máztól megfosztva, Corinne találkozása anyósával, akit csak Mamának hív.

Ha nem csal az ösztönöm, a harmadik rész arról szól majd, hogy Corinne immár kamasz lányával utazik majd vissza Kenyába, hogy megismerkedjen maszáj harcos apjával, nagymamájával és szembesüljön saját identitásának kérdésével. Olvasmányos kötet, inkább nőknek való.

Kerekes Tamás

A kiadó utószava:

„Idestova már tizennégy éve annak, hogy másfél éves lányommal, Napiraijal a karomon elmentekültem Nairoiból. Még magam is alig hiszem, de itt ülök egy repülőgépen, hogy annyi év után újra visszalátogassak Kenyába. Izgatottságomban csak az jár a fejemben, vajon milyen lehet egykori otthonom. Mi maradt meg belőle? Mi minden változott arrafelé? Rá fogok-e ismerni Barsalaira, az észak-kenyai kis falura és az ottani emberekre? Mit fog szólni a volt férjem, a szamburu harcos Lketinga? És a mama? Vajon befogadnak-e újra maguk közé?” - írja a szerzőnő, Corinne Hofmann, akinek Afrikai szeretők című nagy sikerű önéletrajzi regénye az idei év egyik legnagyobb könyvszenzációja volt idehaza, szinte egész nyáron át uralta a fontosabb sikerlistákat. A világszerte több millió példányban, számos nyelven megjelent regény folytatása szintén bestseller. Corinne Hofmann, aki annak idején egy maszáj harcos szerelméért feladta fényes karrierjét, civilizált hazáját, biztos jövőjét, tizennégy év elteltével visszalátogat az egzotikus Kenyába, hogy szembesüljön múltjával, egykori önmagával és - nem utolsósorban - elhagyott szerelmével.

Corinne Hofmann: Visszatérés Afrikába

Ulpus Ház Kiadó, Budapest, 2006

261 oldal, 2580 forint

A motoros naplója

Október hetedikén veti papírra utolsó sorait. Másnap délután egy órakor, abban a keskeny szurdokban, ahol ki akarta várni az alkonyatot, hogy a sötétség leple alatt megkísérelje csapattal a gyűrű áttörését, váratlanul nagyszámú ellenséges erő lepte meg. A kis gerillacsapat a szurdok meredek oldalfalába vágott, elszigetelt állásaiból elkeseredetten védekezett a mindenfelől előretörő, szakadatlanul támadó katonaság ellen. Azok közül a gerillák közül, akik közvetlen közelében választották ki fedezékeiket, egyetlen egy sem maradt életben. Mivel mellette tartózkodott a súlyosan beteg orvos, akinek reménytelen volt állapota, és egy sebesült perui gerilla, minden jel arra utalt, hogy mindent elkövetett, hogy fedezze bajtársai visszavonulását, valamely biztonságosabb helyre, amíg ő maga meg nem sebesül. Az orvos nem ekkor, hanem néhány nappal később, a Yuro folyó egy másik pontján vesztette életét. A szurdok sziklakiszögellései megakadályozták, hogy a szétszórtan küzdő gerillák láthassák egymást. Néhányan, akik a szurdok másik bejáratánál, tőle mintegy négyszáz méterre tüzeltek, egészen sötétedésig tudták magukat tartani, amikor is sikerült egérutat nyerniük és erőltetett menetben az előzőleg megbeszélt gyülekezési helyre indultak. Pontosán megállapítható, a sebesült gerilla mindaddig tartotta magát, amíg M-2-es puskájának csöve egy lövéstől tönkre nem ment. Pisztolyához nem volt tár. Ez a végzetes körülmény magyarázza, hogy az ellenség élve ejtette foglyul. Lábsebei, bár a járásban segítségre szorult, korántsem voltak életveszélyesek. Miután Higuera falucskába vitték, egy napig élt még. Elfogói kérdéseire minden választ megtagadott, az egyik tisztet, aki erőnek erejével akarta vallomásra bírni, teljes erejével arcon vágta.

Ernesto Che Guevara hóhéra azt a parancsot kapta, hogy sem a fején, se a felsőtestén lőtt sebeket ne okozzon. Ez hosszabbította meg Che iszonyatos haláltusáját. Utolsó szavai ezek voltak: „Lőjön, ne féljen”. Emilio Chavez, Gyurcsány Ferenc, Tamás Gáspár Miklós, Krausz Tamás és Koszigin sem sejthette együtt, hogy irigyeltem azt kis vörös naplót, mely Itália minden kisebb és nagyobb könyvesboltjában a kirakatban volt, és ami most jutott először el hozzánk magyar nyelven, Fidel Castro előszavával. Ernesto Che Guevara naplóját, amit a bolíviai hegyekbe való megérkezéséről kezdve haláláig írt. Bizony a moszkitók, hüllők, az éhség nem volt olyan izgalmas, mint Moncada ostroma, de végül is ott halt meg. A forradalom nemzetközi exportjának - azt hiszem Trockij találmánya volt - e kései képviselője posztmodern idolummá vált, nemcsak trikókon látszik markáns, szakállas feje (melyről azt mondta, hogy a dzsungelben kezdett őszülni), láttam már kávésbögrén és valami trendi marketinges egész biztos, hogy férfiparfümöt is kreál hozzá. Mi most a naplójához jutottunk hozzá, mert kanyargós úton jutott el a magyar olvasóhoz. Szerb Antal egy kissé frivol megjegyzése alapján, amit a magyar ezernyolcszáznegyvennyolcas események kapcsán tett, miszerint a költők kezdik a forradalmat, s a politikusok fejezik be. Bár azt hiszem, más kifejezést használt. Che is többet ír a hegyi túlélés furfangjairól, mint a nemzetközi világforradalom elvi-taktikai kérdéseiről, nem kap Goncourt-díjat, stílusa száraz, igaz még nem tudhatta, mi is az a posztmodern, naplójával való mai szembesülésünk lehet olyan váratlan, mint amikor a drezdai utcai harcok idején, ezernyolcszáznegyvennyolcban, Friedrich Engels előtt lejelentkezett egy katonás tartású, porlepte ulánus és némi akcentussal bemutatkozott: Mihail Bakunyin. Kíváncsi vagyok, hogy Che naplójának olvasásakor hasonló megérzések, indulatok, érzések fogalmazódjanak meg e hiper konzumidiotizmus korában.

Che Guevara bolíviai naplója

Fidel Castro előszavával

Ulpius-Ház Kiadó

Talmud - évezredek bölcsessége

Részletek és kommentárok

A bölcsesség célja:

„Rává szokta mondani, hogy A bölcsesség végcélja a megtérés és a jó cselekedetek. Egy ember ne olvasson, és ne tanuljon, majd hitványan bánjon az apjával és az anyjával, a tanítójával és azzal, aki nagyobb nála bölcsességben és tekintélyben, mert megmondott: A bölcsesség kezdete az istenfélelem, józan ész, jó mindazoknak, akik ezeket cselekszik, de nem azoknak, akik cselekszik, nevezetesen azoknak, akik nem saját akaratukból cselekszenek. De mindannak, aki ezeket nem a saját akaratukból teszi, jobb lenne, ha meg sem született volna.”

A **Talmud** (héberül *tan*, *tanulmány*), a Biblia utáni zsidó irodalom hatalmas terméke, ószövetségi magyarázatokat és zsidó vallási törvényeket tartalmazó mű, a Misnák és gemárák kb. 800 rabbtól eredő gyűjteménye. Felöleli a régi zsidóság szellemi, társadalmi, jogi és vallásos életének fejlődését a bibliai kánon befejezésétől a Kr. u. 6. századig. A **Talmud** az írott tanból, vagyis a Bibliából (héberül *tóra sebiktáb*) és a le nem írt, a szájhagyományos tanból (héb. *tóra sebálpe*) indult ki. A Bibliának értelmezése (midrás) régente két irányban mozgott: vagy erkölcsi eszmék, vallásos buzdítások céljaira használták tartalmát s így keletkezett a haggadáknak nevezett bibliai értelmezés, vagy pedig bizonyos logikai szabályok (midda) alapján a gyakorlati életbe vágó törvényeket vezettek le a Biblia tartalmából, amely utóbbi értelmezésnek eredménye a halakha. A Szentírás magyarázatának e két terméke, a haggada és halakha teszi a **Talmud** egyik fő alkotó részét, melyhez hozzájárul a hagyomány, amelyet részben Mózesre vezetnek vissza, akinek halála után a papok és vének ápolták, a babiloni fogság után a nagy zsinagógának (héberül *ánse keneszet hágedólá*) nevezett tanács tagjai és a tannáknak nevezett tudósok óvták meg az elfeledéstől. Természetes, hogy a hagyományból, amelyet évezredek át az ingatag emlékezésre bízta, idővel sok elpusztult, a körülményekhez módosulva változott és új elemekkel bővült. Azért, hogy a bibliai értelmezés eredményeit és a szóbeli hagyomány elemeit az önkényes vagy akaratlan megváltoztatástól vagy éppen a feledéstől megmentsék, azt többen összegyűjtötték és ezen előmunkákat felhasználva szerkesztette Kr. u. 189 körül Júda (héberül Jehudá Hánászi, röviden Rabbi) az akkori szinhedrium elnöke, a misna nevű munkát, amely az összegyűjtött hagyományt halakhával és haggadával vegyes anyag szerint tartalmazza. Az e szerkesztésnél kiselejtezett vagy kifelejtett hagyományok és bibliai magyarázatok gyűjteménye a tósziftá, az egyes kihagyott tételeket bórjátának nevezik.

Forrás: Wikipédia

A szerző:

Domán István 1922. november 17-én született Budapesten. A négy polgári iskola befejezése után jesivában folytatta tanulmányait. Mivel ebben az iskola típusban világi tárgyakat egyáltalán nem oktattak, ezért a hosszú tanulmányi idő után elhatározta, hogy a világi tárgyakból is képezi magát. 18 éves korában engedélyt kapott a kerületi főigazgatóságtól, hogy egy évben két osztályt is elvégezhetett, és így 3 év alatt tette le a vizsgákat, a Madách Imre Állami Főgimnáziumban. Utolsó vizsgáit már sárga csillaggal a mellén fejezte be. Nem sokkal utána munkaszolgálatra hívták be, 1945-ben tudott csak bejutni a Pázmány Péter Tudományegyetemre, ahol főleg történelmet és művészettörténetet hallgatott. Egyetemi tanulmányaival párhuzamosan hallgatója lett az Országos Rabbiképző Intézetnek is. 1948 decemberében

doktorált „summa cum laude” minősítéssel. Disszertációjának tárgya kapcsolatban volt a Bibliával. Címe: Jónás próféta történetének ábrázolása az ó-keresztény emlékeken. Rabbivizsgát 1950-ben tett volna, vagy tehetett volna, miután minden elővizsgálata kitűnő eredménnyel sikerült. Azonban az akkori idők szélsőséges politikai körülményei, és az egyetem tanulmányi osztálya arra kényszerítette, hogy középiskolai tanári vizsgát téve világi állást vállaljon. Így a rabbi-vizsgát el kellett halasztania. Az 1956-os forradalom után az Egyesült Államokba emigrált, ahol hosszú éveken át hittanárként működött. Családi okok miatt és dr. Scheiber Sándor professzor invitálására, akivel egyébként állandó levelezésben állt, visszatért Magyarországra és 1965-ben sikeres rabbi-vizsgát tett. Éveken keresztül működött rabbiként különböző hitközségekben, és folytatott tudományos munkát Scheiber professzor irányítása alatt. 1981 óta a Rabbiképző Intézet **Talmud** tanáraként működik. Scheiber professzor kérte meg arra, hogy a Holocaustban elpusztult magyarországi jesivák történetét és folklórját kutassa, és vegyen részt a Magyarországi Zsidó Hitközségek Monográfiái című sorozat írásában is. Ezekre a magyar zsidóság fennmaradása és az elpusztultak emlékének megőrzése miatt volt feltétlenül szükség.

Rabbinikus pályájának fő állomásai: Kaposvár, Szeged, Újpest, és az utolsó évtizedekben a Hunyadi téri körzet.

Az MTA Néprajzi Kutató Intézet megjelentette a Talmudi folklór témájáról írott dolgozat-sorozatát. Amely a konferencia anyagával együtt látott napvilágot. 1990 és 91-ben előadója az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Judaiztika-Hebraisztika tanszékének. 1992-93-ban és 96-97-ben előadója az Eötvös Lóránd Tudományegyetem folklór tanszékének. 1996-ban Scheiber Sándor díjat kapott.

2002-ben az Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Rektori tanácsa egyhangú határozatában életműve elismeréseként 80. születésnapja alkalmával díszoklevélben részesítette.

1948-ban doktorált a Pázmány Péter Tudományegyetemen keresztény régészetből, ókori történelemből, és művészettörténetből. Minősítése „summa cum laude”.

1950-ben történelem és földrajzszakos tanári oklevelet is szerzett.

Anyanyelvi szinten beszél angolul, németül, és jiddisül, kiváló ismerője a bibliai és a talmudi hébernek valamint az arameus nyelvnek.

Megjelent tanulmányai és könyvei közül megemlítenéd:

1. Az első magyarországi zsidótörvény elleni tiltakozás az amerikai sajtóban. In.: MIOK Évkönyv 1975-76.
2. Az amerikai magyar sajtó vélekedése a második magyarországi zsidótörvényről In: MIOK Évkönyv 1979-1980.
3. Amikor még volt remény In: MIOK Évkönyv 1986-93.
4. A győri zsidóság története. Monografikus feldolgozás 1930-47 között. Megjelent Budapesten 1979-ben. /Könyv/
5. A Budapesti Zsidó Múzeum. In: Kritika 1988/6.
6. A felekezetek közötti békéért. In: Kritika 1988/2.
7. Fordítani a fordíthatatlant. In: Kritika 1990/3.
8. Magyar zsidók és az anyanyelv ápolásáért külföldön. In: Nyelvünk és kultúránk. 59.
9. A magyarországi jesivák. In: A hagyomány kötelékében. Akadémiai Kiadó, Budapest 1990.

10. A magyarországi jesivák növendékeinek szerepe, a magyar nyelv és kultúra megőrzésében. In: Vallásosság és népi kultúra a határokon túl. Budapest 1990.
11. A magyarországi jesivák történetéből. In: Egyházak a változó világban. Esztergom 1991.
12. Zsidó anekdoták kincsestára. Bevezetés és jegyzetek. Orpheus Kiadó, 1991. Ez könyv formájában.
13. A jótékonyosság a Bibliában. Ökumenikus Nyári Egyetem Kecskemét. 1993.
14. A kisebbségi érzésről egy rabbi szemével. In: Diakonia 1992/4.
15. A rendszerváltás elemzése zsidó szemmel. In: Pax Christi International, Brüsszel, 1993.
16. Zsidó ünnepek In: História 1992/10
17. Felelősségünk az élő világért /Ökumenikus Tudományos Szimpózium, 1994.
18. Bibliai képeskönyv. Városok. Tárgyak. Színhelyek. In: Kritika: 1992/1.
19. **Talmud** /Fordítások a Talmudból/ Origó-könyvek, 1994.
20. Stories about the „Rebes” in the World of the Yeshivas. In: Folk Narrative and Cultural Identity, Budapest, 1995.
21. Folkloristic Character of the Hungarian Yeshivas in the Last Century. In: Folk Narrative and World View, Peter Lang Europaischer Verlag der Wissenschaften, Frankfurt am Main, 1996.
22. Nyomtatásban meg nem jelent kötetek: A jesivák története, azaz egyetemi előadások. Budapest 1999.
23. 2001-ben jelent meg összefoglaló munkája az Ulpus Ház kiadásában. A **Talmud** iskolák titkai.

Egy „markáns” ellenvélemény:

A **Talmud**: A zsidó uralkodni akarás gyűlöletet terjesztő irodalmának bemutatása.

A **Talmud** a zsidóság legszentebb könyve (Valójában egy könyvgyűjtemény). Elsőbbséget élvez az Ótestamentum fölött a zsidóknál. Maga a **Talmud** bizonyítja ezt, Erubin 21b, (Soncino kiadás): „Fiam, az Írások szövegeinek tanulmányozására fordíts több figyelmet, mint a Tóra (Ótestamentum) szövegeire.”

A Tóra elsőbbsége a Biblia fölött Izrael államban is látható a fekete etiópiai zsidók esete kapcsán. Az Etiópiaiak nagyon jól ismerik az Ótestamentumot. Mivel azonban vallásuk olyan ősi, még az írások (A **Talmud**) megszületése előtti időkből származik, amelyet ők nem ismernek. A New York Times 1992 szeptember 4-i kiadása szerint, 4. oldal: „A probléma ott van, hogy az etiópiai zsidó hagyomány nem megy tovább, mint a Biblia vagy a Tóra. A később előállt **Talmud** és más kommentárok a modern hagyományok értelmében sohasem jutottak el hozzájuk.”

Mivel nekik nincs kapcsolatuk a Talmudi hagyományokkal, a fekete etiópiai zsidókat diszkriminálják, és a cionisták megtiltották nekik, hogy házasságokat kössenek meg, temetéseket bonyolítsanak és egyéb hasonló szolgáltatásokat végezzenek.

Joseph D. Soloveitchik rabbi a huszadik század egyik legbefolyásosabb rabbijaként van számon tartva, az ortodox zsidóság nem vitatott vezetője és a fő nemzetközi tekintély a halakha (zsidó vallási szabályzat) terén. Soloveitchik tanított és avatott föl több mint 2000 rabbit, egy egész generációját a zsidó vezetőségeknek.

A NY Times vallásriportere, Ari Goldman a rabbi fennhatóságának alapját: „Soloveitchik egy sor kitűnő talmudtanító hagyományait követi... 20-as éveinek elejéig szinte kizárólag a **Talmud** tanulmányozásának szentelte magát. A Yeshiva Egyetem Elchanan Teológiai Szemináriumát látogatta, ahol a legjobb talmudtanuló volt. Megkapta a Leib Merkin Talmudprofesszor címét. Egy asztal előtt ülve keresztbe vetett lábakkal és a kezében a **Talmud** egyik nyitott kötetét tartva. (N.Y. Times, 1993 április 10-én, 38. oldal)

Goldman sehol sem hivatkozik Soloveitchik, a zsidó jog vezető zsidójogi tekintélyének a bibliatudására.

A rabbi hírnevének minden része a **Talmud** ismeretéből ered. A másféle ismeretek nyilvánvalóan másodlagosak. Nagybritannia Zsidó Krónikája 1993 március 16-án azt állítja, hogy a vallásiskolában (jesiva) a zsidók magukat teljesen a **Talmud** tanulmányozásának szentelik kizárva minden mást.

A **Talmud** hatálytalanítja a bibliát.

A zsidó írárok azt állítják, hogy a **Talmud** részben azoknak a hagyományoknak a gyűjteménye, amelyeket Mózes adott nekik szóbeli formában. Jézus idejében ezt még nem írták le. Krisztus elítélte a Misnah (a korai **Talmud**) tanításait és azokat, akik azt tanították. (írárok és farizeusok), mivel a **Talmud** hatálytalanítja a Szent Bibliát.

Shmuel Safrai a Bölcsék Irodalmában (64. oldal) kimutatja, hogy a **Talmud** Gittin értekezése, a **Talmud** hatálytalanítja a Biblia tanítását a pénzkölcsönzésről. „Hillel elrendelte a világ jobbrafordulásának legendáját. A legenda egy jogi elképzelés, amelynek alapján bűnöket a szabbatikus év után össze lehet gyűjteni és így Hillel szándéka az volt, hogy legyőzze a pénzkölcsönzők féltelmét attól, hogy elvesztik pénzüket.”

Jézus Krisztus híres figyelmeztetése arról a hagyományról, hogy vannak emberek, akik az Szentírást nem követik (Mark 7:1-13), valójában direkt utalás a Talmudra, vagy még precízebben, első részének elődjére, a Misnára, amely Krisztus életében már létezett szóbeli formában, mielőtt leírták volna. Mark 7-ik fejezete 1-től tizenharmadik verse kimondja, hogy Urunk elítélte a Misnahot.

Sajnos napjaink feneketlen tudatlansága, az elterjedt zsidó-keresztény írásmód azt sugallja, hogy a zsidóság alapműve az Ótestamentum. De ez nincs így. A farizeusok a rabbik parancsait tanítják vallási dogmaként, nem Istenét.

A Biblia Talmudi kommentárjai az ő fő törvényeik, nem maga a Biblia. Ez a kommentár valójában érvényteleníti Isten törvényeit, nemhogy érvényben tartaná őket. Mint talmudtanítványok tudjuk, hogy ez így van.

Hyam Maccoby, zsidó tudós, a **Talmud** a bíróság előtt c. művében idézi Yehiel ben Joseph rabbist: „Továbbá a **Talmud** nélkül nem tudnánk a Biblia részeit megérteni.. Isten a Bölcséknek kölcsönözte a tekintélyét és a hagyomány épp annyira szükséges, mint a Szentírás. A Bölcsék saját törvényeket is hoztak... Valaki aki nem tanulmányozza a Talmudot, az nem képes a Szentírás megértésére.

Létezik egy kis zsidó szekta, akik távoltartják maguktól a Talmudot és a Szentíráshoz tartják magukat. Ők a Karaiták, egy csoport, amelyet az ortodox zsidó rabbinátus a legjobban gyűlölt és komolyan üldözött.

A Misnahhoz a rabbik később a Gemarát adták hozzá (Rabbinikai kommentárok). Ezek együtt alkotják a Talmudot. Két változata van, a Jeruzsálemi **Talmud** és a Babiloni **Talmud**.

A Babilóniai Talmudot tekintik ma az irányadó változatnak: „A Babilóniai **Talmud** tekintélye nagyobb, mint a Jeruzsálemi Talmudé. Kétség esetén a Babilóniai dönt.” (R.C. Musaph-Andriesse, A Tórától a Kabbaláig, bevezető a zsidóság írásaiba, 40. oldal)

Ez a tanulmány a zsidók által elismert Babiloni Talmudra alapul. Itt mi nyilvánosságra hozzuk a **Talmud** hiteles szavait. Kérjük nézze meg őket ott.

A következő cáfolhatatlan dokumentációt abban a reményben tesszük közre, hogy az felszabadít minden embert, zsidókat is beleértve a Talmudi gyűlöletirodalom romboló csalásaitól, amely az ortodox és a hasszidi zsidók kizsákmányolva mindenütt a világon.

A zsidó felsőbbrendűségnek a Talmudi gyűlöletirodalomban való hirdetése a történelem során rengeteg szenvedést okozott és most, az elfoglalt Palesztinában arra használják, hogy a Palesztin civil lakosságon elkövetett tömeggyilkosságokat igazolják vele. A **Talmud** ugyanis minden nemzsidóról (gójról) azt állítja, hogy azok nem emberek, hanem állatok.

A zsidó **Talmud** néhány tanítása. Erubin 21b Aki nem engedelmeskedik a rabbinak, az halált érdemel és a pokolban forró ürülékben fog főni.

Moed Kattan 17a. Ha egy zsidó kísértést érez arra, hogy valami rosszat cselekedjen, akkor menjen egy olyan városba, ahol őt nem ismerik és tegye ott a rosszat.

Egy zsidó megütése az ugyanaz, mint Isten megütése. Sanhedrin 58b. Ha egy gój megüt egy zsidót, azt meg kell ölni.

Gójok becsapása OK.

Sanhedrin 57a. Egy zsidó nem köteles egy gój („Cuthean”) munkáját megfizetni.

A zsidóknak felsőbbrendű jogi státuszuk van. Baba Kamma 37b. „Ha egy zsidó megsebesíti egy Kánaáni ökrét, akkor nem tartozik semmivel. Ha egy Kánaáni sebesíti meg egy zsidó ökrét, akkor az ökör értékét meg kell fizetnie.”

A zsidók lophatnak nemzsidóktól.

Baba Mezia 24a. Ha egy zsidó talál egy tárgyat, amelyet egy gój („pogány”) veszített el, akkor azt nem kell visszaadnia. (Ez a Baba Kamma 113b is alátámasztja). Sanhedrin 76a. Isten nem fog megkímélni egy olyan zsidót, aki lányát egy idős emberhez adja, gyermekkorú fiának feleséget keres vagy visszaad egy talált tárgyat egy Cutheannak...

A zsidók kirabolhatnak és megölhetnek nemzsidókat. Sanhedrin 76a. Ha egy zsidó megöl egy gójt („Cuthean”), akkor őt nem büntetik halállal. Amit egy zsidó egy gójtól ellop, azt megtarthatja.

Baba Kamma 37b A gójakat törvény nem védi és Isten a pénzüket „Izraelnek szánta”.

A zsidók hazudhatnak nemzsidóknak.

Baba Kamma 113a Zsidók hazudhatnak („csalhatnak”) hogy egy gójt rászedjenek.

A nemzsidó gyermekek nem emberek.

Yebamoth 98a. Minden gój gyermek állat.

Abodah Zarah 36b. gój lányok születésüktől tisztátlanok. Abodah Zarah 22a-22b. gójok előnyben részesítik a tehenekkel való közösülést.

Szűz Mária elleni sértések.

Sanhedrin 106a. Az mondja, Jézus anyja egy kurva volt: „Ő, aki hercegektől és kormányzóktól származott, ácsok kurvája volt. A soncino kiadás Shabbath 104b lábjegyzete azt állítja, hogy a **Talmud** cenzúrázatlan szövegében az áll írva, hogy Jézus édesanyja „Mirjam a fodrász”-nak sok férfival volt viszonya.

Káröröm, mert Krisztus fiatalon halt meg. Sanhedrin 106 kárörömének ad kifejezést, mert Krisztus fiatalon halt meg: „Hallottad, mennyi idős volt Balaam (Jézus)? - azt felelte: Igazából azt nem állapították meg, de mivel az áll a Szentírásban, hogy gonosz és álnok emberek életük felét sem éri meg, ebből az következik, hogy 33 vagy 34 éves volt.”

Jézus a Talmudban:

Borzalmas Istenkáromlás Jézus Krisztus ellen. Gittin 57a Azt állítja, hogy Jézus a pokolban van és forró ürülékben főzik. Sanhedrin 43a. Azt mondja, hogy Jézust (Yeshu és Soncino lábjegyzetében a „Názareti”) azért végezték ki, mert boszorkány volt. „Azt tanítják, hogy Jézust húsvét előestéjén fölakasztották és 40 nappal azelőtt ezt a kiáltványt adták ki: Jézust halálra kell kövezni, mivel boszorkány volt és az embereket bálványimádásra szólította föl... Egy csábító volt és ezért nem szabad sem sajnálni, sem megbocsájtani neki.”

Kallah 51a: „Az idősek a kapuban ültek, amikor két fiatal fiú ment el előttük. Az egyiknek a feje be volt takarva, a másik fedetlen fővel ment. Amelyik fedetlen fővel ment, arra Eliezer rabbi azt mondta, hogy fattyú. Joshua rabbi hozzátette, hogy egy tisztátlan nő fia (olyan nő, aki a menstruáció alatt fogant meg, „niddah”). Akiba rabbi azt mondta, hogy mind fattyú, mind egy niddah fia.

Azt mondták: Miért mondasz ellent kollégáid véleményének? Azt felelte: Be fogom bizonyítani. Elment a fiú anyjához és a piacon találta amint babot árult. Azt mondta neki: Lányom, ha meg válaszolod a kérdésemet, az örök életet adom neked. Az asszony azt mondta: Esküdj meg rá.

Akiba rabbi szája kimondta az esküt, de szívében visszavonta. Így szólt a rabbi: Mi a fiad állapota? Azt asszony azt felelte: Amikor a hálósobába léptem, éppen menstruáltam és a férjem nem nyúlt hozzám. De legjobb barátom közöskült velem és így született ez a fiam. Következésképpen a fiú fattyú volt és egy niddah fia.

Kinyilatkoztattuk: Legyen áldott Izrael Istene aki ezt a titkot Akiba Rabbinak felfedte.

Ahhoz a témához, hogy Isten megjutalmazza az ügyesen hazudókat, az előző Talmudi vita ténylegesen Jézus Krisztusról folyik. (A fattyúról, aki a fedetlen fővel jár és a menstruáció tisztátalanságában fogamzott). A fiú házasságtörő anyja ebben a történetben Krisztus anyja, Szűz Mária (néha Mirjammak nevezik és a Talmudban Mirjammak, a fodrásznak).

A Talmudi törvények teljes szövege, Maimonidész Misnah Torája - nemcsak hogy bővelkedik durva támadásokban a gójok ellen, hanem közvetlen támadásokban is a kereszténység és Jézus ellen (akinek a nevéhez az író ájtatosan hozzáadja: A gonosz neve pusztuljon. - Dr. Israel Shahak Zsidó történet, zsidó vallás, 21. oldal.

A Talmudban kevés közvetlen utalás van Jézusra. Ezek az utalások biztosan nem hízelgők. Ahhoz nemigen fér kétség, hogy a húsvét előestéjén elvégzett kivégzés Jézus Krisztusra utal. Az a rész, amely Jézus bűnhődéséről számol be a pokolban, az is Jézus Krisztusról szól. Ez egy keresztényellenes vita Kr.u. 70-ből. - Hyam Maccoby, Júdaizmus a törvény előtt, 26-27 o.

A **Talmud** szerint Krisztust egy rabbinikus törvényszék ítélte el bálványimádás, más zsidók felbujtása bálványimádásra és a rabbi tekintélyének semmibe vevése miatt. Minden klasszikus zsidó forrás örömmel veszi magára ezért a felelősséget. A Talmudi jelentésben a Rómaiakat meg sem említik.

A népszerűbb források - amelyeket azért komolyan vettek - olyanok mint a hírhedt Toldot, még rosszabbak és a fenti bűnök mellett még boszorkányerővel is vádolják, Jézus neve a zsidók szemében mindannak a szimbóluma, ami elítélendő és az a népszerű hagyomány még ma is él.

Jézus nevének a héber formája - Yeshu - úgy volt értelmezve, mint a gonosz szóval egyjelentésű szó. 'neve és emléke tűnjön el', amely az gyalázkodásnak egy különös formája. Valójában az anticionista ortodox zsidók úgy emlegetik Herzlt, mint 'Herzl Jézus', és találtam olyan vallásos cionista írásokat, amelyek olyan kifejezéseket írnak le mint 'Nasszer Jézus' vagy 'Arafat Jézus'. Dr. Israel Shahak Zsidó történet, zsidó vallás, 98-98 és 118. oldal.

A **Talmud** támadja a keresztényeket és a keresztény könyveket. Rosh Hashanah 17a Keresztények és mások, akik elutasítják a Talmudot, a pokolba kerülnek és örökké ott bűnhődnek.

Sanhedrin 90a. Akik az Új Testamentumot olvassák („nem elismert könyveket”), azok a világon sehova sem mehetnek.

Shabbath 116a. A zsidóknak el kell a keresztények könyveit pusztítani (azaz az Új Testamentumot). Dr. Israel Shahak a Héber egyetemről azt jelenti, hogy izraeliek 1980 március 23-án az elfoglalt Palesztinában Új Testamentumok százait égették el.

A Talmud beteg és őrült tanításai.

Gittin 69a. Húsa gyógyítására egy zsidónak olyan port kell venni, ami egy külső illemhely árnyékában van, azt mézzel bekenni és megenni.

Shabbath 41a. Megadja annak a szabályait, hogy hogyan kell szent módon vizelni. Yebamoth 63a. Azt állítja, hogy Ádám a paradicsomban állatokkal közösült. Yebamoth 63a. Kinyilvánítja, hogy valamennyi foglalkozás közül a földművelés a legalacsonyabbrendű. Sanhedrin 55b. Egy zsidó elvehet egy három éves kislányt feleségül (pontosan 3 éves és egy napost) Sanhedrin 55b. Egy zsidó nemi kapcsolatot tarthat fenn egy gyermekkel, ha a gyermek kilenc évnél fiatalabb. Kethuboth 11b. „Ha egy felnőtt ember egy kislánnyal közösül, az nem büntetendő.” Yebamoth 59b. Egy nőt, aki vadállattal közösült, elvehet egy zsidó pap feleségül. Egy nőt, aki démonnal közösült, szintén elvehet egy zsidó pap feleségül. Abodah Zarah 17a. Azt állítja, hogy a világon nincs olyan kurva, akivel a Talmudi monda Eleazae rabbija ne közösült volna.

Hagigah 27a. Azt állítja, hogy egy rabbi sohasem kerül a pokolra. Baba Mezia 59b Egy rabbi vitázik Istennel és legyőzi őt. Isten megengedi, hogy a rabbi győzzön. Gittin 70a. A rabbik azt tanították: „Az a férfi, aki nyitott illemhelyről jön, annak legalább egy mérföldnyit kell mennie, mielőtt nemi közösülést folytat, mivel a nyitott illemhely démona követi őt. Ha mégis közösül, a gyerekei epilepsziások lesznek.”

Gittin 69b. A mellhártyagyulladás gyógyítására a zsidó egy fehér kutya ürülékét balzsammal kell hogy keverje, de ha lehet, ne egye meg a kutya ürülékét, mert attól elveszti a végtagjait. Pesachim 11a. Tilos az, hogy két férfi között mentükben kutyák, asszonyok vagy pálmafák legyenek, mások sem sétálhatnak kutyák, asszonyok vagy pálmafák között. Ha az asszonyok éppen menstruálnak vagy az útkereszteződésben ülnek, az különösen veszélyes. Menahoth 43b-44a. Egy zsidó férfi köteles minden nap a következő hálaimát elmondani: Köszönöm uram, hogy nem lettem gój, asszony vagy rabszolga.

A római holokauszt hihetetlen történetei. Íme két korai 'holokauszt' történet a Talmudból:

Gittin 57b. Azt állítja, hogy négy milliárd zsidót öltek meg a rómaiak Bethar városában. Gittin 58a azt állítja, hogy a rómaiak 16 millió zsidógyereket papírtekercsekbe csomagoltak és elégettek. (Az ősi demográfia kimutatja, hogy akkor nem volt az egész világon 16 millió zsidó, sokkal kevesebb mint 16 millió zsidó gyerek vagy négy milliárd zsidó.)

Barry Yourgrau: Szexegypercesek

„Szállodában dolgozom, szobájukban szolgálom föl a vendégeknek az ételt: reggelit, ebédet, vacsorát, imbiszt, italt. Éjszakai készenlét. Egyre kalandokban reménykedtem, de úgy látszik, hiába. Egyik éjjel aztán egy nyilvánvalóan dögvősen lévő vén pók rebegi megrendelését zihálva a kagylóba. Megdöbbenő, netán hasznos hajtó vallomással kecsegtet, ha igyekszem. Izzadva érkezem a tálcával a szobája elé. Az ajtó résnyire nyitva. Több alak tömörül odabent.

- Meghalt? - szalad ki a számon bárdolatlanul, ahogy a rendeléssel a lámpafénybe lépek.
- Mármint ki? - kérdez vissza valaki.
- Az öreg főszer - felelem.
- Miféle öreg főszer? - tudakolja egy másik. - Ez a szoba üres. Az a süket mókus lógott be valahogyan a szomszédból.
- Csukja már be azt a rohadt ajtót! - förmed rám egy hang.

Egy másik éjjel egy női testvérpár hív a lakosztályába, és nem ereszt ki. Úgy döntök, kihasználom a helyzetet, ha mindjárt az állásomba kerül ki is. Cipőben, zokniban és bokszeralsóban lépek ki a fürdőszobából, és más nincs rajtam. Obszcén pózba vágom magam, de semmi válasz. Mindketten aléltan hevernek a pamlagon. Savanyú képpel megyek el mellettük, ledöntöm a maradék pezsgőt, nagyot húzok az üvegből. Nézem vacsorájuk roncsait a hangulatosan megvilágított asztalon, szétdobált, lerókázott ruhájukat a szőnyegen. Hortyogásuk egybeolvad a hírneves kikötőből idehangzó, távoli hajókürt-búgással. A franciaablak áttetsző függönyén meghitt holdfény szűrődik be. Jó ideig üldögélek az üres palackkal. Végül egy vállrándítással felöltözöm, és elhagyom a szállót. Másnap figyelem a távozó nővéreket. Hivalkodó napszemüveget viselnek, a legcsekélyebb jelét sem adják, hogy megismernének.

Bizalmasan megkérdezem az egyik idős pincért, mi a véleménye az egésről. Filozofikusan fölvonja a vállát. A szobaszervíz éppolyan mesterség, mint a többi. A kaland és a románc mindig valahol másutt jár, mindig másnak jut. Elcammog, hosszú, csontos ujjával megsimítja az orrát. Fölbátorodom a szavai talányosságán. Értetlenül figyelem az egyik ujjpercén csillogó, egyenesen a bőrébe ültetett, pici aranyszívet. Köntőfalazás nélkül rákérdzek a történetére. Szemrehányóan pillant oda.

- Ugyan, szóra sem érdemes - tér ki. Elhúzza a száját. Legyint. - Egy hölgyvendég - döröggi.
- De tényleg - kapacitálom, ám ekkor megcsörren a szobaszolgálat telefonja, s a kollégám egy pillanat múlva már karjára csapja a hangerlit, nyájasan rám kacsint, és kisántikál az ajtón.”

Yourgrau - túl az ötvenen - az MTV-ben (Music Television) is látható; kis írásai, amelyek méreteiket tekintve valóban Örkeny egyperceseivel tartanak rokonságot, fantasztikus novellák: leginkább talán álmoleírásokként volnának megközelíthetők. Erre utal, hogy minden írás egyes szám első személyben és jelen időben íródik. Mégis elszegényítése, leszűkítése volna az értelmezésnek, ha itt megállnánk: a kis elbeszélések szereplője mindenféle viszonyokba bonyolódik, nyer vagy veszít, passzív marad vagy aktívan cselekszik - mint egy-egy „valódi” novellában. S az írások mindegyikében megjelenik (vagy átítatja, vagy éppen csak felbukkan) a szexualitás szimbolikája, ahogyan azt álmokból vagy éppen a világirodalomból megismertük. (Ahol pedig ennek semmi nyomát nem leljük, ott az egész kötet mint szöveggörnyezet tesz gyanakvóvá: valahogyan mégis ott kell lennie a vágynak, az érintésnek, a kielégülésnek, valami jelnek.) A szexuális álmok, ahogyan Yourgrau írásai is, csak nagyon ritkán szókimondóak: inkább csak gesztusok, pillantások, hangok, tárgyak állnak az aktusok vagy kimondott szavak helyett. Ezért ne is számítson az olvasó erotikus izgalomra: ezek a novellák azzal játszanak el, hogyan lehet nem kimondani azt, amiről nem is egészen tudjuk, hogy micsoda.

A Szexegypercesek cím találó, de kicsit félrevezető is (a fordító, Komáromy Rudolf leleménye vagy hibája). Egyrészt Örkény írásai sokszínűek, minden egypercese más, e novellák sajátossága éppen az Örkény teremtetten műfaj hallatlan változékonysága - Yourgrau írásai viszont eléggé egyformák, s ilyen mennyiségben talán kicsit fárasztóak és egyhangúak is. Másrészt Örkény humora olykor a viccig is elmegy, Yourgrau viszont játékos ugyan, de soha nem nagyon vidám, különösen pedig nem kirobbanóan humoros. A groteszk csak egy eleme, a sok más mellett; de inkább a reflektív, borongós, szorongó jelzők írják le. Az eredeti cím - The Sadness of Sex - talán a kiváló, népszerű kézikönyvre, a Joy of Sex-re utal, azzal felel: ez is enciklopédikus összefoglaló, csak éppen a meg nem valósult (csak álmodott, csak elképzelt, vizionált vagy irodalomként, szöveggként létező) szexualitás foglalatja; képek, tanácsok, ötletek, figyelmeztetések nélkül, afféle magángyűjtemény, s ha tetszik, már ennyiben is szomorú.

Kálmán György

(Fordította Komáromy Rudolf. Ulpius-ház Könyvkiadó, 2000. 249 oldal, 1780 Ft)

Részlet Barry Yourgrau-Szexegypercesek c. novelláiból:

Börtönben

Börtönbe vetnek, női börtönbe, próbálom felhívni az illetékesek figyelmét a kiáltó tévedésre, de szórakozott morgással és ellentmondást nem tűrő kézlegyintéssel küldenek vissza zárkámba.

A vasajtó döngve becsukódik mögöttem. Cellatársam egy rögeszmés, festett szőke teremtés. Éjszakánként, amikor az örök a televízió előtt szunyókálnak, selyem hálóinget húz elő párnája alól, és halk nyikorgással lemászik a felső ágyról. A keskeny, rácsos ablakon át behatoló holdfény megvilágítja meztelen combját, felemelt lábának máskor rejtett, finom körvonalát, ahogy vetkőzik. Futó pillantást vetek rá a pokróc szegélye fölött. Egy elszörnyedt másodpercig. Na jó, kettőig. Hallom a hálóing selymes suhogását, ahogy belebújik. Behunyt szemmel úgy képzelem, olajos vattacukor csillámlik a testén. Amikor elkészül, óvatosan az ágyamhoz guggol. Suttog, hogy engedjem magam mellé. Szappannal lemosott bőrének illathullámai elborítanak, szívem vadul kalapál a mellkasomban, a torkomban, zárkánk nyomorúságos árnyai között. Mégis szorosan lehunyt szemmel fekszem, a kérlelésnek és csábításnak ellenszegülve alvást színlelek. Kegyetlen históriákat hallottam róla. Tudom mit tartogat a számomra, ha engedek szemérmetlen ingerkedésének. Érzem vérfagyasztó ujjait a durva szövésű, takarón, de magamba zárkózom, mereven az oldalamhoz préselem a karomat, leszorítom a takarót. A suttogás rövidesen szitkozódásba, majd olyan hajmeresztő, brutálisan elevenembe vágó fenyegetésekbe torkollik, hogy kétségbeesett, rebegő hangon imádkozni kezdek. Végül kísértőm elkeseredetten beletörődik, hogy az éjszaka nem a kedve szerint alakul. A felső ágy közepe besüpped. Az ör körútját végzi a betonfolyosón. Miután bakancsos léptei eltávolodnak, kába mormogás szűrődik le a fönti kemény vánkossról az enyémre.

Amikor eljő a reggel, elgyötörten igyekszem válaszolni a névsorolvasásnál, mintha nem is tudnék mindarról, ami villanyoltás után játszódott le. A többi elítélt egymást bökdösi, mialatt a reggelimmel küszködöm. Mocskos, gúnyolódó megjegyzéseket sziszegnek felém, anatómiai trágárságok, mintha élvezném vészesen szorult helyzetemet. A tálcámra pislogok, a piszkos-fehér kenyér úgy ragad a torkomhoz, mint egy meg nem kötött cementcsomó. Cellatársam a hosszú asztal túlsó végén terpeszkedik. A zabkása fölé kéjsóvár, ragadozó, mohósággal mereszti rám a tekintetét. Heti tárgyalásunkon szokás szerint kérlelem hivatalból kirendelt védőmet, hogy mentsen ki e iszonytató körülménye közül - hozza helyre a sors és az igazságszolgáltatás rettenetes tévedését. Minden alkalommal sóhajt. Látszik, hogy kínosan érzi magát.

Boldogtalanul töprengve vakargatja fejét.

- Jaj, ezek a nők! - dörmögi filozofikusan. - Ezek a nők, ezek a nők!...

A Kiadó

Barry Yourgrau a Szexegypercesekben a képzelet félhomályos világát kutatja, amelyben szerelem, kéj és veszteség honol. Műve fájdalmasan gyönyörködtető és tobzódóan szürrealista bravúr. Freudot Fellinivel, Kafkát Woody Allennel ötvözi. A hibbant alkotóerővel megvert vagy isteni örülettel megáldott Barry Yourgrau a tudatalatti egyidejűleg búskomor, riasztó és pajkosan briliáns humoristája. A sóvár vágyak és megtört szívek nehéz terepén legtitkosabb énünk szószólója. Barry Yourgrau 1949-ben, Dél-Afrikában született, gyermekként került az Egyesült Államokba. Író, előadóművész, a Music Television kedvelt szó-zsonglőre.

„Barry Yourgrau az emberi szív nem mindennapi diagnosztája.” - New York Times Book Review

„Barry Yourgrau történeteiben az a bámulatos, hogy művei gátlástalan, őszinte álomleírásoknak tűnnek, amelyeket egy olyan ember mesél el, aki még nem ébredt föl teljesen.” - Susan Seidelman

Ulpus-ház, www.ulpiushaz.hu

Kerekes Tamás

Utószó Kepes Andrásról

- Említette a friss, fiatal hangokat. Gondolom, nem írói évjáratokra utalt, hanem főként azokra, akik a közelmúltat - ha úgy tetszik, az ezredvég emberének nyelvét, érzelmeit, közérzetét, magánútkeresését, vagy éppen útvesztő bolyongásait - megszólaltatják. Természetesen ezúttal sem szeretném névsorolvasásra késztetni...

- Vegyünk megint egy-két jellegzetes példát. Megjelentettük Michael Cunningham Otthon a világ végén című regényét. A szerző Pulitzer- és Faulkner-díjat nyert Amerikában. Erről a kötetről ezt írtuk kiadványlistánkra: „Botrányos és sokkoló remekmű szerelemről, barátságról, homoszexualitásról.”

A közeg különleges, a megközelítés mélyre hatoló, a hangnem, a stílus lírai - fűzhetem hozzá. A könyv meg is találta olvasóit: első kiadása elfogyott, utánnyomása készül. És karácsonyra szeretnénk könyvesboltokba juttatni Cunningham új regényét. Ez is kuriózum lesz a maga nemében. És szinte csak esetlegesen említek néhány más kötetet, mindegyik akár kultusz-könyvnek is tekinthető. Ethan Hawke Mi a gond velem? című könyve szerelmi regény egy filmsztár tollából. Barry Yourgrau Szexegypercesek-jét szürrealista szösszeneteknek lehet nevezni; mintha itt Freud Fellinivel, Kafka Woody Allennel társulna; az Egy ember kiugrik a repülőből című könyve maga az örület (Dalí és Bunuel elismerően csettinthet odaátrol): az ember, mondjuk, rajtakaphatja feleségét egy mókussal, vagy jégbe fagyasztva őrzi az apját. Briliáns pajkosság, abszurd humor, kétségbeesés kavalkádja és összhangja Yourgraunak szinte minden könyve. Virginie Despentes Dugj meg!-je két prostituált örült ámokfutása; Julian Barnes Dumáljuk meg rendesen, illetve Szerelem meg meggyás című könyve: szerelmi háromszög meg effélék, vagy, ha úgy tetszik, mai nyavalyáink az intellektuális humor hangszerelésében előadva. És így tovább. Mindezzel talán azt is jeleztem: a fanyar és bármit fejtetőre állító világlátás sem áll tőlünk távol.

- De kiadták például Göncz Árpád Találkozások című kötetét - a legutóbbi könyvhét egyik sikerét is. Ebben (noha a kötet bizonyára korántsem humortalan), alighanem a fent jelzettnél több a komolyság.

Két költő találkozik

Rumot vesz, alkoszik szegfűszegre, citromra, dióra. Sherryt és bort iszik, mert erotikus színezetű luxusörömet érez.

Legjobban a képzelőerő halálától fél. Mikor az ég ott fent egyszerően rózsaszín és a háztetők egyszerően feketék: a fényképező elme paradox módon az igazságot mondja a világról, de ez az igazság értéktelen. Mozdulni kell, dolgozni, álmokat kergetni: az álmok nélküli élet szegényes voltát még elképzelni is riasztó: a legrosszabb fajta örület; a képekkel, hallucinációkkal telített élet viszont legalább olyan, mint egy Bosch-kép. Kitartóan üríti a whiskys poharakat.

Aztán megtörtént a legrosszabb, az a darabos, magas, sötét fiú, a társaságból az egyetlen, aki még az ő szememben is hatalmas volt, aki más nők fölé görnyedt, és akinek a nevét kérdezgetni kezdte abban a pillanatban, ahogy belépett a szobába, de senki nem tudta megmondani, hozzálépett, a szeme közé lépett, és ő volt Ted Hughes. Ő megint ordítani kezdett, a zajban a verseiből idézett, ő visszaüvöltött, mint egy óriás, hangja a kút fenekéről zengett fel, s megkérdezte, hogy akar-e még konyakot. Igen, üvöltötte és a szomszéd szobába hátrált, ő konyakot locsolt egy pohárba, ő továbblocsolta arra a helyre, ahol a szája volt, amikor még tudott róla. Ted teljes erővel szájon csókolta, kitepte a hajpántját, a kedves vörös kendőt, ő pedig beleharapott Ted arcába, amikor kijöttek a szobából csorgott róla a vér. Micsoda erőszak: most érti már, hogy a nők miért fekszenek le művészeknek. Ő az egyedüli a férfi a szobában, aki olyan nagy, mint a versei, olyan hatalmas, szavai darabosak és erőteljesek, a versei húznak és süvítenek, mint szél az acélvázak között. A sok furcsa ismeretlen utca után, a whisky és a boldog öntudatlanság országában Tednek szólította a lámpaoszlopokat.

Sylvia Plath naplójából írta Kerekes Tamás

Sylvia Plath: Naplók, 1950-1962,
Cartahophilus Kiadó.

Az orosz lélek

A kiadó

(Európa Kiadó)

Aligha akad Oroszországban olyan művelt ember, aki ne olvasta volna Dovlatovot, akinek ne lenne ott a polcán néhány könyve (könnyen elérhető helyen), aki ne sorolná őt a kedvenc írói közé. Ennek a különleges népszerűségnek látszólag egyszerű a magyarázata, ahogy Brodskij írta: Dovlatovot könnyű olvasni. Mintha nem követelne különösebb figyelmet, minden kisregénye három-négy óra kellemes olvasást jelent, s mindegyiket akárhányszor újra elő lehet venni: az író kesernyés humora ugyanolyan élvezetes marad minden újraolvasáskor. Dovlatov nem is szerette írónak nevezni magát, ő csak szerény mesélő, aki elmondja a műveiben, hogyan élnek az emberek körülötte. Ezzel a látszólagos egyszerűséggel a kritikusok sokáig nem is tudtak mit kezdeni, sőt afféle lektűrírónak tartották Dovlatovot, aki humoros történeteket ad közre különösebb esztétikai mélység nélkül. Ám a Dovlatov halála óta eltelt immár húsz év alatt ezek az elbeszélések és kisregények lassan elkezdtek megmutatni titkos mélységeiket, s ma már elemzések százai szólnak a Dovlatov-rejtélyről, ennek az egyszerű, nem is túl terjedelmes, és mégis olyan kiolvashatatlan életműnek a titkáról.

A kötetünkben szereplő két kisregény Dovlatov életének legtraumatikusabb élményéről, a kényszerű emigrálásról szól. Az Ezek vagyunk mi emellett elmeséli a szerző egész rokonságának történetét, s a hol vidám, hol tragikus anekdotákban a látszólag tipikus sorsok mögött fölsejlik minden egyes élet megismételhetetlen egyedisége. A Puskinland Dovlatov művészi legkiemelkedőbb műve. Főhőse, az író, akinek nem közlik elbeszéléseit, mindenből kiábrándulva a Puskin-emlékhelyre megy dolgozni idegenvezetőként. A puskini motívumokat és idézeteket a szikár dovlatovi prózába tökéletesen beépítve a szerző mesterien ábrázolja azt a világot, amely holt klisék tömegévé változtat mindent Puskin emlékét, alakját, verseit is, s amelyben Puskin költészetének kisugárzása mégis éltető oxigén.

„Kedves Szergej Dovlatov! Én is szeretem magát, de maga összetörte a szívem. Én ebben az országban születtem, félelem nélkül szolgáltam hazámat a háborúban, és mégsem tudtam soha egyetlen elbeszélésemet sem eladni a New Yorker-nek. Most meg idejön maga, és puff neki! rögtön közlik az elbeszélését Sokat várok magától és a műveitől. Magában van tehetség, amelyet kész átadni ennek az örült országnak. Szerencsések vagyunk, hogy ön itt van Amerikában. Kollégája, Kurt Vonnegut”

„Dovlatov tehetséges orosz emigráns író, tipikus amerikai humorérzéssel; arra emlékeztet bennünket, hogy minden sors különleges, és hogy mindenkinek az élete közel áll hozzánk.” - Joseph Heller

Szergej Dovlatov (1941-1990) a hetvenes években újságíróként dolgozott Tallinnban. Mivel elbeszéléseit a Szovjetunióban nem adták ki, s a KGB is emigrálásra biztatta (egyebek között azért, mert a Kontinent című emigráns folyóirat közölte írásait), 1978-ban hosszas vívódás után elhagyta hazáját, s 1979 februárjától az Egyesült Államokban élt. Itt a Novij amerikanyec című orosz nyelvű újság főszerkesztője lett. Hamarosan a legtekintélyesebb amerikai irodalmi folyóiratok közölték elbeszéléseit, s 1986-ban ő kapta meg az amerikai PEN Klub díját az év legjobb elbeszéléiséért. 1990-ben legendás ereje és hatalmas termete ellenére végzett vele az orosz írók hagyományos szenvedélye, az alkohol.

Ahogy Dovlatov látta

Pl. Mitrofanov

Az iskolában Mitrofanov híres volt a memóriájáról. Ahogy mondani szokás, olyan volt az agya, mint a viasz. Minden megerőltetés nélkül egész fejezeteket szóról szóra megtanult a tankönyveiből. Csodagyerekként mutogatták. Ráadásul az Úr kielégíthetetlen tudásszomjjal is megáldotta. Egyesült benne a határtalan kíváncsiság és a fenomenális emlékezőtehetség. Ragyogó tudományos karrier várt rá.

Mitrofanovot minden érdekelte: a biológia, a földrajz, a mezőelmélet, a hasbeszélés, a bélyeggyűjtés, a szuprematizmus, az állatidomítás alapjai. Naponta három komoly könyvet elolvasott, tiszta kitűnővel fejezte be a tízosztályos iskolát, és könnyedén bekerült a bölcsészkarra.

Az egyetemi tanárok a fejüket vakarták. Mitrofanov abszolút mindent tudott, és újabb ismereteket követelt. A komoly tudósok napokat ücsörögtek a könyvtárban, elfeledett elméleteket és tudományuk zezugait tanulmányozva Mitrofanov számára. Mitrofanov ezzel párhuzamosan a jogi, a biológiai és a kémiai tanszék előadásaira is eljárt.

A rendkívüli emlékezőtehetség és a határtalan tudásszomj együttesen csodákat művelt. De aztán fény derült egy meglepő körülményre. Mitrofanov személyisége ezekben a tulajdonságokban teljesen ki is merült. Más tulajdonságai egyszerűen nem voltak. A tiszta megismerés zsenijének született.

Az első évfolyamdolgozatát nem tudta befejezni. Sőt csak az első mondatot írta le. Egész pontosan annak is csak az elejét. Vagyis ezt: „Mint tudjuk...” A zseniálisan eltervezett tanulmány itt örökre megszakadt.

Mitrofanovból végül fantasztikus naplopó lett, ha lehet naplopónak nevezni egy olyan embert, aki elolvasott már tízezer könyvet.

Mitrofanov nem mosakodott, nem borotválkozott, nem járt kommunista szombatra. Nem adta meg az adósságait, és nem kötötte be a cipőjét.. Lusta volt ráhúzni a sapkát a fejére. Egyszerűen csak a feje búbjára csapta.

A kolhoz munkára nem ment el. Fogta magát és otthon maradt. Még igazolást sem szerzett.

Az egyetemről végül kirúgták. A barátai próbáltak neki munkát szerezni. Egy ideig Firszov akadémikus személyi titkára volt. Eleinte minden a legnagyobb rendben ment. Hosszú órákat töltött az Akadémia könyvtárában. Összegyűjtötte Firszovnak a szükséges anyagokat. Szíves örömet mesztotta vele az emlékeztetőben tárolt ismereteket. Felajánlotta Vologyának, hogy dolgozzák ki együtt a diatonális hidatopiromorfizmus (vagy valami hasonló) elméletét.

Jegyzetelni maga fog - mondta az akadémikus. - Én rövidlátó vagyok.

Másnapra Mitrofanov eltűnt... Lusta volt jegyzetelni.

Néhány hónapig nem csinált semmit. Elolvasott még háromszáz könyvet. Megtanult még két nyelvet: a románt és a hindit.

A barátainál ebédelt, ragyogó, terjedelmes előadásokkal fizetve. Ellátták használt ruhákkal. Aztán megpróbálták elhelyezni a Lenfilm-nél. Sőt létrehoztak egy új státuszt külön az ő részére: „konzultáns bármely kérdésben”.

Ez ritka nagy mázli volt. Mitrofanov ismerte valamennyi kor öltözködését és szokásait. A Föld minden szegletjének faunáját. A történelem előtti események legapróbb részleteit. Harmadrangú államférfiak aranyköpéseit. Tudta, hány gomb volt Talleyrand mellényén. Emlékezett rá, hogy hívták Lomonoszov feleségét.

Mitrofanov nem tudott kitölteni egy kérdőívet. Még azokat a rubrikákat sem, ahol csak alá kellett húzni valamit. Lusta volt hozzá. Éjjeliőri állást szereztek neki egy moziban. Éjszakai munka: szunyálhatsz, olvashatsz, gondolkodhatsz - ami jól esik. Mitrofanovnak egyetlen feladata volt. Éjfél után ki kellett kapcsolnia valamilyen késeskapcsolót. Mitrofanov elfelejtette kikapcsolni. Vagy lusta volt hozzá. Elbocsátották.

Nincs két egyforma orosz alkoholista

Potockij

Csebokszariban született. Tizenhat éves koráig nem tűnt ki semmiben. Jégkorongozott, az élet nagy kérdésein nem törte a fejét. Egyszer aztán Leningrádba csöppent, ifjú sportemberek delegációjával. A legelső napon megfosztotta ártatlanságától a Szokol Szálloda ügyeletesnöje. Sztasziknak szerencséje volt. A nő idős volt és figyelmes. Megkínálta a juniort Alabasli borral. A kisírt szemű, részeg, szerelmes fiú fülébe suttogott:

- Nézd csak, milyen fiatalka, azt milyen csudás a farka.

Potockij gyorsan eldöntötte magában, hogy két dolog van a földön, amiért érdemes élni. A bor meg a nő. A többi hajítófát sem ér. Csakhogy a nő meg a bor pénzbe kerül. Következésképp pénzt kell tudni keresni. És minél többet. De úgy, hogy az ember ne kerüljön börtönbe.

Elhatározta, hogy író lesz. Elolvasott tizenkét mai regényt. Meggyőződött róla, hogy így ő is tud írni. Vett egy szép nagy, vászonkötésű füzetet, egy golyóstollat meg egy pluszbetétet. Már a legelső elbeszélését közölte a Junoszty. Az volt a címe, *Surka Csemodanov győzelme*. Csemodanovnak, az ifjú jégkorongozónak fejébe szállt a dicsőség, és elhanyagolta a tanulást. Aztán meggondolta magát. Ragyogóan tanult és még jobban ment neki a jégkorong. Az elbeszélés a következő szavakkal fejeződött be:

„- A legfőbb, hogy ember légy, Surka - mondta Lukjanics és továbbment. Surka hosszan, hosszan nézett utána.”

Az elbeszélés bámulatosan közepszerű volt. Több tucat, több száz ikerpárja díszítette az ifjúsági folyóiratokat. Potockíjjal atyáskodóan bántak. Alighanem előnynek számított, hogy vidéki szerző. Egy év alatt hét elbeszélést és kisregényt publikált. Minden műve banális és eszmei tartalmát tekintve kifogástalan volt, egyszóval vacak. Mindegyikben fel lehetett fedezni valami ismerőset. A cenzúrától megvédte őket az irodalmi másodlagosság megbízható páncélja. Meggyőzően hangzottak, mint megannyi idézet. A legérdekesebbek a stilisztikai pongyolaságok és a nyomdahibák voltak, mint pl. „Ne dugjatos mókust a kerekembe - mondta fenyegetően Lepko” (*A sirályok messze szállnak* c. kisregényből).

Egyszer Potockij kifejtette nekem a munkamódszerét:

- Én, baszki, olyanfajta író vagyok, mint a Csehov. Csehovnak abszolút igaza volt. Bármiről lehet elbeszélést írni. Annyi a téma, mint a rosseb. Vegyünk bármilyen foglalkozást. Tessék. A sebész, baszki, műtétet végez. És felismeri a betegben a vetélytársát. Azt az embert, akivel a felesége megcsalta. Erkölcsi dilemma, baszki. Vagy megmenti csórikámat, vagy levágja neki a... Nem, baszki, ez azért túlzás. Mindegy, a sebész vacillál. Aztán fogja a szikét, és csodát művel vele. És az utolsó mondat, baszki: „A nővér hosszan, hosszan nézett utána.”

Potockij naponta megírta egy elbeszélést. Könyve jelent meg, az volt a címe, *Nehéz utak öröme*. Jóindulatú recenziókat írtak róla, enyhe utalásokkal arra, hogy a szerző egy isten háta mögötti városból való.

Sztaszik úgy döntött, ott hagyja Csebokszarit. Hogy istenigazából kibonthassa a szárnyait. Leningrádba költözött. Beleszeretett az Európa étterembe meg két manőkenbe.

Leningrádban hűvösen viszonyultak az irományaihoz. Itt a sztereotípiák is igényesebbek voltak. A teljes tehetségtelenséget nem díjazták. A tehetségtől óvakodtak. A zsenialitás rettegést ébresztett. A legjövedelmezőbbnek a „szembeötlő irodalmi képességek” bizonyultak. Potockíjnak nem voltak szembeötlő képességei. Meg-megcsillant valami az írásaiban, átsuhant bennük valami, felpislákol. Egy-egy jól elkapott kifejezés, eleven párbeszédrészlet. De szembeötlő képességei nem voltak. Nem publikált többé. Amit megbocsátottak egy vidéki kezdőnek, az bosszantó volt egy fővárosi író esetében. Sztaszik inni kezdett, de nem az Európában, hanem mindenféle festőművészek pinceműtermeiben. És nem manökenekkel, hanem az ismerős szállodai ügyeletesnővel. (Aki most utcai gyümölcsárus volt). Így ivott négy éven át. Egy évet lehúzott a börtönben csavargás miatt. Ruhája elrongyolódott. A barátai nem adtak neki kölcsön, és nem ajándékozták neki az elhordott nadrágjaikat.

A rendőrség újból börtönnel fenyegette, mert nem volt bejelentett lakása. Valaki felbiztatta, hogy utazzon el a Puskin Skanzenba. Sztaszik új erőre kapott. Felkészült. Kirándulásvezető lett. A bizalmas hangvétel volt a fő erőssége. „Puskin személyes tragédiája ma is gyötrő lelki fájdalomként él bennünk.”

Potockíj fantasztikus részletekkel díszítette monológjait. Eljátszotta a párbajt a turisták előtt. Egyszer még el is zuhant a fűbe. A kirándulást titokzatos, metafizikus gondolatokkal zárta. Időnként berúgott, és nem dolgozott. Tízkopekjásokat lejmolt a krimó előtt. Összeszedte az üres üvegeket a bokrok közül. Alekszij Nyikolajevics Vulf megrepedt sírkövén aludt. Aztán új trükköt eszelt ki. Ögylgett a kolostorban, és kileste az újabb csoportot a sír mellett. Megvárta a kirándulás végét. Odahívta a csoportvezetőt, és a fülébe súgta:

- Entre nous! Maradjon köztünk Szedjen be mindenkitől harminc kopejkát! Megmutatom maguknak Puskin igazi sírját, amit a bolsevikok rejtegetnek a nép elől!

Aztán egy erdőbe vezette a csoportot, és rámutatott egy jellegtelen halomra. Azon a napon, amikor Dovlatov megérkezett a Puskin Skanzenba, Sztaszikot már kimerítette egy hete tartó ivászat és elmesélte Dovlatovnak, miután elkunyerálta tőle barna, lyukacsos szandálját, a legújabb pénzügyi trükkjét.

- Öreg, képzelj el, majdnem meggazdagodtam. Kitaláltam egy szuperjó pénzügyi trükköt. Ezt hallgasd meg! Összeismerkedek valamilyen csórikámmal. Pénze van, kocsija van, mindene van, bazmeg. Fogunk egy csajt, de jól figyelj, egy, azaz egy darab csajt, és kifurikázunk a plenerbe. Ott aztán mind a ketten hórukk...

- Nem értem.

- Hát a csajt... egymás után. Reggel szaladok a csórikámhoz. „Öreg, bameg, nekem csöpög.” Tisztára bemajrézik. Mire aszondom neki: „Gyorsan kell cselekedni, baszod. Huszonöt ruppóért megcsinálom.” Csórikám ugrál örömeiben. Fogok egy injekcióstűt, tiszta csapvízzel. Beadok egy löketet a seggibe, aztán magamnak is. Csórikám hálásan leperkálja a huszonöt rubelt. És barátságban válunk el. A csaj kap egy hétrubeles harisnyát. Tizennyolc ruppó tiszta haszon. Minden zseniálisan ki volt tervezve. „Fiktív tripper hadművelet” Elcsesződött mégis, baszki.

- Hogyan?

- Először minden jól ment. A csórikám baromian komált engem. Vettünk konyakot, szendvicseket. A ferde szemű Milkát szerveztem be a Vityazból. Megyünk, baszki a plenerbe. Eszünk, iszunk és lenyomjuk a csajt. És mit gondolsz? A csórikám maga szalad hozzám reggel: „Öreg, üvölti - nekem csöpög, baszki!” Beül, baszki, a kocsiba, azt húz is elfele. Én meg rohanok a poliklinikára Fimához. Így meg úgy, mesélem neki a balhét. „Huszonöt rubel” - mondja Fima.

Hű, az édesanyád! Honnét szedjem? Egész Peszkovot körbejártam, alig bírtam összekaparni. Tizenegy napon át nem ittam. Utána, baszki, mint a sivatag. Te, hogy vagy ezzel?

- A plenerrel?

- A piával.

Szétártam a kezem. - Úgy vagyok vele, hogy csak bele kell kezdenem. Aztán már nincs megállás. Dömper fék nélkül.

Sztaszik földobta és elkapta a tenyerében szorongatott fém egyrubelest és elment...

Valerij Markov

„A pultnál vagy nyolc ember szorult össze. Szótlanul rakosgatták le gyűrött rubeleiket. Az aprópénz csörögve hullott a csorba szélű tálcáskába.

A teremben két-három társaság volt a fal mellett. Élénken gesztikuláltak, köhécseltek, nevetgéltek. A turistabázis dolgozói voltak meg az elmegyógyintézet ápolói és az erdészet lovászai. Külön társaságban iszogatót a helyi értelmiség - a mozigépész, a restaurátor, és a népművelő. Arccal a fal felé egy ismeretlen srác ült zöld csokornyakkendőben, hazai gyártású farmerben. Vörös fürtjei a vállára omoltak. Sorra kerültem a pultnál. Hirtelen átjárt az ismerős érzés - írta Dovlatov. Átázott dzsekim alatt meggyötört, ázott lélek verdesett. A hat rubeletem a lehető legjobban kellett elköltenem. Hogy minél tovább tartson. Vettem egy üveg vörösbort és két szelet csokoládét. Ezt háromszor megismételhettem. És még cigire is maradt vagy húsz kopejkám. Leültem egy ablak mellé. Most már nem kell sietnem. Az ablakon túl két cigány kenyeresládát rakodott ki egy kocsiból. A postás épp elindult a dombra a mopedjén. Kóbor kutyák kergetőztek a porban. Munkához láttam. Elégedetten láttam, hogy nem reszket a kezem. Máris jó. A zajból hirtelen kihallatszott valakinek a harsogása:

- Itt Moszkva beszél! Itt Moszkva beszél! Az „Úttörők hajnala” adását hallják. A mikrofonnál Jevszihejev. Pentagon héjái, most méltó választ kaptok.

Körülnéztem. A rejtélyes szöveg a zöld csokornyakkendő, ismeretlen sráctól származhatott. Továbbra is háttal ült nekem. De még hátulról is látszott, hogy mennyire részeg. Fürtös halántéka valami agresszív türelmetlenséget fejezett ki. Jóformán kiabált:

- Azt mondom: nem! Nem - vágom az arcátlan imperialista ragadozók ábrázatába! Nem - mondják utánam az uráli cellulóz- és papírkombinát dolgozói. Nem, nincs az életben boldogság, kedves rádióhallgatók! Én mondom ezt önöknek - Panfilov tábornok utolsó életben maradt embere. És ugyanígy szólott Zaratusztra.

Lassan mindenki őt kezdte hallgatni. A fiú megemelte a hangját:.

- Mit bámultok, bunkovicsok?! A saját szemetekkel akarjátok látni, hogyan hal meg a majkopi tüzérezred gárdista közkatónája - de Bragelone vikomt? Engedelmiükkel megadom önöknek ezt a lehetőséget. Rappoport elvtárs, vezesse be a foglyot.

A közelben ülők nyugodtan fogadták a szavait. Jóllehet a „bunkovicsok” kitétel egyértelműen rájuk vonatkozott

Valaki egy sarokban bágyadtan azt mondta:

- Valera megint beszloplált.”

GORETITY JÓZSEF

Szergej Dovlatov prózájáról

Fiktív önéletrajz - variációkban

Szergej Dovlatov 1990-ben, alig 49 éves korában, az Egyesült Államokban halt meg. Halálakor ismert és elismert író volt: 1979-ben bekövetkezett emigrációjától kezdődően sorra jelentek meg írásai a legrangosabb amerikai folyóiratokban (például a *New Yorker*-ben) és könyv alakban egyaránt. A *Novij Amerikanyec* című folyóirat főszerkesztőjeként az amerikai orosz emigráció egyik szellemi vezére lett. Halála után szülőhazájában, Oroszországban is nagy elismerést váltott ki írásaival, s a legkényesebb ízlésű kritikus vagy a „műkedvelő” olvasó számára egyaránt érdekes, népszerű szerzővé vált: összegyűjtött műveinek háromkötetes (illetve a *Maloizvesztij Dovlatov - A kevésbé ismert Dovlatov* című könyvvel együtt négykötetes) elegáns kiadása mellett számos zsebkönyv jellegű válogatás látott tőle napvilágot, folyóiratok, irodalmi lapok írtak és írnak róla - egyezővel Dovlatov írásai eseményként jelentek meg az orosz irodalmi életben. Kár, hogy ezt a nagy elismerést már nem érthette meg...

Egyébként ezt a zajos sikert valószínűleg ő maga fogadta volna a legnagyobb értetlenséggel. Igazából már az amerikai sikerrel sem tudott mit kezdeni. Nem volt hozzászokva. Az emigrációig eltelt majd' két évtizedes írói ténykedésének csak a sikertelenség volt az eredménye. Dovlatov mintha a karrierre orientált világban a balekság mintapéldája lett volna. Alig két évet töltött a Leningrádi Egyetem finn szakán, és máris az egyetem falain kívül találta magát. A kicsapást követően besorozták katonának, ahol is köztörvényes bűnözők számára kialakított fogolytáborokban teljesített örként szolgálatot (ebből az élményből született később a *Zóna* című kisregénye). Leszerelése után újságíróként dolgozott, de hogy a nyílt politikai konfrontációt a hatalommal elkerülje, egy Sztálin-díjas író, Vera Panova titkára lett. 1974-ben, az író halála után minden szempontból jobbnak látszott Leningrádból eltűnnie, így keveredett Tallinba. Ekkorra már hosszú ideje hiába küszködött azzal, hogy végre-valahára kötet jelenjék meg elbeszéléseiből: a Szovjetunióban ez nem adatott meg neki. Önálló könyv publikálásához egyébként - mint arról a *Remeszlo (A mesterség)* című regénye első részéből, a *Nyevigymaja knyigá-ból (A láthatatlan könyv)* fogalmat alkothatunk - a legközelebb éppen tallini újságíróskodása idején került. Az utolsó pillanatban azonban - természetesen politikai okokból - a kötet kiadása megghiúsult. Amikor Dovlatov visszatért Leningrádba, meglepődve tapasztalta, hogy bár tehetséges íróként tartják számon, publikációs lehetősége gyakorlatilag alig-alig van. S miután 1977-től külföldön (a *Kontinent* és a *Vremja i mi* című folyóiratokban) megjelent néhány írása, odahaza végképp nem publikálhatott, sőt nemkívánatos személynek nyilvánították. Ennek eredményeként - lévén mindehhez félig örmény, félig zsidó származású - 1979-ben az orosz emigráció ún. „harmadik hullámával” New Yorkba vándorolt ki. Amikor azonban Amerikában végre a már említett népszerűség bekövetkezett, ismét csak feltette magának a kérdést: „Jó-jó, végre megjelennek a könyveid, de ugyan mi változott?” Hiszen, mint ahogyan több írásából is (a *Nasi - A mieink* vagy a *Filial* címűekből) kitetszik, Dovlatovot mintha borzasztóan izgatta volna az a kérdés, vajon a közvetlen környezete, a családja számára mennyire imponáló mindaz, amit ő csinál. S arra a következtetésre jutott, hogy míg otthon, Oroszországban baleknak számított, mert nem tudott a tehetségével mit kezdeni, nem tudott publikálni, addig Amerikában baleknak számít azért, mert nem tud egy amerikai értékrendet követő életformát kialakítani: rosszul beszél angolul, nem tud autót vezetni, nem tud valódi gyakorlati emberré válni. Megmaradt jellegzetesen kelet-európai, gátlásokkal teli, helyét nem találó értelmiséginek. S ha valami nagyon nem felel meg az amerikai siker-mitológiának, akkor ez az életfelfogás bizonyosan nem. Van az oroszoknak egy magyarra csak körülbelül fordítható szava, az *izgoj*, ami nagyjából a saját társadalmi rétegéből kiszorított/kiszorult ember fogalmát takarja. Az izgojról, mint a sehová sem tartozó orosz értelmiségi történelmi alakjáról J. Lotman és B. Uszpenszkij értekeznek egy közösen írott, kiváló cikkükben, s e

cikk nyomán megállapíthatjuk: Dovlatov a maga módján folytatója ennek a „kifordított világu” izgoj-hagyománynak, s e magatartásformában olyan jellegzetes izgoj-figurák nyomdokain halad, mint a 18. századi vándorfilozófus Szkovoroda, a 19. századi filozófus-költő Vlagyimir Szolovjov vagy az utóbbi években Magyarországon is méltán híressé és népszerűvé vált alkoholista író, Venyegyikt Jerofejev.

Kérdés persze, hogy Dovlatov esetében ez a magatartás mennyire volt szerep. Hiszen Joszif Brodskij egyik írásában éppen arra hívja fel a figyelmet, hogy a hiedelmekkel ellentétben Dovlatov kitűnően érezte magát New Yorkban, mintegy ott talált önmagára. Hogy mi is volt ezzel a helyzet valójában, valószínűleg már kideríthetetlen marad, elsősorban éppen annak a nagyfokú misztifikációnak köszönhetően, amivel Dovlatov saját életét kezelte. Ha ugyanis némi szándékolt naivitással közelítünk Dovlatov írásaihoz, illetve baráti beszélgetései közben elmondott történeteire - ezekről barátai, ismerősei (Valerij Popov, Alekszandr Genisz, Pjotr Vajl, Igor Szmirnov és mások) emlékeznek meg -, arra a következtetésre juthatunk, hogy Dovlatov megrögzött hazudozó volt. Pjotr Vajl meséli, hogy ül egy kis társaság például valahol egy lakásban, iszogatnak, harapnak hozzá valamit, Dovlatov pedig valami elképesztő nyelvi kidolgozottsággal, szinte ékesszólással anekdotákat mesél. A hallgatóság egyszer csak észreveszi, hogy az anekdoták szereplői az ő neveiket viselik, az anekdota-hősök leírásukban hasonlítanak a jelenlévő „prototípusokra”, de az is nyilvánvaló, hogy a hallgatóság tagjaival sohasem estek meg azok a történetek, amiket Dovlatov az ő nevük alatt szereplő hősökről állít. Ehhez fogható pimasz hazugsággal - eddig azt hittem - legfeljebb csak irodalmi művekben lehetett találkozni: Ibsen drámai költeményében Peer Gynt saját hőstetteként meséli el anyjának a nagyapja által véghezvitt merész szarvasüzést; C. F. Meyer elbeszélésében, *A barát násza* címűben - egy bonyolult elbeszélői módszer megvalósítása keretében - Dante meséli el történetét a hallgatóságnak úgy, hogy a történet szereplőinek neve és a hallgatóságban ülők neve megegyezik.

Hasonló eljárást alkalmaz Dovlatov a nyomtatásban megjelent történeteinek elbeszélésekor is. Az elbeszélés nála mindig „én-elbeszélést” jelent, a hangvétel közvetlen, familiáris. Rövid, egyszerű, első pillantásra abszolút közérthető és egyértelmű mondatok. A beszélt-nyelvűség teljes imitációja, egy-egy vaskos kifejezéssel, szlengből vett fordulattal, a gesztikuláció érzékeltetésével. Ez eddig nem több és nem más, mint az orosz klasszikusok (Gogol, Leszkov, Remizov, Belij, Zamjatin, Zoscenko) alkalmazta szkaz-technika. Csakhogy Dovlatovnál az egyes szám első személyűség meg a személyes hang úgy hat, mintha a szerző a saját élet-történetének egyes darabjait mesélné. S ez bizonyos mértékig így is van. Hiszen Dovlatov - látszólag - elmeséli családjának tagjainak történetét (*A mieink*), egyetemi éveinek egyes epizódjait (*Filial*), az emigrációig eltöltött éveinek egyes részleteit (*Csemodan - A bőrönd*), katonai szolgálatát (*Zóna*), észtországi élményeit (*A mesterség*), egy Puskin-emlékhelyen idegenvezetőként eltöltött néhány hónapját (*Zapovednyik - Védett terület*). Zavarba akkor jön az olvasó, amikor egy és ugyanazon történetnek az egyes elbeszélésekben különféle variációival találkozunk: nagy vonalakban a két eseménysor megegyezik, néhány jelentéktelennek látszó tényben azonban eltérnek egymástól (a legjobb tanulságul erre talán a *Novij Amerikanyec* létrehozásának körülményeit elbeszélő, *A mesterség* második részét képező *A láthatatlan újság* című írásnak és a *Mars ogyinokih - Magányosok indulója* című írásnak összevetése szolgálhat).

Mit jelent ugyanis az, hogy a valóságosnak vélt történet, a részletekbe menő „pontossággal” megírt „sültrealista”, vagy amint egyik kritikusa, Andrej Arjev nevezi: „teátralizált” realista elbeszélés variációkban él? Először is természetesen azt, amit Pjotr Vajl úgy fogalmaz meg, hogy a legnagyobb ostobaság lenne Dovlatov íásaiban egy hiteles önéletírás kiszakított darabjait sejteni. Dovlatov a reáliák elbizonytalanításával, azok variatív megnyilvánulásával sokkal inkább a Belij megfogalmazta Csehov-féle „áttetsző realizmus” fogalmához közelít: nem véletlenül vallotta Dovlatov, hogy legfeljebb egy szerzőhöz szeretne hasonlítani, és az

Csehov lenne. Ugyanakkor - Csehovtól eltérően - Dovlatov ezt az eljárást nem, vagy nem csak arra használja, hogy egy jellegzetesen a klasszikus modernitás gondolatrendszerébe tartozó elvnek megfelelően a világot átesztétizálja, az életet és a művészetet valamely intellektuális magatartás jegyében egymáshoz közelítse vagy az ún. „életalkotás”-ban akár azonosítsa is. Dovlatov egészen más mentalitással közelített ehhez a problémához. Először is igyekezett mindenféle „intellektualizmus”-t kiiktatni a szövegeiből - ami azonban, valljuk meg, hál istennek, nem sikerült neki. Másodszor: annak a bizonyos kirekesztett/kirekesztődött értelmiséginek, az izgojnak magára ölti egy speciális alakját, az udvari bolond vagy a bohóc szerepét; azaz - mint Borisz Rohlin megállapítja - a reáliák variatív kezelésével, mintegy a közönség igényeit kielégítve, nevette, s egyúttal létrehoz egy a hagyományos „irodalmiságtól” eltérő, sajátos tömegkultúrát vagy annak imitációját. Ezzel együtt - harmadszor - Dovlatov szövegeiben létrejön egy olyan hipervalóság vagy metarealitás, amelyben nem a reáliák a fontosak, hanem a reáliák nyelvi megformáltsága, szöveghez tartozósága. „A tárgyi tévedések poétikám részét képezik” - állította Dovlatov. S ez nemcsak azt jelenti, hogy egy-egy jó csattanó kedvéért alakít az eredetileg megesett történeten valamit a szerző. Ez elsősorban azt jelenti, hogy a Dovlatov-szövegek szintiszta kitalációk, amelyekhez az önéletrajziság legfeljebb önkorlátozó keretül szolgál. A szövegek szerveződése azonban tisztán nyelvi alapon történik: nem véletlenül találhatni Dovlatov elbeszélései, néhány szavas „egymásodperces novellái” (vö.: *Zapisznije knyizski - Jegyzetfüzetek*) között sok olyat, amelyek szójátéokra, illetve a szójátékokból kibontakozó motívumsorra épülnek. Ami azonban ennél is fontosabb, s ami fölött a kritika - ha tudomásul veszi egyáltalán - megbocsátó mosollyal túllép, mint olyanon, ami egy nagy gyermek kedves-aranyos játéka csupán, az a következő. Arról van szó, hogy Dovlatov igen komolyan vett egy első pillantásra csak az írástechnikát érintő elvet: szövegeiben nincs olyan mondat, amelyikben két szó ugyanazzal a betűvel kezdődne. Ennek az elvnek következetes érvényesítése számtalan fontos következménnyel jár a szöveget illetően. Mindenképpen hordoz az így megalkotott szöveg néhány nagy ellentmondást. Például azt, amiről az imént már beszéltem, hogy tudniillik ebből a módszerből világosan látszik, hogy a szöveg nem a valóság leképezése, nem mimetikus. Pjotr Vajl azt írja: „Dovlatov, aki egyébként mindig és mindent tényszerű váz alapján írt le, minden gondolkodás nélkül változtatott meg egy tényt [...], ha az a tény nem a megfelelő betűvel kezdődött. [...] Dovlatovnak semmit sem jelentett kicserélni Londont Párizsra, ha a mondatban feltétlenül egy Leonyid nevű szereplőnek kellett megjelennie - még akkor is, ha ily módon a szövegben Párizs lett Nagy-Britannia fővárosa.” Dovlatov eljárása tehát nyilvánvalóan a szöveg fikcionalitásának hangsúlyozásához, a benne szereplő „reáliák” abszurdizálásához vezet. Ugyancsak ellentmondásként mutatkozik meg ennek az eljárásnak a fényében az egyszerűsége és természetessége törekvése is. Hiszen való igaz, ezzel az eljárással a szerző arra korlátozza magát, hogy egyszerű, rövid mondatokat írjon, kerülve a mesterkélttség érzetét keltő alliterációnak még a leghalványabb valószínűségét is. Csakhogy a Dovlatov módszerével létrehozott szöveg (tessék elképzelni azt a hosszas „pepecselést”, amit egy ilyen szövegalkotási módszer megkíván!) maga a mesterkélttség, a kimódoltság, a „csináltság”. Ehhez kapcsolódik az az ellentmondás is, hogy Dovlatov írásaiban egyrészt felfedezhető a már említett beszélt-nyelvűsége való törekvés, másfelől az azonos kezdőbetűket kizáró eljárás legalább annyira a szöveg „írottságának”, „nyomtatottságának”, azaz írásképi megformáltságának is jellemzője.

A Dovlatov-szövegeknek ennek megfelelően - mint Alekszandr Genisz megállapítja - a szó, mégpedig az önmagáért lévő szó lesz a legfontosabb szereplője, egyben e szövegvilág teremtője, még akkor is, ha a szerző hevesen tiltakozna a szónak nagybetűs írása, a Logossal való hírbehozása ellen. A csupán játékosságnak tekintett - és valljuk meg, már ez sem lenne éppen csekélység - dovlatovi eljárás így válik szövegei ontológiai kérdésévé. Tények ide, tények oda, a nem így létrejött szöveg nem Dovlatov-szöveg, azaz nem-szöveg.

S ezen a ponton - talán megengedhető - a fordítónak önkritikát kell gyakorolnia, vagy inkább ki kell fejtenie magamentségét. Az említett eljárás következtében ugyanis a Dovlatov-szövegek elvileg fordíthatatlanok. Ha ugyanis a fordító nem tudja megvalósítani „az egy mondatban ne kezdődjék két szó azonos betűvel” elvét, akkor a fordítás hiteltelen, mert nem Dovlatov-szöveg, azaz nem-szöveg lesz. Amíg azonban Dovlatov keze szabad volt (vö.: Nagy-Britannia fővárosa - Párizs), addig a fordítóét éppen az eredeti Dovlatov-szöveg köti. Ha ugyanis a dovlatovi elvet érvényesíteni akarja, vagy nagyon rosszul hangzó szöveget tud csak létrehozni egy-egy szó leghetlenebb szinonimáinak előrángatásával, vagy eltekint a szövegek fordításának értelmi pontosságától. Az itt olvasható szöveg fordítója egyiket sem akarta megtenni, így valamiféle kompromisszumra törekedett: ahol végképp nem lelt más megoldást, ott megalkudott a mondaton belüli alliterációval (hogyan lehet például másként mondani azt, hogy „tizenhat tonna”?).

Dovlatov eljárásával kapcsolatban tehát végezetül azt mondhatjuk: amikor a szerző egy más szöveggörnyezetben elmondja ugyanazt a történetet, akkor az új kontextus nemcsak a szemantika, hanem a betűkészlet vagy a hangállomány vonatkozásában is megszabja, hogy az adott történet hogyan folytatódjék. Ettől kezdődően nincs értelme arról beszélni, hogy a szöveget valaki létrehozza, mert a szöveg mintegy önmagát determinálva, önmaga által generálódik. Ezzel mintegy de facto megvalósul a Roland Barthes-féle, a szerző haláláról szóló elmélet. Nem véletlenül ragaszkodott ahhoz Dovlatov, hogy ő se nem szerző, se nem író, hanem csak elbeszélő: az önmagát generáló szöveg közvetítője. Közvetítő például úgy - tehetjük hozzá most már mi magunk -, ahogyan egy zenész az írott kotta közvetítője. Különösen, ha Dovlatov kedvenc zenéjéről, a jazz-ről van szó. A megadott, sőt a közönség számára jól ismert témát a jazz-zenész különféle variációkban, improvizálva adja elő. A szövegek zenei vonatkozása viszont azt jelenti, hogy Dovlatov a szövegkonstruálás vonatkozásában a klasszikus orosz irodalmi hagyományok folytatója (elsősorban Tolsztoj *Kreutzer szonátá*-jára, Csehov *A fekete barát*-jára és Paszternak *Zsivago doktor*-ára szeretnék utalni).

És még egy fontos dolog, ami az irodalmi hagyományokhoz köti Dovlatovot: amikor az önéletrajz bizonyos, a Dovlatov-művek olvasója számára már körülbelül ismert részlete egy új szövegben más variációban felidéződik, feltétlenül fragmentáris történet fog létrejönni, mégpedig egy fiktív, de még inkább szimulált életrajz darabja. Ha a Dovlatov-írásokba belelapolunk, az is látszik első pillantásra, milyen lakonikus, tömör szövegek alkotják az életművet. Az egyes novelláknak nincs valódi „bevezetésük” és „befejezésük”, tehát ebben az értelemben is töredékesek. S végül, a néhány szavas „novellák” pusztán létükkel a teljesség hiányát illusztrálják. A történetekből nem marad más, mint egy-egy szójáték, esetleg utalás már máshonnan ismert vagy ismertnek vélt történetre. Nem marad más, mint a fikcionált, szimulált, legendákba vesző önéletrajz végtelen számú variációban létező fragmentaritása. A nyíltan vállalt önellentmondás. A poétikai axiómává váló paradoxitás. A személy, a világ és a szöveg abszurditása.

Mindez ellen Dovlatov valószínűleg tiltakozna. A „tudományosságtól”, az „irodalmisságtól” olyannyira irtózó Szerjozsa, ez az önmagát a balekság mintájának tartó, nagydarab, „mackós”, majd kétméteres nőcsábász piás legfeljebb csak valami nyomdafestéket aligha tűrő kijelentéssel reagálna minderre, gondolván: „Én csak mesélni akartam”. Úgyhogy olvassuk inkább Dovlatovot.

Kokain

* Voltaire barátja felfedezi a platinát, és behozza Európába a kokaint *

* Freud jó úton jár ahhoz, hogy közveszélyes legyen, de nyugalom, ő csak egy másik bolygón van *

Azt tudták már egy jó ideje, hogy a Föld gömbölyű, de hogy mennyire, azt még nem. Ennek gyakorlati vonatkozásai voltak, hisz a hajózásban, ha egy fok eltérés van, az befolyásolja, hogy felfedeznek-e egy szigetet vagy nem, illetve, hogy a hajó a nyílt óceánon siklik-e, vagy egyenesen nekirohan a hegyfoknak.

1734-ben a Francia Akadémia úgy döntött, hogy fényt derít a dolgokra. Két expedíciót terveztek a földgolyó két vidékére, hogy lemérjenek egy-egy fokot. Jelentkezőkben nem volt hiány, mert amikor kitudódott, hogy a francia tudósok első ízben Dél-Amerikába utazhatnak, mindenki menni akart. A sort egy fiatal matematikus zseni, bizonyos Charles Marie de la Condamine nyitotta meg, akit huszonkilenc éves korában vettek fel a Francia Akadémia tagjai közé. Voltaire személyesen is ismerte, és azt mondta róla, hogy „heves kíváncsiság hajtja”.

A két férfi hivatalos volt egy vacsorára, ahol tombolát rendeztek, és egymás mellett ültek. Condamine zseniális statisztikus volt, s a szalvétájára firkált egyszerű képletből kiszámította, hogy a szervezők nem nyomtattak elég szelvényt, és elmondta mindezt Voltaire-nek. Ám azt is elmagyarázta, hogy ha valaki az összes szelvényt felvásárolná, akkor busás haszonra tenne szert. Voltaire ivott pár pohárával és úgy döntött, megpróbálja. A vacsora végén fél millió frankot nyert. Összebarátkoztak. Ezután egy királyi audencián Voltaire maga ajánlotta az expedícióra a matematikus barátját.

Condamine egy csillagászból, egy matematikusból, egy botanikusból és egy órászmesterből kiváló csapatot állított össze. Az úton két fiatal spanyol tengerésztiszt vigyázta minden lépésüket: arra ügyeltek, hogy a tudományos expedíció ürügyén ne hogy a jövőben francia megszállást előkészítő kémkedés folyjék.

A csapat 1734 novemberében érkezett meg Dél-Amerikába. Ez volt az első tudományos expedíció az Újvilágba, és ennek köszönheti a tudomány a kokát. Amint megérkeztek, a csapat kettévált, Condamine gyalog ment. Talált egy kaucsukfából nyerhető rugalmas anyagot, amelyből műszerei számára vízhatlan borítót készített és szintén óriási karriert futott be ez a rugalmas, varázslatos anyag. Később megszületett a világ gumiipara, de a kezében tartott kő nyomán fedezték fel a platinát is.

A dzsungelben a mérések nyolc éven át tartottak. A csapat közben lesújtó hírt kapott. Egy másik expedíció sikeres adatokhoz jutott, az útjuk feleslegessé vált. Ráadásul a csapat egyik tagja meghalt maláriában, orvosukat pedig agyonverte a feldühödött tömeg. Egy menedékházban kerestek menedéket. Úgy tűnt, hogy ennél rosszabb helyzetbe már nem kerülhetnek. De hol volt még a vége az útnak?

A csapat botanikusa, Joseph de Jussieu, Franciaország legkiválóbb botanikus dinasztiájának tagja, mindvégig őshonos növényfajtaikat gyűjtögetett és tárolt, s egy szolga felügyeletére bízta őket. Az évek során hatalmas gyűjteményt halmozott fel új, addig ismeretlen fajokból, s ő nevezhette el volna valamennyit. Minden esélye megvolt rá, hogy a világ legismertebb botanikusa legyen. Ám mialatt a csapat bujdosott, a szolga az egészet elvesztette. Jussieu megőrült. Úgy döntött, hogy nem megy haza, elhelyezkedett a Limai Egyetemen. A csapat egy másik tagja is megőrült, a rajzoló szörnyethalt, mert összeomlott alatta egy állvány, Condamine, aki nem is örült meg és nem is halt meg, gyalog indult haza. A trópusi betegségektől és az úti

viszontagságoktól fél fülére megsüketült, fél lábára megsántult. A valóság azonban még tartogatott meglepetéseket.

A mérések végétével Jussieu Condamine-nal Párizsba akart indulni, de a matematikus ragaszkodott az Amazonason át vezető hosszú, költséges úthoz. Jussieunak erre nem volt pénze, így Condamine, aki nem tudott vagy nem akart neki kölcsönadni, egyedül indult haza. Jussieu Limába ment, hogy rendezze pénzügyeit. Minden fillérje elfogyott, ezért elhelyezkedett orvosként Quitóban. Amikor elegendő pénze gyűlt össze, feketehimlő-járvány tört ki, s mivel ő a maroknyi európai orvos egyike volt, nem engedték hazautazni. Segítségét azzal hálálták meg, hogy házi őrizetben tartották, és szigorú büntetéssel fenyegettek meg mindenkit, aki a megszöktetésében esetleg segédkezne. Idejét azzal töltötte, hogy ragályos betegségeket tanulmányozott. Jussieu végül 1747-ben kapta meg az engedélyt Quito elhagyására. Limába indult, hogy hajóra szálljon hazafelé. Útja során megvizsgálta a kanellafát (ennek kérgéből készül a fehér fahéj). Mintáit ismét hazaküldte - nagy részük azonban ismét elveszett.

1748-ban érkezett Limába, ahol az eredeti expedíció egyik tagjával, Godinnel találkozott. A két férfi fárasztó útra indult az Andokba, hogy a telet Buenos Airesben töltsék. Útba ejtették a hoiancaveli ezüst- és higanybányákat. La Pazba érve Jussieu felfedezte, milyen gazdag az ottani növényvilág, s egyedül kutatni kezdett. Pár év múlva már a kokát tanulmányozta a Yungas völgyeiben. Pénze azonban ismét elfogyott, így 1750-ben arra kényszerült, hogy orvosnak álljon La Pazban. A kormányzó annyira megkedvelte, hogy nála kellett laknia, s jó ideig nem is engedte szabadon. Négy évvel később sikerült meggyőzni a kormányzót - már teljesen kimerülten - hogy engedje szabadon. Ekkor érte a hír, hogy gyűjteménye és jegyzetei elpusztultak. Amikor közölték vele, hogy édesanyja és fivérei meghaltak - megroppant. Ismét orvosként helyezkedett el. Egy levelében azt írta, hogy a botanika és az orvostudomány tönkretette, ezért mindkét tudományággal felhagy, matematikus lesz. Egy sötét, koszos limai kunyhóban nyomorgott még 10 éven át. Végül francia utazók adtak róla hírt, gyűjtés rendeztek neki, és erőnek erejével felrakták egy Franciaországba induló hajóra, harminchat év távollét után. Két barátja várta, de egyiküket sem ismerte meg. A balszerencse Párizsba is elkísérte. Újabb gyűjteményét nem merte maga előtt útnak indítani Limából, hanem egy megbízható szolgájára bízta, mondván, majd érte küld valakit. A szolga váratlanul meghalt, a gyűjteményt a tűzbe vetették, az összes tudományos dolgozattal együtt, amit valaha is írt. Hazatérve az Akadémia a sorai közé fogadta, a tájára se nézett. Elmebajából soha nem gyógyult ki. Egyetlenegy dolog maradt utána: egy általa gyűjtött koka-növény, a róla készült rajzokkal, amit maga Lamarck osztályozott.

*****

A kokain története, kultúrhistóriája, tiltása, kereskedelme - ami a Dominic Streatfeild: Kokain c. kötet (HVG Könyvek, Budapest, 2002) tulajdonképpeni tárgya

Gyógyszertől kábszerig

Az LSD felfedezése és betiltása Az anyarozs származékait kutató A. Hofman a negyvenes években a Sandoz laboratóriumában április tizenhatodikán megszakítja munkáját, ugyanis könnyű szédüléssel vegyes nyugtalanság szállja meg. Otthon lefeküdt, bódulatszerű, de nem kellemetlen állapotba merült, amire élénk fantáziálás volt a jellemző. Az alkonyatban csukott szemmel, szakadatlan fantasztikus, rendkívül plasztikus képek, és intenzív, kaleidoszkópszerű színes forgatag lepi meg. Majd ez az állapot két óra múlva eltűnt. A komoly tudós, a kutató-vegyész Hofmann arra gondolt, hogy az ujjbegyére került néhány csepp és ezért önkísérletre szánta el magát, bevett 0,25 mg vizes oldatot. A laboratóriumból az asszisztensnek kellett hazakísérnie. Idézet a naplóból: A szédülés és az eszméletvesztés érzése időközben annyira erőssé vált, hogy képtelen voltam egyenesen állni, és le kellett feküdnöm egy szófára. A

környezetem ijesztő módon elváltozott. A szobában minden forogni látszott, és a jól ismert tárgyak és bútorok groteszk, többnyire fenyegető alakot öltöttek. Minden folyamatosan mozgásban volt, mintha élne, és mintha belső nyugtalanság töltene el. A szomszéd gonosz, alattomos boszorkány alakját öltötte színes pofával. Hiábavalónak tűnt az akaratom minden erőfeszítése arra, hogy feltartóztassam a külvilág széthullását és énem felolvadását. Egy démon költözött belém és átvette a hatalmat a testem, az érzékeim és a lelkem felett. E kísérlet során bizonyosodott be, hogy az új anyag - az LSD - rendkívül pszichoaktív szer. Hofman szerint nem volt tudomása arról korábban, hogy létezne olyan anyag, ami ilyen kis mennyiségben mélyreható drámai változáshoz vezetne a külső és belső világ megítélésében. Ráadásul nemcsak hogy nem okozott másnaposságot, hanem a tudós a szer bevétele utáni napon remek fizikai és lelki állapotban érezte magát. Kísérletek az újonnan felfedezett LSD-vel. Az állatkísérletek nem sokat mondtak a szer pszichikai hatásáról, egereknél csak mozgászavarok voltak megfigyelhetők. Ám azt észrevették, hogy az LSD-vel kezelt macska retteg az egértől. Vizsgálták a szer mérgező hatását. A szerző szerint nem ismeretes olyan eset, mely az LSD mérgezés közvetlen következménye lenne. Ám az LSD veszélyessége nem annak mérgező voltából, hanem pszichikai hatásainak idegenszerűségéből és kiszámíthatatlanságából ered. Hamar rájöttek arra is, hogy az anyag hallucinogén hatása mellett az agy neurofiziológiai funkcióit is befolyásolja. Megkezdődött a komoly kutatás és az LSD származékok előállítása a Sandoz laboratóriumában. Az új szer alkalmazása a pszichiátriában - kezdetben - biztató volt. A hatása hasonlított a meszkalinra, amit az indiánok szakrális drogként használtak, csak éppen az LSD tízezerszer hatásosabb volt, mint a meszkalin. Az LSD pszichofarmakonok között egyedülálló hatáserőssége nem csupán mennyiségi szempontból jelentős, hanem az anyag fontos minőségi jellemzője is, hiszen benne rendkívül specifikus, tehát célzott hatás jelenik meg az emberi pszichére. Arra is következtetett Hofmann és csapata, hogy az LSD a pszichikai és szellemi funkciók legmagasabb szintű irányítóközpontjaira hat. Az LSD pszichikai hatásai, amiket csekély anyagmennyiség is kivált, túl jelentős és sokrétű ahhoz, hogy pusztán az agyi funkciók toxikus módosulásával magyarázhatóak lennének. Ha mindössze az agyra gyakorolt mérgező hatásról lenne szó, akkor az LSD tapasztalatoknak nem pszichológiai és pszichiátriai, hanem pszichopatológiai jelentősége lenne. Az LSD esetében inkább az idegek vezetőképességének módosulásáról, és a neuronok kapcsolódási pontjain (szinapszisokon) tapasztalható események befolyásolásáról van szó, amit a kísérletek is igazoltak. Ilyen módon lehetséges, hogy befolyásoljuk a magasabb pszichikai és szellemi funkciók alapjait kínáló több milliárd agysejt között létező keresztkapcsolatok és átviteli pontok rendkívül komplex rendszerét. Valószínűleg ebben az irányban keresendő az LSD elemei hatásának magyarázata. A kísérletek megindultak a világon. Kutatták a szer orvosi-pszichiátriai alkalmazásának lehetőségeit. Nemcsak a pszichoterápiában használták a befolyásolás elősegítésére, hanem a pszichózisokat is kutatás a segítségével. A számomra legmegdöbbentőbb vizsgálat az volt, amikor haldoklók fájdalomcsillapítására használták. Itt a hatás azon alapult, hogy a páciens elszakadt pszichikailag a testétől és a fájdalom már egyáltalán nem hatott.

Mint ismeretes: az LSD a hatvanas években kultuszdrog lett, betiltották, alkalmazására manapság semmi lehetőség nincsen. Az akta lezárva. A reményeknek befellegzett. A könyv ennek a ragyogó, majd megtört pályafutásnak a folyamatát és társadalmi hátterét meséli el, élvezetes, sztorizós formában.

A kémia-történet e klasszikus művében Albert Hofmann az LSD felfedezésének körülményeit írja le, illetve tudósokkal, művészekkel, írókkal és a hippimozgalom jeles képviselőivel lezajlott találkozói-ról mesél, akiket az LSD különböző szempontjai érdekelnek.

Tudományos mű, amelyet a század egyik igen jelentős szerves anyagokkal foglalkozó kémikusa írt. A kötet azonban nem vegyészeti írás, érdekes olvasmány lehet bárki számára. A kevés kémia mellett sok-sok kultúrtörténeti, botanikai, kulturális antropológiai ismeretről olvashatunk.

„Hiábavalónak tűnt az akaratom minden igyekezete arra, hogy megállítsam a külvilág széthullását és énem feloldódását. Egy démon hatolt belém, és átvette a hatalmat a testem, az érzékeim és a lelkem fölött... Az anyag, amivel kísérletezni akartam, végül legyőzött... Lassan visszatértem a kényelmetlenül idegenszerű világból... Innentől valójában elkezdtem élvezni a - csukott szemem mögött tovább tartó - színek és formák hallatlan játékát.”

Albert Hofmann

1943. április 19-én az első tudatosan elvégzett LSD-kísérletről

Albert Hofman: LSD, Bajkeverő csodagyermekem

Budapest,

2006, EDGE 2000 NDI

www.edge2000.hu

info@edge2000.hu

Diktátorok az ágyban

A forradalmárok nem mennek nyugdíjba

Ernesto Che Guevara

Nem tudtam, hogy sírjak-e, vagy nevessek, amikor a **Juan Gasparini Diktátorok asszonyai** c. könyvét olvastam, mert bizony nemcsak olyan imperátorokról szól a könyv, akik a magánéletüket is katonai fegyelem alá hajtották, de szó van olyan tömeggyilkosról is, aki kormányzó volt és felesége söprűvel kergette az udvaron. Ha mi mind különbözünk egymástól, miért hasonlítanak egymásra a diktátorok feleségei? - mondatja velem ez a gazdagon dokumentált könyv, ami főleg a korrupciók, pénzmosás és gazdasági manipulációk leleplezésében jeleskedik, úgymond az oknyomozó újságírás non plus ultrája.

Sajnos csak Dél-Amerika öt szereplőjéről szól a kötet, illetve a banánköztársaságok vezetői közé bekerült egy európai is: Szlobodan Milosevics felesége is. Gasparini mielőtt belekezd mondandójába, Salazarról és Sztálinról is ejt néhány keresetlen szót, innen tudható, hogy a „rettenthetetlennek” titulált ezredes választási csalással nyert, és manipulációk sorozatával maradhatott csak az elnöki székből. Úgy tartják, hogy Salazar nagyon mértékletes ember volt. Amikor ruhái kissé megkoptak, elrendelte, hogy fordítsák ki azokat, hogy tovább tartsanak. Ugyanakkor az életrajzát író, csinos Christine Garnier iránti szenvedélye nemegyszer ragadtatta túlzásokra. Egy portugál történész találó szavakkal jellemezte álszent életvitelét: „A diktátort dicsfény vette körül, erényesnek akart látszani, és mivel idő hiányában nem lehetett jó családfő, a Hazával kötött házasságot. A Hazával ugyanakkor - mint azt a propaganda is mutatta - vérfertőző volt a kapcsolata: férj és apa is volt egyidejűleg.” Sztálint is rajtakapja a kötet szerzője. A Kreml urának felesége öngyilkos lett. A diktátor összetört, elárulva érezte magát. Megparancsolta, hogy adjanak ki egy rövid hivatalos kommunikét a felesége hirtelen haláláról, saját gyermekeinek pedig azt hazudta, hogy anyjuk halálát heveny vakbélgyulladás okozta. Eva Braun pedig kétszer kísérelt meg öngyilkosságot, mert úgy érezte, hogy Hitler elhanyagolja. Az első esetben a maga ellen fordított pisztolygolyó csak a nyaki verőereket súrolta, a második esetben igen erős nyugtatókkal kísérelt távozni az életből, egy hátrahagyott szemrehányó levél kíséretében, melyben felpanaszolja, hogy Hitler hónapokon keresztül nem hívta telefonon. Spanyolországban sem ment minden rendben. A Carment nevelő apácák sokallni kezdték neveltjük zsebében talált szerelmesleveleket és szóltak az édesapának. A lány élt az alkalommal és meggyőzte apját, hogy tizenhat évesen eljegyezthessék. A vőlegényt Francisco Paulino Hermenegildo Teoduló **Franco**-ként ismeri meg a világ, ki mindössze 165 centiméteres magassággal áll katonának, azzal a céllal, hogy „begyógyítsa a gyarmatai elvesztése miatt Spanyolországon esett sebeket”. Az eljegyzés után a szolgálat Francot elszólítja Montevideóból. Huszonnyolc évesen megbízták, hogy frissen rekrutált bűnözőkből Ceutában alapítson egy zászlóalj. 1922-ben visszatér Montevidóba és a rá következő esztendő októberében feleségül vette Carment. A katonatiszt, feleségével az oldalán 1926-ban visszatér Afrikába, hogy leverje a marokkói függetlenségpártiak lázadását, s még ugyanabban az esztendőben magasabbra lépett a ranglétrán, ő lett Európa legfiatalabb tábornoka. 1928-ban megszületett a házaspár egyetlen gyermeke (Maria del Carmen Marco Polo), ami aztán szóbeszéd tárgya lett, mert az anyát senki nem látta terhesen, ráadásul azt suttogták, hogy örökbe-fogadott gyermek, mivel Franco a marokkói fronton elszenvedett hasi sérülése okán nem volt képes eleget tenni házassági kötelezettségeinek.

Külön fejezetet szentel a könyv Fidel Castrónak, aki hét gyermeket vallott be, de még két másikat a magáénak ismert el, s a szerelmet szívesen írta le a dialektikus materializmus

fogalmaival. Fidel minden vezetőnél jobban, már-már a paranoiával határos görcsösséggel védte meg a magánéletét a nyilvánosságtól, s kényszerítette háttérbe a családját. Jelenlegi feleségének még a nevét sem említik sehol, de még a közös vagy más asszonytól született gyermekek nevét sem. A négy asszony közül egyik sem kapta meg a First Lady rangját, mert Castro nem vonta be őket a protokolláris kötelezettségeibe. Nem lényegtelen megjegyezni, mondja a kötet szerzője, hogy amikor valamely államfő a felesége kíséretében Kubába látogat, a kubai első asszony szerepét Vilma Espin tölti be, aki nem más, mint a Kubai Nőszövetség örökös elnöke és Fidel öccsének, a védelmi miniszternek a felesége. A CIA egyik legnevesebb Kuba- és Fidel Castro szakértője szerint (Brian Latell) Castro magánéletéről rendelkeznek a legkevesebb adattal a világon.

A fiatal Fidelnek „jól mehetett”, mert a könyv szerzője leszögezi, hogy a forradalom 1959. január elseji győzelmét követően nemcsak Fidel Castro, hanem a Sierra Maestra hegyeiből érkező gerillák szerelmi románcai is megszáporodtak, hiszen körbezsongták őket a fiatal lányok. A forradalmi láz első hónapjaiban lábra kelt a pletyka Fidel és a gyönyörű kubai modell és szépségkirálynő, Norka között szövődő szerelmi kalandról. A forradalmat akkurát pontossággal megszervező Fidel más dolgokban kapkodóbb volt. A huszonhárom éves Jenny Isard, akit Castro 1960. szeptemberében, útban az ENSZ közgyűlésére menet ismert meg a New York-i reptéren, így kommentálta a dolgot: „minden körülményeskedést kerülve, csizmával a lábán, villámgyorsan célzott és lőtt.”

A sikertelen Moncada elleni merénylet után Castro egy darabig börtönbe került. Párhuzamos szerelmi viszonyt folytatott felesége mellett egy másik hölgygel. Egy alkalommal a censor összekeverte és fordítva tette a borítékba a leveleket. **Véletlen volt?**

A könyv dokumentarista hitelességgel, de rendkívül olvasmányosan mutatja be Augusto Pinochet, Ferdinand Marcos, Alberto Fujimori, Jorge Rafael Videla és Szlobodan Milosevics magánéletét és gazdasági machinációit.

Ki ne hagyják!

A véreskezű, magukat élet-halál urának képzelő diktátorokról már számtalan könyvet olvashattunk. De mit tudunk a diktátorok asszonyainak életéről? Bátorították, vagy fékeztek férjüket a hatalom csúcsa felé vezető úton? Ismerték-e a diktatúrák sötét titkait? Aktív részesei vagy tehetetlen nézői voltak a szörnyűségeknek, támogatták a diktátort, vagy lázadtak ellene? Haszonélvezői vagy áldozatai voltak az embertelen rezsimeknek?

Juan Gasparini: Diktátorok asszonyai

Gabo Kiadó

Budapest, 2007

Ihlet és nemzedék

„Az **Édes Anna** egész jó regény. Ki ez a Kosztolányi?”

A kezem ügyébe került Márai kötet nem az eddig megszokott tematikát folytatja, nem a napló-, memoire-író szemszögéből elemzi a történelem, a kultúra, a nyelv, az alkotás sajátosságait, hanem mintha egy szakmáját szerető szerkesztő egy régi barátnak, egy-egy versalkotás fölé hajolva magyarázna ihletről, egyéni alkotói kedvről, közösségi kulturális keretről. De a legizgalmasabb, amikor a „Miért szép?” örök kérdését feszegeti olyan, majd mindenki által ismert versekkel kapcsolatban, mint a „Szeptember végén”. Külön csoda, hogy Márai még ez utolsó költemény esetében is érzi és kimutatja a megbicsaklást. Egy nagyon pedáns, felkészült, innovatív pedellus vezet bennünket át a magyar irodalom és a világirodalom csarnokán át.

Írni kell

Márai időtálló, amikor arról medítál, hogy rovásírással nem lehetett volna megírni a Himnuszt. Mint látnivaló, **Márai** a fragmentumot arra használta fel, hogy pontos portrét adjon a polgári, a kávéházi Kosztolányiról, aki mégis megírta az egyetlen, nem létező szocialista realizmus magyar regényét: az **Édes Anna**-t. **Márai** Ezra Pound-ot idézi, amikor arról beszél, hogy a Költészetben kap igazolást minden, amit a népek akarnak. Virág Benedek **Márai** budai szomszédságában körmöl a Viziváros egyik odvas odújában lúdtollal virágéneket. Kosztolányi pontosan tudta azt, amit Virág Benedek, hogy szlávok és germánok közt egyetlen igazi hazája van: a magyar nyelv. A történelem során a magyar lovas nemzet megosztotta a szerepeket, volt aki ülte a lovat, volt aki ette. Az utóbbiak voltak **Márai** és Kosztolányi korában már többen.

Frakkos zsebtolvaj az úri társaságban (homo aestheticus) Kosztolányi, aki besurran a világirodalomba (ez volt az úri társaság) és olvasás közben állandóan elcsent valamit a magyar nyelv számára, hisz képrással lehetetlen láttatni: óh, lassan szállj és hosszasan énekelj, haldokló hatyú, képzelet.

Ezért sürgősen írni kellett, betűkkel. Ezért írt a bajuszos Berzsenyi, a Don Quijote-szerző Kazinczy, s az álruhás forradalomként láttatott Arany. A pipázó, hasas, bájos Heltai, a légszomjas Babits, a gügyögő Szép Ernő. Írtak, olvastak, fordítottak. Minden műveltek, mert tudták, hogy fel kell tölteni a magyar nyelvet szükséges és felesleges szavakkal, mert a felesleggel kezdődik az Irodalom. Az Irodalommal kezdődik a nemzet.

A remekművekről

Ha csak teheted, élj mindig úgy, hogy az emberi szellem kristályba fagyott remekműveinek egyikét mindennap megismerd, s ha néhány pillanatra is! Ne múljon el egyetlen napod, hogy nem olvastál néhány sort Seneca, Tolsztoj, Cervantes, Arisztotelész, a Szentírás, Rilke vagy Marcus Aurelius könyveiből. Mindennap hallgass néhány ütem zenét, ha másképp nem lehet, szólaltasd meg a zenedobozon Bach, Beethoven, Gluck vagy Mozart valamely tételét. Ne múljon el nap, hogy nem nézegetted néhány percen át valamilyen jó nyomat tükrében Brueghel, vagy Dürer, vagy Michelangelo valamelyik festményét vagy rajzát. Mindezt oly könnyű megszerezni, s oly könnyű megtalálni a félórát, mely a remekművekhez szükséges! S oly könnyű megtölteni lelked az emberi tökéletesség boldog összhangjával! Gazdag vagy, akármilyen nyomorult is vagy. Az emberi szellem teljessége a tiéd is. Éljen vele, mindennap, ahogy lélegzik az ember.

Márai e kötetében verseket elemez, boncol, korszellemről beszél, helyreigazít egy megdöc-cent jambust, az alkotás, a lélek, az irodalom, hovatovább a világirodalom titkait fürkésze. Szabálytalan irodalomtörténet a munka, kis esszéket olvashatunk Rilke, Cervantes, Renard, s legnagyobb meglepetésemre James Joyce alkotói metódusáról, emberi habitusáról, melyeknek egy-egy frappáns, találó kitétele, megfogalmazása évekig elkíséri a szorgalmas olvasót.

Külön érdekessége a kötetnek, hogy Márai 1943-ban ezt a címet (Ihlet és nemzedék) adta akadémiai székfoglalója címének, melyről a tudós a következőket írja:

1943. december 6-án tartott akadémiai székfoglalójában nagyobb elismeréssel szólt Petőfiről, de közvetve ekkor is bírálta a népi mozgalmat. Két évvel Babits után, 1942. május 15-én lett a Nyelv- és Széptudományi Osztály Széptudományi Alosztályának levelező tagja. 1947. június 6-án rendes tagnak is megválasztották, de újabb székfoglalót már nem tarthatott. „Tagsága külföldre távozása miatt az MTA 1949. évi átszervezésekor megszűnik” - olvasható az akadémiai tagok jegyzékét tartalmazó kiadványban (Fekete 1975). Mintegy három hónappal öngyilkossága után, 1989. májusában kapta vissza akadémiai tagságát.

Babitscsal ellentétben - ki az *Oidipus Kolonosban* általa készített fordításából olvasott fel -, Márai erre az alkalomra készített értekezéssel foglalta el a helyét a Tudós Társaságban. Meglehetősen keményen ítélt, amidőn a *Nemzeti dalra* terelte a szót: „Ha szétszedjük és a próza nyelvére fordítjuk, e rímes sorokban is közhelyek tucatját találjuk (...). Már a kezdősorok (...) úgy hatnak prózában, mint valamilyen iskolai tornaünnepély nyitánya. A folytatás (...) diákorunk longaméta-versenyeinek felbuzdult hangulatát idézi” (Márai 1946, 12-13). Mi okozza, hogy mégis remekmű a *Nemzeti dal*? Márai lényegében úgy gondolja, nincs egyértelmű válasz e kérdésre. Segítségül hívja Mallarmét s Rilket, de végül is arra a megmagyarázhatatlan jelenségre hivatkozik, amelyet ihletnek nevez. „Ma úgy mondanók - s ez az igealak jól szemlélteti, milyen rendületlenül igyekezett Márai Kosztolányi nyelvtiszteletéhez ragaszkodni - bizonyos lelkek egyforma hullámhosszon keresik egymást a térben és az időben, egyforma bensőséggel kérdeznek és felelnek, akkor is, ha nincs módjuk megtalálni a személyes érintkezés lehetőségeit” (Márai 1946, 25-26).

Székfoglaló előadása is elárulja, hogy Márai - Babitscsal és Kosztolányival ellentétben - nem volt igazán kiemelkedő értekező. E főntartás nem jelenti, hogy ne volna figyelemre méltó megfigyelés az Akadémián elhangzott előadásában. A legutóbb idézett mondat egy elképzelt közösség és nyelv kölcsönhatására figyelmeztet. 1953 végén New Yorkban a következőképpen egyértelműsítette korábbi föltevését: „Nincs író és nincs irodalom, ha nincs mögötte nemzet” (Márai 2001, 340). A székfoglalóban, a *Szeptember végén* értelmezésében is jól észrevehető a föltevés, mely szerint az ihlet valamely közösséghez s nyelvhez kapcsolható, szemben a pusztán egyéni leleménnyel. „A harmadik versszak nincs ugyanabból az anyagból, mint az első kettő, a befejező sorokat nem hatja át az áram, mint az előző sorokat. A titokzatos, égi üzenet, melynek ő csak tolmácsolója volt, az első két versszakban tökéletes kifejezést kapott, de a befejező sorokat már csak ő írta, a költő, biztos formaérzékével, csodálatos verselő készségével, mint aki nem ismeri mesterségén belül a lehetetlent” (Márai 1946, 11-12).

Minden felrótt hiba ellenére rendkívül olvasmányos, de ugyanakkor mély esszéket kaphatunk kézhez.

Márai Sándor: Ihlet és nemzedék

Helikon Kiadó

www.helikon.hu

helikon@helikon.hu

Egy börtön, amely nagyobb, mint Magyarország

Meghitt pillanat volt, amikor az oroszok találtak egy vagon szakét

Szahalin

Megható egy börtön. A bajok ott kezdődnek, amikor a rabok visszasírják - azt. Ez történik Szahalin szigetén. A mai dilemma ez: lehetetlen, hogy az Oroszországi Föderáció ne lássa be: a szabad polgár nem élhet rosszabbul, mint a fegyenc, mert akkor visszasírja a rabsorsot.

Nagy Oroszország legnagyobb börtöne volt a Szahalin sziget. A nagy kiterjedésű területen maga a kormányzó is eltűnt helikopterével 2003 augusztusában.

Az eltűnésről és börtönről szóló, szép, évtizedeket átfogó történet Magyarországon született, vigasztalhatja a szigeten lakó koreaiakat, japánokat, akik várják, hogy az eltűnt kormányzó megkerüljön.

Egy író - Baj Tamás - együtt raboskodott a koncentrációs táborban barátjával a tábor 1945-ös felszabadulásáig. Legközelebb 1986-ban találkoztak a budapesti Blaha Lujza téren, közben nem tudtak egymásról.

- Onnan tudtam meg, hogy élsz, hogy olvastam 1956-ban a halálos ítéletedet!

A sziget nevét Csehov ismertette meg az oroszokkal és a világgal /a róla szóló szociográfiájával/ 1890 tavaszán és egy etnográfus, aki onnan szabadulva Pilsudski néven híresült el Lengyelországban, noha hosszú ideig pusztán azt lehetett tudni a szigetről, hogy az a hely, ahol a talicskájához láncolják évekre a rabokat.

Dalos György 2000 nyarán jutott el a Japán és Kamcsatka közt elterülő szigetre, és írásában közvetlen benyomásai mellett Szahalin történetét is ismerteti a 19. századi kolonizációtól napjainkig.

Drámai történet ez: A börtönsziget 1905-ben, az orosz-japán háború után kettészakadt, északon szovjetrendszer jött létre, míg délen Karafuto néven japán gyarmat. 1945 óta Szahalin közigazgatásilag önálló terület, majd 1991-től az Orosz Föderáció egyik kormányzósága. Bár ásványi kincsekben és halban rendkívül gazdag, zord időjárása és a szárazföldről való elszigeteltsége miatt nem vonzza a telepeseket, sőt a lakosság száma az utóbbi évtizedekben 600 ezerre apadt.

Dalos igyekszik választ adni Szahalin létkérdéseire: műve először egy hamburgi kiadónál jelent meg 2001-ben, majd magyar fordításában a Helikon adta ki 2003-ban magyarul.

Minek az ilyen rossz mozi?

A bolsevik hatalomátvétel után az őslakosokat moziba invitálják.

Ragun sámán mesél az esetről: „Nem tudta senki, mi az, hogy mozi. Senki nem hitte el, hogy azon a nagy fehér rongyon igazi embereket lehet majd látni. Egy férfi odalépett egy nőhöz és virágot ajándékozott neki. Minek kellett neki a virág? Nevetséges. Aztán autó jött. Beleültek, elindultak. Csak úgy, velünk szemben. Valaki szörnyen sikítani kezdett. Felkapcsoltuk a villanyt. Kerestük, kit ütött el. Kiderült, mindenki életben van. Minek az ilyen rossz mozi?”

Az őslakosok Csehov korában is tájékozatlanok voltak. Íratlan naptár szerint éltek, időről alkotott képzetük alig haladta meg életciklusukat. Csehov szerint fogalmuk sem volt a politikai viszonyokról és azokról, akinek alattvalói voltak. Amikor Nyevelszkoj kapitány 1849-ben

megmutatta nekik minden oroszok cárijának arcmását egy medalionon, azt mondták, hogy az biztosan nagyon erős ember, és rengeteg dohányval és kínai pamutval kereskedhet.

A fegyenctelepek felszámolása után nem lett az élet azonnal jobb a szigeten

Német és brit kőolajtársaságok kutatnak olaj után - sikeresen - japánok aknázzák ki a leletet.

1917 februárja és 1920 márciusa között Szahalin nagyjából követte a forradalom és ellenforradalom szibériai hullámmozgását. A későbbiekben is leképezte a „nagy orosz történelmet”.

Lenin is foglalkozott egy táviratában a szigettel: „Hallgassanak a Központi Bizottságra, különben kirúgjuk Önöket.”

A viszonyokra jellemző, hogy volt idő, amikor a Magyarországnál nagyobb szigeten egy orvos praktizált, a posta kutyaszánon jött, nem volt lőszert vadászni, tombolt az alkoholizmus és az éhség. A szigeten átvonul a történelem, a terület egy olyan belügyi népbiztoshoz tartozik, aki még Marxból is kipréselte volna a vallomást, hogy Bismarck ügynöke. Írástudatlan vadászokat külföldi hatalmak javára kifejtett kémtevékenységgel vádolnak. A sziget szebb pillanatai közé tartozhatott, amikor a felszabadító szovjet katonák a raktárakban 20 000 hektoliter szakét találtak.

A Dalos által megírt szociográfia már a rendszerváltás utáni időszakról is beszámol.

A zord orosz tél még a demokráciát is megbéníthatja. Márciusban a szavazás napján /2001-ben/ az ott lakó oroszoknak nem volt kedvük a fűtetlen szavazóhelyiségben jogaikat gyakorolni. Dalos azt mondja, hogyha felmelegszik az idő, az ott lakók kissé megkönnyebbülnek és hasonló érzésük lesz, mint amit Csehov írt le: huszonöt fegyencnek közlik a hírt, hogy a parasztok közé sorolják őket

„Mind a 25 telepes némán fogadta az örömdetes hírt -, egy se vetett keresztet, nem hálálkodott, mindnyájan komor arccal álltak ott és hallgattak, mintha mind elszomorodott volna arra a gondolatra, hogy ezen a világon mindennek vége szakad, még a szenvedésnek is.”

Szikével a vaginális orgazmusért

Meglehetősen gusztustalan és fájdalmas kérdés, de nem lehet megkerülni - felelte dr. Lushington 1845-ben londoni egyházi bíróságnak arra a kérdésére, hogyan határozná meg a nemi aktus fogalmát.

A szex nem természetes cselekvés - mondja Angus McLaren kutató a szexualitásról szóló könyvében, és mintegy 150 évnyi rálátással bizonyítja is, hogy a szexualitást minden nemzedék újraalkotja. A tudós elemzi a az újságokat, a közvélekedést, a szépirodalmat és a korabeli szexológiai elméletet is. Egy vonatkozásban túllép elődein. Elmeséli, hogy a nyugati világ legharciasabb szexuális reformmozgalma épp Németországban bontakozott ki, miután érvényes lett a drákói porosz büntetőtörvénykönyv. Egy tudományos-humanitárius bizottságon keresztül Magnus Hirschfeld állt a 175. paragrafus elleni homoszexuális hadjárat élére. Hirschfeldnek az volt a meggyőződése, hogy a homoszexualitás nem perverzió, hanem a férfiasság egy változata, mely a társadalom 3%-át érinti.

Az angol ajkú világban Havelock Ellis állt elő azzal az elképzeléssel, hogy az „abnormális szenvedélyek” nem is olyan furcsák, mint amilyeneknek első ránézésre tűnnek és a normális vágyak szélsőséges eseteiként is értelmezhetőek.

Ehhez fűzi hozzá McLaren, hogy Hirschfeld maga is homoszexuális volt, míg Ellis impotens urolagnista volt (olyan személy, aki más vizelése láttán élvez kéjt), első felesége pedig leszbikus. Alig várom tehát, hogy a szerzőről is kiderüljön valami.

Az kiderül, hogy szakirodalmát és szerzőit nagyon jól ismeri. És ez a megítélésnél nagyon is kamatoztatható ismeret: „Minthogy csaknem minden szexológus férfi volt, nem csoda, hogy a legkomolyabb szexuális problémának a férfi nemi izgalom hiányát tartották, mely a perverziók jelentős részéhez társult.” Ehhez járult még az is, hogy a nyugati kultúra toleránsabb volt a leszbikusnak tartott viselkedésformákkal szemben. Sokan nem is tudták, hogy mi fán terem a leszbikusság. „A klitorisz kultusza” c. cikk szerzője bíróság elé állt. Kiderült 1918-ban, hogy még a tanult férfiak szexuális ismeretei is hiányosak. Az egyik tanú arról beszélt, hogy a leszbikusok helytelen szokások rabjai, és esetükben a csókolódzás orgazmust is eredményezhet. Darling bíró értetlenül fogadta a vallomást. Az orgazmus természetellenes bűn? - kérdezte a tanút, aki sietett megnyugtatni, hogy hozzátartozik a test természetes működéséhez.

Egy Bonaparte oldaná meg az orgazmus problémáját: szikével a vaginális orgazmusért! (A szerzőnek igaza van, a micsodámat is a fejem tetejére lehetne operálni.) Ám a vaginális orgazmus valószínűleg, részben dr. Freud találmánya. Ő volt az első orvos, aki azt állította, hogy a nőknek vaginális orgazmusuk lehet.

Marie Bonaparte 1932-ben írt Freud téziseiről a frigiditás kapcsán. Bonaparte szerint a nők felhagynak a klitorisz által biztosított szexuális élvezettel, áttérnek az orgazmus érettebb, vaginálisabb formáira. Az orvosok szerint a klitorisz sok nő esetében megmarad az élvezetek forrásának. Ez nem a nők infantilizmusának vagy biszexualitásának jele - vélte a kutató. Javaslatára szerint, ki kell metszeni a klitoriszt, és közelebb ültetni, hogy az elősegítse a vaginális behatolást. Kinsey 1953-as jelentése irányítja a figyelmet újra a klitorális orgazmusra. Ő a vaginális orgazmust mítosznak nevezte. Mindenesetre humora volt. Egy tanulmánya szerint a vizsgált férfiak ¾-ének mindössze két percig tartott a koitusz, amit derűsen csak kivételes jelenségnek nevezetett, tekintve, hogy a csimpánzoknál csak tíz-húsz másodpercet vesz igénybe.

Az 1950-es években a női szexualitást bombához hasonlították, a bikini épp arról a sziget-csoportról kapta a nevét, ahol atomrobbantások folytak. Liz Heron ekkori emléke: tudakolta,

hogy mit jelent a *baszik* szó, amit oly szorgalmasan véstek az iskola falaira? Kissé talányos válaszuk így hangzott: így kívánnak jó éjszakát a macifiúk a barátnőiknek. Az átlag azonban tájékozottabb volt. A XX. század talán egyik legnépszerűbb kulturális mítosza pedig a hatvanas években jelent meg. A tabletta azt ígérte, hogy a koitusz miatt nem lesz többé aggodalom. A középosztálybeli fiataloknak nem pettinggel kell megdolgozni az orgazmusért. Megjelent a Cosmo lány, fölértékelődött újra a klitorális ingerlés. A bonmot-okat páratlan tehetséggel ontó Germaine Greer a közösülésről azt találta mondani, hogy olyan, mintha a férfi a nő hüvelyében maszturbálna. S ráadásul szexpárti volt. Radikálisabb feministák már azt hangoztatták, hogy a heteroszexuális közösülés kerülendő, mert ez a férfiak nőket elnyomó eszköze. Majd mindezt megtetőzte Hite elmélete, mely szerint a férfiak szexuális forradalma már lejárt, a nőké csak most kezdődött el. Az USA területén önsegítő csoportok jöttek létre, a nőket olyan vizsgálótükörrel vértézték fel, melyek segítségével megfigyelhették méhnyakukat. Nem volt nehéz visszasírni azokat az időket, amikor egy lányok társaságában eltöltött este a bridzsezés jegyében zajlott le. Aztán jött 1968, Párizs, s noha nem értették teljesen Marcuse gondolatait, sokan hitték azt, hogyha lehúzzák a bugyijukat, szétzúzzák az államot. Aztán jött Solanas, aki megalakította a férfiak felaprítására alakult társaságot, s merényletet követett Andy Warhol ellen, elméletének végkifejlete, hogy a nőknek nemcsak a férfiaktól, hanem a szextől is meg kell szabadulnia. A pornográfiát a szexizmus ellen fordító Annie Sprinkle odáig ment, hogy „Közérdekű méhnyak bejelentések” címen saját genitáliáit tette közszemlévé. Aztán jött csak Ronald Reagan és Margaret Thatcher: mindketten át akarták tenni saját kormányukat a nemzet hálósobájába. A régebbi terapeuták azt mondták, hogy az orgazmusra kell törekedni, a mostaniak azt, hogy orgazmusuk kell, hogy legyen. Jó néhány angol férfi hálát adott az orális szexért, majd jött Barbie, az anorexiás, de fogyasztásvezérelt idol. McLaren azt állítja, hogy noha a szexualitást ma már nem a család, vallás, társadalom és gazdaság kíváncsi szerinti értelmezik, de a szexualitás formálása és szabályozása a jövőben is folytatódni fog.

Már csak az hiányzik, hogy a szerzőről kiderüljön - egyébként férfi -, hogy minden orgazmusa megjátszott volt.

Angus McLaren: Szexualitás a 20. században

Osiris Kiadó, Budapest, 2006

Robin White: A tajgai tigris

- GeneralPress Kiadó, Budapest, 2005

Nyáron a kormos füstöt pöfögő dízel uszályok élelemmel, gyógyszerekkel, üzemanyaggal és nagy néha japán autókkal megrakodva jöttek le délre a jakutszki kikötőkből. Az uszályok korma és füstje feketére színezte a rakpartot és a házak falait, innen kapta a Fekete Tüdő elnevezést a városrész.

A dereglyék aztán nyersfával, azbeszt lemezekkel és több bálányi anasával (helyi termesztésű marijuana) tértek vissza Kajuktszkba.

Az évszaktól függetlenül a rakpart mindig népszerű ivó hely volt. És mivel sokan jártak ide vedelni, sokan haltak meg. A részegeket valami vonzotta vízhez, Télen odafagytak a jéghez, nyáron belefulladás a folyóba. TAVASSZAL ELSZABADULT JÉGTÁBLÁKRA TÉVED-VE SODRÓDTAK, MÍG A VARJAK TELJESEN LE NEM CSIPEGETTÉK CSONTJAIKRÓL A HÚST.

Az amerikai államoktól hívott gumibotot hívták demokratizátornak. Irkutszk egy akkora autonóm terület volt, mint egész Nyugat-Európa. Több volt egyszerű régió, de kevesebb mint önálló állam. Kormányzója több volt, mint helyi kormányzó, de kevesebb, mint cár, egy virtuális elnök, aki egy virtuális nemzet fölött uralkodik. A kormányzó „vasfogakkal” mosolygott adófizető népére. Szibériában mindig a halál volt az árucikk, melyből nem volt hiány sose.

A kapitalizmus Szibériába reménybe és dicsfénybeöltözötten érkezett meg, de nem azért, hogy megmentse Oroszország anyácskát, hanem hogy megadja a kegyelemdöfést.

Itt volt egy kialakulóban levő piac, de nem léteztek szabályok, amik irányíthatták volna. Választott képviselőkől állt a parlament, de a legtöbbjük az átkosból itt maradt funkcionárius. Aztán itt voltak a befolyásos gazdagok és elkeseredett szegények, és csak a hülyék és a külföldiek fizettek adót.

A határozatokat aláírták, de nem tették közzé. A döntéseket híresztelések leplezték le. Mobiltelefont minden sarkon árultak, de telefonkönyvet sehol.

Oroszország olyan hely volt, ahol a tulajdonviszony az égvilágon semmit sem jelentett, az irányítás viszont mindent, és minden eladó volt.

Amikor egy professzor amerikai útja során arról beszélt, hogy ott nemcsak egyféle kutyaeledelt lehet kapni, de több tucatot, letartóztatták szovjetellenes propaganda terjesztésért, vád volt ez a két rendszer ellen, az előbbi pazarlása, az utóbbi irgalmatlan hülyesége miatt. Az oroszok mindig is gyorsan alkalmazkodtak - náluk már csak az orosz maffia alkalmazkodott gyorsabban a változó időkhöz.

Ez a réteg az urki. Már a cárok ideje alatt is virágzott. A bolsevizmus alatt még jobban ment soruk.

Sztálin azoknak az ártatlanoknak nevezte őket, akiket az osztályharc bűnözésre kényszerített. A költőt halálra lehet ítélni, a pancser orvosok és a fakezű gépészek vérükkel itathatják Kolima szűnyogjait, de isten őrizze, hogy rosszul bánjunk a szegény, szerencsétlen tolvajjal.

Az új nomenklátúra a KGB helyett a maffiát használta, hogy fenntartsa hatalmát.

A polgármesteri hivatalnak egy modern téглаépület adott otthont, amely korábban egy farostgyártó termelőszövetkezet központja volt. Hatalmas freskó a bejárat fölött. A falfestményen két férfi és nő ült, valami láthatatlan szélnek dőlve, lobogó hajjal és ruhával. A MŰSZTRÓJEM KOMMUNYIZM - felirat alatt.

Az egyik férfi egy szputnyikot tartott a kezében, a másik egy iránytűt, a nő pedig egy búza-kévé.

Valaki egy hatalmas térdelő apparatszikot rajzolt a trió elé, akinek a seggéből hullámzó levegő áradt, egy fing, amely új értelmezést adott a láthatatlan szélnek, amelybe a három hős beledőlt.

Amikor már mindent ellopnak, nem lesz tolvaj. Szibériában minden nyomot hagy. Szibériában még a legdurvább dolgok is ijesztően finomak és törekenyek. Ha egy hójáró lánc talpa feltöri a tundra acélkeménységű jégköpenyét, működni kezd a termokarszt nevű jelenség - egy év múlva a keréknyomból óriási hézag lesz, két év múlva szakadék, harmadik télre neve lesz a térképen. A kidobó emberek fején a sebhelyek felérnek egy földrajzleckével.

Ventillátornak nevezik az olyan ingatlan közvetítőt, aki elfogadja a pénzt, de ház helyett csak levegőt ad.

A demokraták 3 év alatt elérték, amit a párt akart, hogy az oroszok szeressék a kommunizmust.

Jó regény, no nem a cselekmény, nem a meseszöveg, hanem a mindent tudó írói narratíva miatt...

Az orosz gazdasági BUMM

Alaszka eladása óta nem volt akkora gazdasági lehetősége az oroszoknak, mint amikor Gorbacsov uralma megrendült, és a széthullott államszocializmus romjain a jogfejlődést megelőzve valami új gazdasági élet kezdett kialakulni, amit immár nem az állam irányított. Az orosz eseményekről történelmet író D. E. Hoffman hihetetlen alaposággal ásta bele magát az orosz privatizáció történetébe.

Ez a másfél évtized egybeesett azzal az átalakulással, ahogy a pártállam kezéből kicsúszott a hatalom, az irányítás, és a demokratikus Oroszország jelszavával az iparbárok kezébe került. Az állam, az ország mindenáron el akarta felejtetni az általunk is ismert hiánygazdaságot, amikor egyfajta szürke szappan létezett csak, s az ember azt vásárolt a boltban, amit kapott, nem azt, amit akart.

A könyv arról is beszámol, hogyan következik be a Jelcini éra utolsó éveiben az állam és az oligarchák összecsapása, hogyan erősödik meg a KGB-nómenklatúrával megerősített Kreml hatalma az oligarchák felett, s jön Putyin.

A magyar olvasók fináncoligarchiát értenek az oligarchia kifejezés alatt, olyan nem törvényes összefonódást pénz és politikai tőke közt, mint amit korábban József Attila állapított meg egy másik összefonódásról: tőke és fasiszmus jegyesek.

Gyakorlatilag az egész könyv hat életrajzot tartalmaz, azokat, akik leginkább befolyást gyakoroltak az orosz gazdaságra a sorsdöntő tizenöt év alatt, s az iparmágnások politikai hatalommá válásának folyamata tartalmazza az állammal, az elnökkel való szembefordulást, s azt is elemzi, hogy ebből a hatalmi vákuumból hogyan nőhetett ki a rosszakarói szerint máris „Putyin-jugendnek” nevezett gazdasági-politikai konglomerátum.

A hétszáz oldalas kötetben iszonyú szívós munka van s nagyon nagy korrektség: robban néhány bomba, székházakat vesz körül valamelyik testőrség, néhány ember eltűnik, ezek főleg újságírók, személyi testőrsek kapnak egymással hajba, még arra is van példa (Korzsakov), hogy egy-egy testőr hatalma indokolatlanul megnő - mindez nagyon ismerős abból a régi korból, amikor a testőröket még pretoriánusoknak hívták.

Hoffman igyekezett mértéktartó könyvet írni, nem botránykrónikát, noha az is kikerekedhetett volna belőle...

Pénzügyi elemzései inkább Paul Lendvai, Timothy Garton Ash publikációira hasonlítanak, mintsem a bestseller-listavezető thrillerek vérfürdőire. Ez a mértéktartás lett Hoffman erkölcsi zsinórmércéje, annak ellenére, hogy már az előszóban láttatja velünk, hogy törvénysértés és erőszak is jellemezte az átmeneti tizenöt évet:

„Felvásárolták az orosz tömegkommunikációt, elsősorban a televíziókat. Nemcsak gyárat szereztek meg, hanem hatalmukba kerítették az állam fő erőforrásait is, beleértve a költségvetést, a jogrendet és a Kreml vezetését. A korai orosz kapitalizmus fölött gyakorolt gátlástalan uralmukat titkolózás, hazugság és nemegyszer durva erőszak jellemezte.” Az állam pedig, ha hatalmát féltette, nemegyszer szembefordult a legmagasabb rangú oligarchákkal is:

„Oroszországot egy, a Szovjetunió összeomlását követő kritikus döntés is különlegessé tette. Jelcin maga köré gyűjtött egy csapat radikális fiatal reformert, köztük Csubajst is, akik - abban a hitben, hogy kevés az idejük - nekiláttak a régi rend szétverésének. Nem számított milyen áron. Mindenekelőtt felszabadították az árakat és a tulajdont, a piacgazdaság szabályozásának és intézményeinek megteremtése csak későbbre maradt. Ennek eredményeképpen az orosz kapitalizmus légüres térben született meg, olyan, hatékony törvények nélküli

vákuumban, ahol a gyenge állam még a meglévő törvényeknek sem tudott érvényt szerezni. Időnként felmerültek bizonyos kérdések a hatok ügyével kapcsolatban. Legálisak voltak vagy illegálisak? De a kérdéseket nem lehet könnyen megválaszolni, mert a játékosok olyan világban mozogtak, amelyből teljesen hiányoztak az érett nyugati társadalmak jogi és morális korlátai. Ezekben az években Oroszország nem működött jogállamként. A hazugság, a lopás, a csalás mindennaposnak számított, és az erőszakot, a brutalitást, a fizikai kényszert gyakran a kereskedelem eszközének tekintették. Nem akarom felmenteni bérgyilkosságot, a nyilvánvaló lopás vagy harácsolás bűne alól az orosz kapitalista forradalom vezetőit, amikor azt állítom, hogy az egész folyamat spontán, előre nem látható módon zajlott le. Az egyik orosz iparmágnás 2000 nyarán szomorúan vallotta be nekem, hogy a szovjet időkben dédelgetett reményei a szabadpiacot, a magántulajdont és a jogállamiságot illetően túlzott leegyszerűsítésnek bizonyultak. „Sokkal tovább tartott a folyamat, mint hittük, - mondta -, és túl sokan haltak bele.”

Így kezdődött: Márai szerint

Néhány hónappal a fegyverszünet után megnyílt Berlinben az Olivaer-Platz egyik mellékutcájában a jóhírű cég pálinka-lerakata. Az első héten a magyar író volt az első vendég, aki fiatal korában csak tojásos konyakot ivott. A pálinka-lerakat tulajdonosa Thüringiából érkezett, nyolchónapi börtönbüntetésből, melyet azért kapott, mert ellopta az erfurti evangélikus egyházközség házipénztárát. A börtönben hónapokig olvasta a Luther-bibliát és elhatározta, hogy új életet kezd. Ez Berlinben kezdődött a pálinkamérésben. A pálinkabutikban minden nagyon homályos volt és halványkék, a kövér festett hajú felesége is, akit magával hozott az új életbe. A fiatal író minden este Hölderlint olvasott, úgy élt, ahogy kell a vesztt háború után a berlini Olivaer-Platz környékén. Leggyakrabban egy magas, félszemű, állítólag leszerelt kapitány érkezett egy különösen kifejtett farkaskutyával. Magázta a kutyát és udvariasan beszélt vele. Egyedül ült a bár homályos szögletében, köménypálinkát ivott és Selters-vizet rendelt a kutyának. A kutyának légsőhurutja volt ebben az időben, s a kapitány szabályosan gyógykezelt, tálkát hozatott, és bádogtermoszban forró kamillateát. A kutya inhalált és fanyalogva itta. Kifejtett, életveszélyes dög volt. Hurutja csak a tél végére múlt el. A kapitány mentolos vattával bélelt szájkosarat csináltatott a kutyának. Este kilenckor érkezett, inhaláltak, és hallgatagon ültek éjfélig. Ideszokott a szomszéd házból egy titkos tanácsos özvegye is. Öreg asszony volt már, század-eleji glaszébör-kalapokat viselt, s őrzött egy levelet Richard Wagnertől; hamar berúgott, ilyenkor gorombáskodott és szivarozott. Mély hangon beszélt, szivarral a szájában, tiszteletlenül nyilatkozott a würtzburgi helyőrség parancsnokáról, s általában olyan hangosan viselkedett, hogy a kapitány egyszer, reggel három felé, szigorúan eléje lépett, és megkérdezte, milyen csapattestnél és melyik ezrednél szolgált. Az özvegy sírva fakadt, és azt mondta, nem emlékszik. A kapitány részt vett rögtönzött kórusokban, de szerényen, a fal felé fordulva énekelt. Egy világosszőke osztrák néptanító volt a harmadik vendég, aki hallott már Hölderlinről, de nem mert nyilatkozni. Aztán egy szalonnásnyakú mozi-igazgató következett, aki borsból, ánizspálinkából kevert koktélt, de a kutya morogni kezdett, nem akart inhalálni a moziigazgató jelenlétében. Ő hozta a bokszolót, Kölnből. Középsúlyú volt, cérvanékony hangon selypített, megszökött a pálinkabutikos feleségével, aki nehézsúlyú volt és mély hangon beszélt. Az osztrák időnként felkérte a társaság egyes tagjait, elvonult velük a helyiség homályos szögletébe, hosszan magyarázott, végül felállt és intgetett. Később tudta meg, hogy feleskette őket.

Végkifejlet

A báró magyarázta a katasztrófát. Minden baj a rendetlenséggel kezdődött. Szigorúan kordában tartotta feleségét, katonai iskolákban és zárdákban neveltette gyermekét. Születésnapra csak hasznos tárgyakat vásárolt. Ispánjait ernyedetlen rendtartásra fogta, s negyven évvel ezelőtt, nevelő célzattal letépte a fülét. Az idő előre haladtával elérkezettnek tartotta az időt, hogy korlátai közé szorítsa a tengert, mely a dagály órájában a kerítésig nyomult és jelentőségét meghaladó hangnemben lármázott. Máskülönben is vigyázott a rendre. A szerves és halott világ szövete akkor kezdett bomlani, amikor hétköznapi használatra szánt hüvelyk-szorítóját nem a megszokott sorrendben rakta az asztalra. A fia kilépett a kadétiskolából, a lánya megszökött a zárdából, feleségül ment egy egyszerű vezértábornokhoz, felesége römizni kezdett, s az ispán plasztikai műtéttel visszavarratta a fülét. Másnap reggelre a tenger áttörte a gátat és dér szállott a gyümölcsöskertre.

A világ most

Látta őt - (Kerekes Tamás - azaz a walesi herceget) - amint partra lép Bombayban, s az utcán hindu transzparenszek fogadják, ezzel a szöveggel: „mondd meg a papának, hogy nem vagyunk boldogok! Láttam őt, amint megnyitja Ausztráliát és becsukja Kanadát. Láttam munkások közt szerényen, walesi hercegnek öltözve. A képeken oldalt hajtja a fejét, és kérdően néz a világbirodalomra, mint aki beleegyezik, de titokban reméli, hogy nem fáj majd nagyon.

„Ha Kitzbühelben telelnék, most megkérném, mondja meg a papának, hogy nem vagyunk boldogok.”

Márai Sándor Kabala

Cikkgyűjtemény.

Helikon Kiadó, Budapest, 2006-09-23

www.helikon.hu, helikon@helikon.hu

2490 forint